

X. NACIONALNI KONGRES HRVATSKOG SOCIOLOŠKOG DRUŠTVA

PROCESI FUNDAMENTALNIH DRUŠTVENIH TRANSFORMACIJA: **ZDRAVLJE, STARENJE, USELJAVANJE.** **KNJIGA SAŽETAKA**

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU, MEDICINSKI FAKULTET
ŠKOLA NARODNOG ZDRAVLJA "ANDRIJA ŠTAMPAR"

IZDAVAČ

Hrvatsko sociološko društvo (HSD)
Amruševa 11
10000 Zagreb
www.hsd.hr

GODINA IZDANJA:

2025.

UREDNICI

Dragan Bagić
Vanja Dergić
Marita Grubišić-Čabo
Lovela Machala Poplašen

DIZAJN

Joško Gamberožić

LEKTURA

Stela Malatestinić

TISAK

DA koncept

ISBN ISBN 978-953-8070-27-3

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001268541.

X. NACIONALNI KONGRES HRVATSKOG SOCIOLOŠKOG DRUŠTVA

**PROCESI FUNDAMENTALNIH DRUŠTVENIH TRANSFORMACIJA:
ZDRAVLJE, STARENJE, USELJAVANJE**

KNJIGA SAŽETAKA

Zagreb, od 16. do 17. svibnja 2025.

Hrvatsko sociološko društvo (HSD)

Zagreb, 2025.

PROGRAMSKI ODBOR

Predsjednik

prof. dr. sc. Dragan Bagić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Članovi/ice

izv. prof. dr. sc. Valerija Barada, Sveučilište u Zadru

izv. prof. dr. sc. Sunčica Bartoluci, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu

dr. sc. Vanesa Benković, znanstvena suradnica, Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; Novo nordisk Hrvatska

prof. dr.sc. Saša Božić, Sveučilište u Zadru

dr. sc. Anja Gvozdanović, viša znanstvena suradnica, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

dr. sc. Rašeljka Krnić, viša znanstvena suradnica, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

dr. sc. Simona Kuti, viša znanstvena suradnica, Institut za istraživanje migracija

izv. prof. dr. sc. Marija Lončar, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

izv. prof. dr. sc. Marko Mrakovčić, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

dr. sc. Marko Mustapić, znanstveni savjetnik, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

prof. dr. sc. Željko Pavić, Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

dr. sc. Nikola Petrović, viši znanstveni suradnik, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

izv. prof. dr. sc. Tea Vukušić Rukavina, Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

prof. dr. sc. Siniša Zrinščak, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

izv. prof. dr. sc. Drago Župarić-Iljić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ORGANIZACIJSKI ODBOR

Predsjednik

dr. sc. Marko Marelić, viši asistent, Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Članovi/ice:

Sara Biuk, bacc. soc., MSc studentica, The London School of Economics and Political Science LSE

dr. sc. Vanja Dergić, viša asistentica, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Marita Grubišić-Čabo, mag. anthrop. et soc., asistentica, Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

dr. sc. Andrej Ivan Nuredinović, viši asistent, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Jelena Ostojić, mag. soc., asistentica, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

dr. sc. Lovela Machala Poplašen, voditeljica knjižnice, Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“, Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

doc. dr. sc. Toni Popović, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu

Ivan Roško, mag. hist. et soc., asistent, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ORGANIZATOR

Hrvatsko sociološko društvo

SUORGANIZATOR

Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

SADRŽAJ

PROCESI FUNDAMENTALNIH DRUŠTVENIH TRANSFORMACIJA: ZDRAVLJE, STARENJE, USELJAVANJE	9
PROGRAM KONGRESA	10
SAŽECI IZLAGANJA	20

PROCESI FUNDAMENTALNIH DRUŠTVENIH TRANSFORMACIJA: ZDRAVLJE, STARENJE, USELJAVANJE

Društveni procesi obuhvaćaju kontinuirano djelovanje i ponašanje ljudi u okviru kojih nastaju društvene pojave koje mijenjaju društva i zajednice. Jedan od ključnih zadataka sociologije je analiza ishoda tih procesa i transformacija društva. U našoj je sociologiji posljednjih desetljeća bio izrazito prisutan istraživački interes za analizu procesa tranzicije, kojeg je Kalanj (1998) definirao skraćenim komprimiranim procesom integracije u kapitalističku modernost. Rekonstruiranje kapitalizma, u našem postsocijalističkom i ratnim posljedicama opterećenom društvu, obilježeno je radikalnim strukturalnim i sociokulturnim promjenama. Istovremeno, moderna društva i njihov ekonomski i politički krajobraz su radikalizirani, a virtualna sfera međuljudskih odnosa ima sve veći značaj. Usprkos silnom tehnološkom napretku, velik dio čovječanstva živi u siromaštu, pa i u potpunoj bijedi. Većina stanovnika suvremenog svijeta može, nažalost, samo žudjeti čak i za najbanalnijim blagodatima civilizacije poput pitke vode ili korištenja interneta. Suvremeni kapitalizam, uspostavivši globalno tržište, uspostavio je i globalni poredak i novi oblik suverenosti, a u njemu su nacionalne granice izgubile svoje značenje. Globalne nejednakosti generiraju izrazite razlike u dostupnosti ključnih resursa za blagostanje i prosperitet, poput zaposlenja ili zdravstvene skrbi, ne samo pojedincima nego i cijelim društvenim skupinama, lokalnim zajednicama, regijama i društвima. Tri ključna fundamentalna društvena procesa – zdravlje, starenje i useljavanje – prepoznata su kao izrazito relevantna i zato odabrana kao tema sociološke rasprave. Zdravlje i sustavi koji ga podržavaju reflektiraju dinamiku društvenih odnosa, kulturnih vrijednosti i ekonomskih prioriteta, čineći ga ključnim za razumijevanje modernih društava. Starenje stanovništva, kao zajedničko obilježje europskih društava, donosi izazove poput smanjenja broja radno sposobnih pojedinaca, pritiska na zdravstveni sustav i redefinicije međugeneracijskih odnosa. Useljavanje, posebno priljev radnika iz azijskih zemalja, otvara pitanja društvene integracije, radnih prava i kulturne raznolikosti, ali i potencijalno stvara nove oblike društvenih nejednakosti i isključenosti. Ovi procesi imaju duboke posljedice na strukturu i funkciranje društva, čineći ih nezabilaznom temom socioloških istraživanja. Istaknuti fenomeni zahtijevaju analizu i raspravu u okviru sociološke zajednice. Pritom su legitimni i dobrodošli različiti teorijski i metodološki pristupi ovoj problematici, koja je po prvi put ključna tema održavanja Nacionalnog kongresa Hrvatskog sociološkog društva.

Predsjednik Programskega odbora Kongresa

prof. dr. sc. Dragan Bagić

PROGRAM KONGRESA

X. NACIONALNI KONGRES HRVATSKOG SOCIOLOŠKOG DRUŠTVA

‘PROCESI FUNDAMENTALNIH DRUŠTVENIH TRANFORMACIJA:

ZDRAVLJE, STARENJE, USELJAVANJE’

VRIJEME	PETAK 16. 5. 2025.
8:30 – 9:45	REGISTRACIJA
10:00-10:15	OTVARANJE KONGRESA
	POZDRAVNA RIJEČ
	Marko Mustapić, predsjednik HSD-a Mirjana Kujundžić Tiljak, ravnateljica ŠNZ „Andrija Štampar“ Dragan Bagić, predsjednik Programskog odbora
10:15 – 11:00	PLENARNO IZLAGANJE – DUGOVJEĆNOST KAO USPJEH ILI KAO PRIJETNJA: AGEIZAM U DOBU MEDICINSKOG OPTIMIZMA
	Stjepan Orešković
11:00 – 11:45	OKRUGLI STOL – PROCESI FUNDAMENTALNIH DRUŠTVENIH TRANSFORMACIJA I HRVATSKA SOCIOLOGIJA
	Siniša Zrinčak, Jasminka Lažnjak, Inga Tomić-Koludrović, Dražen Lalić
11:45 – 12:15	PAUZA ZA KAVU
12:15 – 13:45	SESIJA 1 (Dvorana A) – NOVI USELJENICI - DISTANCA I PRIHVAĆANJE
	Nužna prisutnost, ali bez prihvatanja? Stavovi građana prema strancima i njihovim pravima
	Sara Lalić, Drago Župarić-Iljić Društvena distanca studenta prava migrantima u Hrvatskoj, usporedba 2019. i 2024. godine
	Marko Mrakovčić, Margareta Gregurović, Marko Miočić
	Stavovi učenika prema imigrantima: učinak obiteljske socijalizacije, međugrupnog kontakta i interkulturnog obrazovanja
	Saša Pužić, Margareta Gregurović, Iva Odak
	Socijalna distanca i odnos etnokultурне većine prema tradicionalnim i novim etnokulturalnim manjinama u Hrvatskoj
	Vedrana Baričević, Vatroslav Jelovica
	Stare i nove izbjeglice u Zagrebu – integracijska iskustva na lokalnoj razini
	Margareta Gregurović, Snježana Gregurović, Simona Kuti

12:15 - 13:45	SESIJA 2 (Dvorana B) – ZDRAVLJE - DOSTUPNOST I BARIJERE “Teško je živjeti u kraju u kojem su veze s bolnicama daleko” - interseksionalni pristup u analizi uloge društvenog i fizičkog konteksta u stvaranju zdravstvenih nejednakosti Luka Jurković Cijena povjerenja: odrednice povjerenja u liječnike u 30 zemalja Branko Ančić, Marko Marelić, Stjepka Popović Bolesni sustav na koljenima? Percepcija korupcije kao faktora urušavanja hrvatskog zdravstvenog sustava i inklinacije zdravstvenih radnika iseljavanju Ljiljana Bujas, Drago Župarić-Ilijć Iskustva starijih pacijenata korištenjem opće/obiteljske medicine u Hrvatskoj - jesu li stariji pacijenti manje zadovoljni? Vesna Štefančić Martić, Maja Vajagić, Željka Draušnik, Ana Ivčević Uhernik Symbolic Boundaries and the Construction of Separate Worlds: Medical Interventions, Cochlear Implants and Deaf Identity Tomasz Kasprzak
12:15 - 13:45	SESIJA 3 (Dvorana O): DEMOGRAFIJA - TRENDJOVI I NOVI OBRASCI Digitalno majčinstvo - upotreba alata umjetne inteligencije u privatnoj sfери i što patrijarhat ima s time? Ksenija Klasnić, Đurđica Degač, Anita Dremel Demografska slika ruralnih prostora Hrvatske u razdoblju od 2011.-2023. Olgica Klepač Promjene u broju treće i više po redu rođenja živorođene djece u hrvatskoj 2009. - 2023. Nenad Pokos, Juraj Pokos
13:45 - 15:00	PAUZA ZA RUČAK
15:00 - 16:30	SESIJA 4 (Dvorana A) – NOVI USELJENICI - UPRAVLJANJE MIGRACIJAMA The Other ‘Other’: Indian Labour Migrants and Media Representations in Croatia Franka Zlatić Mjera Biram Hrvatsku: Povratne migracije i razvoj u slabije razvijenim područjima Caroline Hornstein-Tomić, Janine Pinkow-Läpple, Ana Budimir

Kvaliteta života stranih radnika u Hrvatskoj – analiza odabranih indikatora društveno-ekonomske integracije

Margareta Gregurović, Simona Kuti, Snježana Gregurović, Sonja Podgorelec, Sanja Klempić Bogadi, Saša Božić

Novi pakt, a ništa nova: migracijske politike Europske unije u hrvatskom kontekstu

Mirna Varga

Heterogeni krajolik temporalnosti migracija na Balkanskoj ruti: etnografsko istraživanje (produženog) tranzita i prekarnog smještanja u Zagrebu

Igor Petričević

15:00 - 16:30 SESIJA 5 (Dvorana B) – ZDRAVLJE - UPRAVLJANJE TEMELJEM ČINJENICA

„Odlučno možda“ strateškog razvoja ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj kao javnozdravstveno pitanje

Jasmina Božić, Armano Srblijinović, Albin Matoshi

Uloga OMOP CDM-a u javnom zdravstvu - hrvatsko iskustvo u istraživačkim partnerstvima

Antea Jezidžić, Marko Čavlina, Pero Ivanko, Karlo Pintarić, Ivan Pristaš

Iskustva i izazovi zajedničke analize zdravstvenih podataka na primjeru bolesti COVID-19

Tamara Buble, Marija Švajda

Zdravstveno stanje romske populacije u Hrvatskoj: Analiza registarskih podataka i usporedba s prosjekom neromske populacije

Marija Švajda, Marko Čavlina, Anamaria Jurčević, Filip Čorić, Ljubica Hrnjkaš, Vesna Štefančić Martić

Doprinos volontiranja i doniranja razvoju kombiniranoga modela zdravstvene zaštite u Republici Hrvatskoj

Gordana Šimunković

15:00 - 16:30 SESIJA 6 (Dvorana O) – ZNANOST - POVJERENJE I ETIKA

Anticipacija, etika i odgovornost kao kognitivni i epistemološki temelji znanstvenih disciplina

Ivan Tranfić, Marija Brajdić Vuković

Povjerenje u znanost u vremenu globalnih izazova: stavovi građana i znanstvenika u Hrvatskoj

Adrijana Šuljok, Marija Brajdić Vuković

Evaluacija znanosti i objavljivačko-istraživačke strategije: izazovi i perspektive

Adrijana Šuljok, Željko Pavić

Okljevanje prema cjepivima - rat protiv znanosti ili?

Emma Kovačević, Željko Pavić, Adrijana Šuljok

16:30 - 18:00 **SESIJA 7 (Dvorana A) – EUROPEIZACIJA - TVRDE I MEKE GRANICE**

Europeizacijski proces u hrvatskom prostoru na primjerima post-potresne te urbane i zelene obnove

Andželina Svirčić Gotovac, Jelena Zlatar Gamberožić, Anamaria Klasić

Društvene posljedice ulaska u schengenski prostor na hrvatska pogranična područja

Nikola Petrović, Lana Peternel, Filip Fila, Josip Bilić

Društveno sudjelovanje mladih u pograničnom području i simboličke granice - studija slučaja grada Iloka

Iva Odak, Jelena Matić Bojić

Tvrde granice duple periferije: posljedice iregularizacije mobilnosti u hrvatskom pograničnom prostoru

Drago Župarić-Iljić

Konceptualni i metodološki izazovi istraživanja pograničnih područja – primjer granice Hrvatske i BiH

Vladimir Ivanović, Krešimir Žažar, Maggie O'Neill, Agnieszka Goleczyńska-Grondas, Aleksandra Sobańska, Conach Gibson-Feinblum

16:30 - 18:00 **SESIJA 8 (Dvorana B) – DRUŠTVENA STRUKTURA - KLASE I MANJINSKE SKUPINE**

Klasna dimenzija rodne podjele brige o djeci u Hrvatskoj

Inga Tomić-Koludrović, Mirko Petrić, Iva Žunić, Predrag Cvetičanin

Promjene klasne strukture u posttranzicijskoj Hrvatskoj

Mirko Petrić, Inga Tomić-Koludrović, Predrag Cvetičanin, Adrian Leguina

Kako obitelji s niskim primanjima i odgovornostima skrbu u Hrvatskoj grade otpornost?

Ivana Dobrotić, Anja Ivezović Martinis, Merve Uzunalioğlu

Religija, društveni angažman i ljudska prava – protestanti u Hrvatskoj iz perspektive kongregacijskog istraživanja

Siniša Zrinčak

16:30 - 18:00	SESIJA 9 (Dvorana O) – SPORT - ROD I IDENTITET Ženska borba na „muškom“ terenu – iskustva hrvatskih nogometnih trenerica Sunčica Bartoluci Freestyle bmx i rodna dinamika: pomiču li se granice muške dominacije? Marita Ukić Zeman, Sunčica Bartoluci Transmisija sporta kao zalog za kulturnu transmisiju i integraciju – istraživanje kriket kluba „Zagreb Assassins“ Dino Vukušić, Andrej Ivan Nuredinović
18:30 - 19:00	PAUZA
19:00 - 20:30	SKUPŠTINA HSD-A
20:30 - 22:30	ZAJEDNIČKA VEČERA

VRIJEME	SUBOTA 17. 5. 2025.
8:30 – 9:45	REGISTRACIJA
9:00 – 9:30	OBRAĆANJE NOVOIZABRANOG PREDSJEDNIKA/PREDSJEDNICE HSD-A (DVORANA A)
9:30 – 11:00	SESIJA 10 (Dvorana A) – HRVATSKA KROZ PRIZMU KOMPARATIVNIH ISTRAŽIVANJA - STAVOVI I VRIJEDNOSTI Percepcija proceduralne i distributivne pravde među hrvatskim građanima – pozicija u europskom kontekstu i unutrašnje razlike Dragan Bagić Solidarnost u državama Srednje Europe: Komparativna analiza rezultata EVS-a Gordan Črpić, Stjepan Baloban, Silvija Migles, Ivan Balabanić, Josip Ježovita Poželjne vrijednosti kućnog odgoja u Europi između 1990. i 2018. godine Krunoslav Nikodem, Silvija Bunjevac Nikodem „Znati da bi se predvidjelo, predvidjeti da bi se djelovalo“? Politička autoritarnost i militarizam u Europi između 1999. i 2018. godine Krunoslav Nikodem, Gordan Črpić
9:30 – 11:00	SESIJA 11 (Dvorana B) – MLADI NA OTOCIMA - SUDJELOVANJE I AKTIVIZAM Mladi, aktivizam i društvena participacija u održivom razvoju otoka Zlarina: Perspektiva kapitala, translokalnosti i kulturne održivosti Augustin Derado, Kristina Dobra Vaterpolo i društveno sudjelovanje mlađih u Korčuli Marko Mustapić Proces subkulturalizacije/tribalizacije u uvjetima otoka Benjamin Perasović „Priča o karnevalu je priča o nama“ – Istraživanje mlađih u gradu Pagu kroz karnevalske aktivnosti Dino Vukušić, Andrej Ivan Nuredinović, Marija Antić

9:30 – 11:00	<p>SESIJA 12 (Dvorana O) – ANTIRODNI POKRETI - MOBILIZACIJA I UOKVIRIVANJE</p> <p>Mobilizacije protiv pobačaja i institucionalizacija antirodnog pokreta</p> <p>Tanja Vučković Juroš, Maja Gergorić</p> <p>Medijske reprezentacije pobačaja u RH</p> <p>Helena Popović, Branka Galić</p> <p>Medijsko uokvirivanje pitanje pobačaja: analiza portala Narod.hr</p> <p>Maja Gergorić</p> <p>Kako građani mlađe i starije životne dobi raspravljaju o pobačaju</p> <p>Tanja Vučković Juroš</p>
11:00 – 12:30	<p>SESIJA 13 (Dvorana A) – HRVATSKA KROZ PRIZMU KOMPARATIVNIH ISTRAŽIVANJA - PONAŠANJA I ISKUSTVA</p> <p>Fertilitetni ideali i namjere u Hrvatskoj: Uvid iz istraživačke infrastrukture GGP (Generations and Gender Programme)</p> <p>Ivan Čipin</p> <p>Rod i rad: više razina nejednakosti</p> <p>Luka Jurković, Jelena Ostojić</p> <p>Uloga interneta u demografiji partnerstava: Komparativna analiza podataka iz GGS-a</p> <p>Petra Međimurec</p> <p>Socioekonomski čimbenici i posljedice ograničenog pristupa zdravstvenoj zaštiti u uvjetima pandemije – nalazi iz istraživačke infrastrukture SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe)</p> <p>Šime Smolić</p>
11:00 – 12:30	<p>SESIJA 14 (Dvorana B) – Prostor - iskorištavanje i upravljanje Društvene posljedice ekstrakcijskih mehanizama u suvremenom turizmu</p> <p>Mirko Petrić</p> <p>Prirodni resursi – (ne)prilika za revitalizaciju hrvatskih ruralnih regija: studija slučaja regije Like</p> <p>Anita Bušljeta Tonković, Ema Bašić</p> <p>Protourbanizacija – je li moguće obrtanje trenda deruralizacije u Hrvatskoj? Preliminarni rezultati istraživanja</p> <p>Vladimir Ivanović, Bruno Šimac, Tijana Trako Poljak, David Brajković, Nina Ćorić, Anamarija Lovrić , Nina Šeparović</p>

**Nacionalna i lokalna razina prostora u kontekstu post-potresne i
urbane obnove**

Andželina Svirčić Gotovac, Jelena Zlata Gamberožić, Sara Ursić, Jana Vukić,
Anamaria Klasić

11:00 – 12:30 **SESIJA 15 (Dvorana O) – ANTIRODNI POKRETI - STAVOVI I ISKUSTVA**

**Izostanak podrške građana javnim molitvama „Vitezova srca Marijina“
po hrvatskim gradovima**

Branka Galic, Maja Gergorić, Izvor Rukavina

**Podržane ili pokorene? Sociološka analiza stavova o pobačaju u
Hrvatskoj u periodu od 1997. do 2023. godine**

Ksenija Klasnić, Branka Galic

**Dostupnost pobačaja i prepreke u ostvarivanju seksualnih i
reprodukтивnih prava - recentna iskustva žena u Hrvatskoj**

Ksenija Klasnić, Tea Vidović Dalipi, Marija Trcol

12:30 – 13:30 **OKRUGLI STOL – DRUŠTVENI UVID U STANJE SELA I POLJOPRIVREDE U
HRVATSKOJ (Dvorana A)**

Andželina Svirčić Gotovac (moderatorica) Drago Čengić, Miroslav Kovač, Anita
Bušljeta Tonković, Vladimir Ivanović, Nataša Bokan

13:30 – 14:30 **PAUZA ZA RUČAK**

14:30 – 15:30 **OKRUGLI STOL: DOMAĆI SOCIOLOŠKI ČASOPISI - PROBLEMI I
PERSPEKTIVE (Dvorana A)**

Anita Dremel (moderatorica); Danijela Lucić, Lana Peternel, Jelena Puđak,
Iva Šverko, Siniša Zrinščak

15:30 – 17:00 **SESIJA 16 (Dvorana A) – MLADI - DOBROBIT I POVJERENJE**

**Psihološka dobrobit mlađih različitog socioekonomskog statusa
tijekom pandemije COVID-19: medijacijska uloga neslaganja s
roditeljima i obrazaca korištenja medija**

Dunja Potočnik, Gordana Kuterovac Jagodić, Rudi Klanjšek

**Mladi i vjerske slobode: komparativna analiza percepcije studenata u
Hrvatskoj i Italiji**

Teuta Marušić

**Nezainteresirani ili neprepoznati: oblici političnosti mlađih na punk
sceni u Zagrebu**

Vanja Dergić

Odrednice političkog povjerenja mlađih u Jugoistočnoj Europi

Anja Gvozdanović, Dragan Stanojević

15:30 - 17:00	SESIJA 17 (Dvorana B) – STARENJE - DOBROBIT I IZAZOVI Izazovi skrbi za starije u hrvatskom društvu Danijel Baturina, Jelena Matančević Exploring Poverty Among Older Men in Slovenia Otto Gerdina Kulturne specifičnosti uspješnog seksualnog starenja – mrežna analiza podataka iz tri europske zemlje Ivan Landripet, Azra Tafro, Goran Koletić, Aleksandar Šulhofer Starenje u vlastitom domu u urbanoj sredini: Zagreb i Vinkovci Sonja Podgorelec, Sanja Klempić Bogadi, Margareta Gregurović, Dubravka Spevec
15:30 - 17:00	SESIJA 18 (Dvorana O) – ROD - ZNAČENJA I POLITIKE Generational Integration, LGBTQ+ Inclusivity, and Cultural Sustainability in North American Contradance Communities Tanya Merchant Mladi, rodne ideologije i feminizam: pozicioniranja u rodno-političkim diskursima u Hrvatskoj Augustin Derado, Matija Krizmanić Od hegemonije do fleksibilnosti: kako mladi muškarci pregovaraju muškost u fokus grupama Augustin Derado, Iva Žunić Mentalno zdravlje žena na radnom mjestu: stvaranje poslovnog okruženja po mjeri žene Josipa Meštrović Špoljar
17:00 - 18:30	SESIJA 19 (Dvorana A) – SOCIJALNI RIZICI - POLITIKE I PRAVA Komparativna analiza politika socijalnog najma stanova u Sloveniji i Hrvatskoj koristeći okvir ovisnosti o prijeđenom putu Marko Horvat, Gojko Bežovan Socioekonomski položaj i siromaštvo u starosti: prilog raspravi o međugeneracijskoj pravednosti Zoran Šućur Individualizacija rizika i rad nakon umirovljenja Marina Bucić

17:00 - 18:30	SESIJA 20 (Dvorana B) – DIGITALNI KAPITALIZAM - IZAZOVI I POSLJEDICE Digitalno državništvo u Europskoj uniji Paško Bilić Koncept apstraktne svakodnevice: socioološki prilog kritici (digitalnog kapitalizma) Paško Bilić Razvoj dezinformacijskih videa na temu klimatskih promjena uz pomoć umjetne inteligencije Marija Neralić, Marina Maglić, Igor Mikloušić, Tomislav Pavlović, Renata Franc Kako hrvatski građani razumiju koncepte društvene pravde i društvene nepravde te kako to utječe na njihovo kolektivno djelovanje? Vanja Dergić, Marko Mustapić, Renata Franc
18:30 –	ZATVARANJE KONGRESA (DVORANA A)

SAŽECI IZLAGANJA

Branko Ančić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Marko Marelčić

Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet, Škola narodnog zdravlja „Andrija Štampar”, Katedra za medicinsku sociologiju i ekonomiku zdravstva

Stjepka Popović

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za sociologiju

CIJENA POVJERENJA: ODREDNICE POVJERENJA U LIJEČNIKE U 30 ZEMALJA

Povjerenje je temelj učinkovitih zdravstvenih sustava jer utječe na ishode pacijenata, performanse sustava i pridržavanje javnozdravstvenih mjera. Ova studija istražuje povjerenje u liječnike kroz tri dimenzije: opće povjerenje, povjerenje u kompetentnost i povjerenje u pouzdanost liječnika. Koristeći podatke iz Međunarodnog programa društvenih istraživanja (International Social Survey Programme – ISSP), modul Zdravlje i zdravstvena skrb, u kombinaciji sa strukturnim pokazateljima poput Indeksa ljudskog razvoja (Human Development Index – HDI) i pokazatelja zdravstvene potrošnje, analiziramo kako individualna iskustva i sustavni čimbenici oblikuju povjerenje. Rezultati naglašavaju ključnu ulogu povjerenja u zdravstveni sustav te zadovoljstvo interakcijama s liječnicima kao glavne odrednice povjerenja. Strukturni čimbenici, uključujući preferencije za javno ili privatno financiranje, izdatke iz vlastitog džepa te nacionalnu zdravstvenu potrošnju, posreduju u tim odnosima. Posebno je vidljivo da pravedniji zdravstveni sustavi s većom transparentnošću i dostupnošću potiču višu razinu povjerenja, dok tržišno orijentirani modeli s finansijskim preprekama narušavaju javno povjerenje. Nalazi ističu povjerenje kao višedimenzionalni konstrukt oblikovan socio-demografskim čimbenicima poput dobi, obrazovanja i urbanizacije, kao i širim sustavnim nejednakostima. Istraživanje naglašava potrebu za integriranim politikama koje daju prednost pravednosti, smanjuju finansijske terete i unapređuju skrb usmjerenu na pacijenta kako bi se ojačalo javno povjerenje. Buduća istraživanja trebala bi dodatno istražiti kulturne i tehnološke utjecaje na povjerenje kako bi se usmjerile globalne reforme zdravstvene skrbi.

Ključne riječi: *povjerenje, zdravstvena skrb, liječnici, strukturne odrednice, ISSP*

Dragan Bagić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

PERCEPCIJA PROCEDURALNE I DISTRIBUTIVNE PRAVDE MEĐU HRVATSKIM GRAĐANIMA – POZICIJA U EUROPSKOM KONTEKSTU I UNUTRAŠNJE RAZLIKE

Percepcija pravednosti društvenih podsustava i društva u cjelini može se smatrati jednim od ključnih čimbenika njegove stabilnosti, odnosno jednim od temelja društvene kohezije, a posebice političke stabilnosti i povjerenja (Schnaudt et al., 2021). U literaturi se razlikuju dvije dimenzije pravednosti: distributivna i proceduralna pravednost. Distributivna pravednost se odnosi na raspodjelu resursa i prilika u društvu, dok se proceduralna pravednost odnosi na procjenu kvalitete procesa u kojima se donose odluke o raspodjeli resursa (Adriaans & Amp; Fourré, 2022). U istraživanjima percepcije pravednosti razlikuju se dvije razine analize: egocen-

trična i socijetalna. Prva promatra percepciju pravednosti iz perspektive pojedinca, odnosno ega, dok druga promatra percepciju pravednosti na razini društva kao cjeline. Iako se o društvenoj pravednosti često govori u javnom diskursu, radi se o fenomenu koji je relativno malo istraživan u hrvatsko društву, a pogotovo je malo podataka koji bi osjećaj pravednosti stavili u komparativni kontekst. U ovom radu ćemo istražiti razinu osjećaja distributivne i proceduralne pravednosti među hrvatskih građanima u usporedbi sa stanovnicima još 28 drugih zemalja koje su sudjelovale u 9. valu Europskog društvenog istraživanja, u okviru kojeg je primijenjen instrument pod nazivom „Pravda i poštenje u Europi“. U njemu su operacionalizirani koncepti percepcije distributivne pravednosti, kroz percepciju pravednosti vlastitog dohotka i dohotka vlastite društvene skupine te jednakosti prilika u obrazovanju i zaposljavanju na osobnoj i općoj razini te koncept proceduralne pravednosti, kroz percepciju načina donošenja javnih odluka i otvorenosti sustava odlučivanja. U radu ćemo analizirati i na koji način percepcija distributivne i proceduralne pravednosti utječe na ideološku samoidentifikaciju i političko ponašanje u Hrvatskoj. Deveti val ESS-a proveden je 2018. i 2019. godine na ukupnom uzorku od 49.519 ispitanika iz 29 država, dok je uzorak u Hrvatskoj bio 1810 ispitanika. U svim državama istraživanje je provedeno na probabilističkom nacionalnom uzorku metodom osobnog intervjuja u kućanstvu ispitanika.

Ključne riječi: pravednost, Europsko društveno istraživanje, Hrvatska, ideološka samoidentifikacija, političko ponašanje

Vedrana Baričević

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti

Vatroslav Jelovica

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti

SOCIJALNA DISTANCA I ODNOS ETNOKULTURNE VEĆINE PREMA TRADICIONALNIM I NOVIM ETNOKULTURNIM MANJINAMA U HRVATSKOJ

Studija se bavi problematikom socijalne distance etnokulturne većine u Hrvatskoj prema tradicionalnim manjinama (osobama koje u Hrvatskoj žive još od razdoblja SFRJ ili ranije), odnosno novim etnokulturalnim manjinama (tj. novim useljenicima koji u Hrvatsku dolaze u većem broju tek u posljednja dva desetljeća). Rad nastavlja na prethodno longitudinalno istraživanje autora ove studije (objavljeno 2024. godine) koje je pokazalo da socijalna distanca prema tradicionalnim hrvatskim manjinama (uključivo npr. Bošnjaci, Srbi ili Romi itd.) stabilno pada od 2000. godine do danas, ali su stope socijalne distance prema nekim od novih useljenika (npr. Muslimani s Bliskog istoka) danas vrlo visoke. U ovom istraživanju koristimo podatke iz ankete provedene nakon izbora 2024. godine (istraživački tim Fakulteta političkih znanosti u Zagrebu, uzorak 1020 ispitanika) te ispitujemo nekoliko važnih problema. Prvo, zanima nas kakva je stopa socijalne distance etnokulturne većine prema starim manjinama (konkretno, albanskoj, bošnjačkoj, srpskoj i romskoj) u usporedbi s novim manjinama (Muslimanima s Bliskog istoka, osobama s Dalekog istoka, uključivo iz Filipina, Nepala i Indije te osobama iz Ukrajine). Drugo, pitanje je razlikuje se i koliko stopa socijalne distance prema različitim etnokulturalnim grupama unutar skupine novih manjina. Primjerice, kakva je stopa socijalne distance prema Muslimanima s Bliskog istoka u usporedbi sa stopom distance prema osobama koje dolaze iz zemalja kao što su Nepal, Filipini i Indija, odnosno prema osobama iz Ukrajine. Konačno, zanima nas koje varijable objašnjavaju stope socijalne distance prema različitim manjinama, te možemo li reći da iste

sociodemografske i/ili sociokultурне varijable koje su povezane s odnosom ispitanika prema npr. srpskoj ili bošnjačkoj populaciji pokazuju vezu i s odnosnom ispitanika prema Muslimanima s Bliskog istoka, Nepalcima, Filipincima ili Indijcima, odnosno Ukrajincima.

Ključne riječi: *socijalna distanca, manjine, imigracija, etnicitet, kultura*

Vedrana Baričević

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti

Davorka Vidović

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti

JEDNAKOST ILI KOMODIFIKACIJA? STUDIJA BESKUĆNIŠTVA I UKLJUČENOSTI U TEMELJNA GRAĐANSKA PRAVA

Studija se bavi pitanjem beskućništva iz perspektive građanstva kao uključenosti u različite institucije i aspekte društvenog života. Prema navodima medija i udruga civilnog društva, osobe u situaciji beskućništva u Hrvatskoj mogu (npr. ako nemaju prijavljenu adresu) izgubiti pravo na osobne dokumete, a to zatim ima daljnje implikacije na niz drugih građanskih prava. Često govorimo o dužnosti države da djeluje na ispravljanju socijalnih nejednakosti ne bi li potpomoгла širu (npr. socio-ekonomsku i društveno-političku) participaciju građana i djelovala u smjeru izjednačavanja različitih kategorija građana. Međutim, pitanje je ne samo koliko država djeluje u cilju ispravljanja nejednakosti, nego i da li i ona sama aktivno sudjeluje u isključivanju pojedinih socijalno ugroženih skupina iz društva. Konkretno, u ovoj studiji želimo ispitati koje posljedice beskućništvo ima na stupanj nečije uključenosti u različita građanska prava. Nadalje, zanima nas postoje li i koje su potencijalne strategije koje osobe u situaciji beskućništva mogu koristiti ili koriste ne bi li ostvarile participaciju (ili ponovnu participaciju) u domeni građanske inkluzije, odnosno kako osobe koje su ostale bez temeljne zaštite svoje države mogu djelovati da ostvare (povrate) svoja temeljna prava. Konceptualno gledano, studija nastavlja na domaću i inozemnu literaturu koja se bavi problemom marketizacije građanstva. Problematika beskućništva zanemarena je u domaćoj literaturi, a o konkretnim problemima ove društvene skupine nema mnogo javno dostupnih podataka. Utoliko, naša je studija eksploratornog karaktera te joj je cilj otvoriti nova pitanja za buduća istraživanja.

Ključne riječi: *građanska prava, participacija, socijalno građanstvo, marketizacija građanstva, beskućništvo*

Sunčica Bartoluci

Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, Katedra za kineziološku psihologiju, sociologiju i metodologiju

ŽENSKA BORBA NA „MUŠKOM“ TERENU – ISKUSTVA HRVATSKIH NOGOMETNIH TRENERICA

Usprkos sve većem broju trenerica, trenerski poziv i dalje ostaje područje kojim dominiraju muškarci. Na globalnoj razini, treniranje vrhunskih sportašica i sportaša smatra se pretežno muškim zanimanjem (Pfister, 2013; LaVoi, 2016). Trenerice diljem svijeta bore se za priznanje, uključenost, financiranje i poštovanje. Iako se njihovi izazovi mogu činiti sličnim, društveni,

kulturni i politički konteksti unose jedinstvene čimbenike koji zahtijevaju dodatnu analizu. Nogomet, koji je u hrvatskom društvu percipiran kao „muški sport“, prepun je prepreka za afirmaciju trenerica. Osim toga, nogometne trenerice, naročito na vrhunskoj razini, iznimno su rijetka pojava. Ovo istraživanje ispituje iskustva trenerica u hrvatskim elitnim klubovima kroz teorijski okvir hegemonijske muškosti (Connell, 1987) te ekološki model LaVoi i Dutove (2012). Primjenom Bronfenbrennerove (1977, 1979, 2014) ekološke teorije sustava analiziraju se sociokulturne, organizacijske, interpersonalne i individualne prepreke i podrške u njihovim karijerama. Provedeno je pet polustrukturiranih intervjua s elementima dubinskog intervjuja s trenericama hrvatskih vrhunskih ženskih nogometnih ekipa. Rezultati pokazuju da trenerice djeluju unutar nogometnog sustava s duboko ukorijenjenim rodnim stereotipima. Dominacija muškaraca u nogometu oblikuje njihovu profesionalnu putanju. Osim rodne nejednakosti, njihov rad otežavaju i širi društveni trendovi poput retradicionalizacije rodnih uloga i jačanja konzervativnih vrijednosti. Ovaj rad doprinosi razumijevanju rodnih odnosa u sportskom kontekstu te naglašava nužnost dalnjih istraživanja, kao i potrebu za strukturnim promjenama koje bi omogućile ravнопravnost trenerica u nogometu i društvu općenito.

Ključne riječi: *rodna nejednakost, trenerice, nogomet, hegemonijska muškost, ekološki model*

Danijel Baturina

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

Jelena Matančević

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

IZAZOVI SKRBI ZA STARIE U HRVATSKOM DRUŠTVU

Starenje stanovništva predstavlja najistaknutiji sociodemografski trend u Hrvatskoj, a sukladno projekcijama, udio starijih osoba će kontinuirano rasti. Hrvatska će imati posebno visok udio stanovništva starijeg od 65 godina u odnosu na ostale europske zemlje (OECD, 2023; 2024). Starenje stanovništva utječe na gospodarstvo, fiskalnu održivost, zdravstvenu i socijalnu skrb te socijalnu koheziju (Europska komisija, 2021). Ovaj rad će sagledati skrb za starije u Hrvatskoj kao novi socijalni rizik i izazov za socijalne države. U hrvatskoj skrb za starije osobe karakterizira rasprostranjena neformalna skrb, rastuća uloga privatnih, profitnih i neprofitnih pružatelja usluga te stagnirajući javni sektor. Skrb za starije je jedno od prvih područja socijalne politike nakon tranzicije koje se otvorilo za procese privatizacije i uvođenja modela kombinirane socijalne politike, što je bilo snažno vođeno velikom potražnom za uslugama skrbi (Matančević i Baturina, 2024). Cilj rada je prikazati najnovije trendove koji oblikuju sustav skrbi za starije, kao podistraženom području. Analiza će biti usmjerena na dinamiku i promjene vezane uz regulaciju skrbi za starije osobe te karakteristike skrbi u dva ključna aspekta: financiranje (promjene u odgovornosti za financiranje usluga te struktura financiranja) i pružanje usluga (promjene u vrstama i pružateljima usluga te kvaliteta usluga). Metodologija uključuje analizu svih dostupnih sekundarnih podataka (statističkih podataka i službenih izvješća i prethodnih istraživanja). O rezultatima će se raspravljati u kontekstu institucionalnih, organizacijskih, finansijskih i drugih preduvjeta za razvoj sustava skrbi za starije u Hrvatskoj kako bi se zadovoljile sadašnje i buduće potrebe starijih osoba te osigurao pristup skrbi kao socijalnom pravu.

Ključne riječi: *skrb za starije, dugotrajna skrb, socijalna država, kombinirana socijalna politika, socijalne usluge*

Paško Bilić

Institut za razvoj i međunarodne odnose

DIGITALNO DRŽAVNIŠTVO U EUROPSKOJ UNIJI

Nakon dugog perioda neoliberalne globalizacije tijekom kojeg se u sociološkom diskursu o državi ponekad govorilo kao o instituciji ljušturi, koncept suvereniteta postaje predmet obnovljenog akademskog interesa. Međutim, suverenitet se u političkim raspravama pojavljuje kao moment mobiliziranja društvene isključivosti, ekonomskog nacionalizma, tehnološke autonomije i sigurnosnog diskursa. Da bismo se ispravno pozabavili novom (starom) dinamikom državnog upravljanja resursima kao što su digitalne infrastrukture, potreban nam je osuvremenjeni konceptualni okvir. Literatura je posebno oskudna u dva važna područja: prvo, razumijevanju povezanih interesa europskog i globalnog kapitala koji utječe na razinu državne kontrole i digitalne infrastrukturne moći; te drugo, adekvatnoj konceptualizaciji EU i država članica u prostornom restrukturiraju digitalnog globalnog centra, polu-periferije i periferije. Iako EU zaostaje za SAD-om i Kinom u tehnološkim inovacijama, ona nema mogućnost mobiliziranja resursa bez značajnih ulaganja na razini država članica. To je vidljivo u industrijskoj politici Unije i paneuropskom udruživanju javnih investicija, odnosno stvaranju tzv. Europskih Digitalnih Infrastrukturnih Konzorcija (EDIC), Zajedničkih europskih podatkovnih prostora (CEDS) i Važnih projekata zajedničkog europskog interesa (IPCEI). Navedeni mehanizmi predstavljaju šareni okvir mobilizacije i razvoja strateški autonomnih digitalnih projekata. Usprkos obnovljenom razumijevanju presudne uloge javnog sektora u stvaranju naprednih tehnologija, kritičari europske digitalne politike ističu da će mehanizmi kombiniranja nacionalnih resursa pojačati i produbiti razlike između država članica. Na temelju 27 polu-strukturiranih ekspertnih intervjua sa stručnjacima Europske komisije i Republike Hrvatske u ovom ćemo radu istražiti različita iskustva i percepcije uloge (digitalizirane) države. U interpretaciji ćemo se osvrnuti na ulogu države u kritici političke ekonomije te suvremene rasprave o poduzetničkoj državi, nejednakom i kombiniranom državnom kapitalizmu.

Ključne riječi: suverenitet, infrastrukturna moć, poduzetnička država, državni kapitalizam

Paško Bilić

Institut za razvoj i međunarodne odnose

KONCEPT APSTRAKTNE SVAKODNEVICE: SOCIOLOŠKI PRILOG KRITICI (DIGITALNOG) KAPITALIZMA

Suvremeni se kapitalizam u značajnoj mjeri oslanja na digitalne podatke koji ubrzavaju cirkulaciju kapitala. Prema tržišnoj kapitalizaciji, trenutno najvrjednije globalne kompanije su tehnološke kompanije. Suvremene kritike digitalnog kapitalizma često ispituju takozvani nematerijalni (Lazzarato, 1996), besplatni (Terranova, 2000) ili neplaćeni digitalni rad (Fuchs, 2012) kojim internetski korisnici doprinose profitabilnosti digitalne industrije. Međutim, dosljedna primjena tih koncepata na različite poslovne modele digitalnih platformi iznosi na vidjelo ozbiljne teorijске manjkavosti. Između ostalog, briše granicu između radnog procesa i svakodnevice, proizvodnje i potrošnje. Konceptualizacija praksi koje su po svojoj prirodi neplaćene i besplatne, ali ipak doprinose cirkulaciji i akumulaciji kapitala teorijski je izazov suvremene kritike kapitalizma. Umjesto problematične ekstenzije koncepta rada na neplaćene digitalne aktivnosti, čime se

slabi heuristička vrijednost koncepta rada, u ovoj prezentaciji neplaćene aktivnosti promatra-mo kao svakodnevnu praksu koja postaje roba. Njena je konkretna dimenzija fenomenološki opažljiv raspon svih mogućih društvenih praksi (od govora mržnje do organizacije anti-kapitalističkih prosvjeda). Njena je apstraktna dimenzija digitalni podatak koji se obrađuje i komodifi-cira kroz različite oblike plaćenog digitalnog rada. Polazeći od kritičke fenomenologije (Angus, 2021) i suvremenih interpretacija Frankfurtske škole (Best, Bonefeld, O’Kane, 2018; Bonefeld, 2014; Lotz, 2014) ovaj rad kritički preispituje dominantni koncept (neplaćenog) digitalnog rada. Pritom ističemo da se koncept svakodnevice kao robe i, osobito apstraktne svakodnevice, može primijeniti kao alternativa za razumijevanje i kritiku šireg spektra praksi potrošačkog društva (Bilić, 2024a; Bilić 2024b; Bilić i Žitko, 2024), čak i mimo digitalne komponente.

Ključne riječi: *rad, svakodnevica, kapitalizam*

Jasmina Božić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Armano Srbljinović

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju

Albin Matoshi

Student na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

„ODLUČNO MOŽDA“ STRATEŠKOG RAZVOJA EKOLOŠKE POLJOPRIVREDE U HRVATSKOJ KAO JAVNOZDRAVSTVENO PITANJE

Među motivima za razvoj ekološke poljoprivrede, kao što su zdravlje, ekologija, ekonomija i gastronomija, najčešće se ističe zdravlje. Pokazujemo da su vijesti kojima se poziva kupce na povrat prehrambenog proizvoda koji su kupili, a naknadno je otkriveno da je onečišćen ostacima pesticida, teškim metalima ili mikro-plastikom, u Hrvatskoj svakodnevna pojava. Budući da se brojni prehrambeni proizvodi detektiraju kao zdravstveno neispravni tek nakon što su dospjeli na police trgovina, nameću se pitanja o učinkovitosti kontrolnih mehanizama, o broju proizvoda upitne zdravstvene kakvoće koji možebitno prođu „ispod radara“, i o učinkovitosti sustava informiranja potrošača da neki proizvod ne bi trebali konzumirati. U tom kontekstu autori su tijekom nekoliko posljednjih godina poduzeli četiri kvalitativna istraživanja o socio-ekonomskim dimenzijama ekološke poljoprivrede u Hrvatskoj. Naime, budući da proizvodnju u certificiranom organskom uzgoju nadziru kontrolna tijela, u kombinaciji s mjerama sigurnosti hrane, ona može predstavljati sigurniji prehrambeni izbor. Naši nalazi, u kombinaciji s dostupnim podacima, ukazuju na slabosti nacionalnog strateškog dokumenta za razvoj ekološke poljoprivrede, nepostojanje strategija na županijskoj razini kod većine županija, prevladavanje mikro poduzetništva, fragmentiranost proizvođača, prevagu uvozne orientacije, te nedostatne napore da se javnom nabavom osigura organska hrana u javnim ustanovama. Problematika organske prehrane ovijena je u nas debelim slojem nepoznanica. Uvelike uvjetovana ekonomskim nejednakostima, pitanja cjenovne (ne)dostupnosti ekološki uzgojenih prehrambenih proizvoda za zdravstveno najošjetljivije skupine stanovništva, kao što su mlade obitelji s bebama i malom djecom te osobe treće dobi, nisu adresirana ni u jednom strateškom instrumentu, nisu obuhvaćena ni jednim istraživanjem, niti ih se u Hrvatskoj razmatra kao javnozdravstveni problem.

Ključne riječi: *ekološka poljoprivreda, zdravlje, ekomske nejednakosti, strateško planiranje, zelena i digitalna tranzicija*

Tamara Buble

Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Služba za medicinsku informatiku i biostatistiku

Marija Švajda

Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Služba za medicinsku informatiku i biostatistiku

ISKUSTVA I IZAZOVI ZAJEDNIČKE ANALIZE ZDRAVSTVENIH PODATAKA NA PRIMJERU BOLESTI COVID-19

Europski prostor za zdravstvene podatke (EHDS) stvoren je s nastojanjem unapređenja potencijala korištenja zdravstvenih podataka unutar Europske unije, potičući, među ostalim, upotrebu tih podataka u znanstveno-istraživačke svrhe. Ovaj rad temelji se na istraživanju provedenom u svrhe procjene izvedivosti federirane analize zdravstvenih podataka u kontekstu EHDS-a u okviru HealthData@EU Pilot projekta. Istraživanje je provedeno kao retrospektivna kohortna studija iz rutinski prikupljenih podataka iz tri zemlje (Hrvatska, Belgija i Danska) na populaciji osoba između 18 i 115 godina koje su u 2021. i 2022. godini barem jednom cijepljene, testirane ili hospitalizirane zbog bolesti COVID-19. Podaci su harmonizirani na zajednički podatkovni model, a statistička analiza provedena je u svakoj zemlji zasebno kroz sigurno okruženje za obradu podataka.

Istraživanje je potvrdilo iznimne potencijale provođenja zajedničke analize zdravstvenih podataka iz više zemalja. Korištenjem zajedničkog podatkovnog i analitičkog modela, postignuta je harmonizacija podataka za više od 16,04 milijuna osoba. Rezultati analize pokazuju značajne razlike u stopama cijepljenja, testiranja i hospitalizacija zbog bolesti COVID-19, kako unutar pojedinih država, tako i među njima. Ključni izazov u interpretaciji ovih rezultata u Hrvatskoj predstavlja nedostupnost socioekonomskih pokazatelja. Zbog nemogućnosti pristupa podacima o kućanstvu, prihodima i stupnju obrazovanja, analiza se morala osloniti isključivo na kliničke i demografske pokazatelje, što je ograničilo njen doseg i mogućnosti dubljeg razumijevanja pristupa zdravstvenoj zaštiti. Ovi nedostaci jasno naglašavaju važnost dopunjavanja zdravstvenih pokazatelja socioekonomskim podacima kako bi se omogućile sveobuhvatnije javnozdravstvene i sociološke analize i istraživanja.

Ključne riječi: *Europski prostor za zdravstvene podatke (EHDS), zajednička analiza zdravstvenih podataka, COVID-19, socioekonomski čimbenici*

Marina Bucić

Doktorandica na Hrvatskom katoličkom sveučilištu

INDIVIDUALIZACIJA RIZIKA I RAD NAKON UMIROVLJENJA

Rad (zaposlenje) nakon umirovljenja, tj. rad u trećoj dobi, relativno je noviji način povećanja ukupne radne aktivnosti. Ovaj pristup smatra se mogućim rješenjem za smanjenje napetosti između nedostatnih umirovljeničkih fondova i manjka radne snage izazvanih demografskim promjenama. Hrvatska se trenutno nalazi u post-tranzicijskoj fazi, u kojoj se mijenja dobni sastav stanovništva, što dodatno produbljuje krizne procese i usporava društveni i gospodarski razvoj. Izlazak s tržišta rada više nije isključivi kriterij koji definira treću dob. Stariji ljudi se više ne homogeniziraju prema dobi, već prema stupnju onemoćalosti, što stvara novu društvenu kategoriju. Razlika između tih osoba ne leži samo u dobi, već u društvenom, kulturnom i relacijskom kapitalu koji su stekli kroz život (M. Castells). Suvremene tjeskobe i nesigurnosti često su individualizirane, a rizici su prebačeni na pojedinca. Nekadašnja solidarnost za "opće dobro";

gubi svoju važnost, što utječe na promjenu životnih strategija i stavova prema radnoj aktivnosti u trećoj dobi (U. Beck). Ove društvene promjene otvaraju nova pitanja u vezi s ekonomskom i socijalnom uključenosti starijih osoba, čime se stvara prostor za daljnje istraživanje uloge radeće aktivnosti nakon umirovljenja. U navedenom kontekstu, postavlja se početno pitanje: koliko je radna aktivnost (zaposlenje) osoba nakon umirovljenja, prisutna u Hrvatskoj u proteklih pet godina temeljem službenih baza podataka (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Državni zavoda za statistiku i Eurostat) u usporedbi s ostalim zemljama Europske unije?

Ključne riječi: *rad i zapošljavanje, starenje, treće doba, rizik*

Ljiljana Büjas

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Drago Župarić-Iljić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

BOLESNI SUSTAV NA KOLJENIMA? PERCEPCIJA KORUPCIJE KAO FAKTORA URUŠAVANJA HRVATSKOG ZDRAVSTVENOG SUSTAVA I INKLINACIJE ZDRAVSTVENIH RADNIKA ISELJAVANJU

U svjetlu nedavnih uhićenja visokih državnih dužnosnika iz sektora zdravstva te pokretanja istražnih radnji i sudskih procesa poradi sumnji na korupciju, slika hrvatskog zdravstvenog sustava kojeg svakog dana - što zbog umirovljenja, što zbog iseljavanja - napušta sve veći broj zdravstvenih radnika postaje sve manje perspektivnom i održivom. Na temelju podataka iz kvalitativnog terenskog istraživanja u ovom se izlaganju fokusiramo na rezultate iz doktorskog rada (Pintarić, 2024) kojima želimo objasniti pozicije sugovornika iz populacije iseljenih i neiseljenih zdravstvenih radnika (31 intervju s liječnicima/ama i 14 s medicinskim sestrama i tehničarima), a koji se tiču njihove percepcije korupcije i nepotizma u hrvatskom zdravstvenom sustavu kao mogućeg ključnog čimbenika i motivatora u njihovoј želji za iseljenjem. Slično drugim istraživanjima iseljavanja visokoobrazovanih (Bygnes, 2017) gdje se pokazalo da su primjerice korupcija, loši radni uvjeti, manjak meritokracije i vladavine prava, jedni od glavnih čimbenika iseljavanja, i poneka domaća istraživanja potvrđuju slično. Također, iz našeg istraživanja proizlazi kako su korupcija, nepotizam i klijentelizam značajni čimbenici nezadovoljstva zdravstvenih radnika/ca organizacijom i upravljanjem domaćim zdravstvenim sustavom u kojem koruptivne i nepotističke prakse prožimaju većinu funkcija, uloga i aktivnosti, počevši od mogućnosti zapošljavanja i usavršavanja, preko stranačkog kadroviranja na upravljačkim pozicijama, do politizacije struke te narušavanja odnosa sa kolegama i pacijentima. Ovaj nalaz je bitno sagledati i za eventualni povratak u Hrvatsku koji kod iseljenih zdravstvenih radnika/ca (posebice liječnika/ica) može ponajviše ovisiti o društveno-političkim promjenama u zemlji, i to prvenstveno promjeni političke situacije i perspektive beznađa, te suzbijanju korupcije.

Ključne riječi: *zdravstveni sustav, iseljavanje, korupcija, politizacija sustava*

Anita Bušljeta Tonković

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar - područni centar Gospić

Ema Bašić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar - područni centar Gospić

PRIRODNI RESURSI – (NE)PRILIKA ZA REVITALIZACIJU HRVATSKIH RURALNIH REGIJA: STUDIJA SLUČAJA REGIJE LIKE

Ličko-senjska županija i posebno regija Like, ruralno je i brdsko-planinsko područje Hrvatske od nacionalnoga interesa zbog bogatih prirodnih resursa. Ovo je najrjeđe naseljena hrvatska regija s gustoćom naseljenosti manjom od 7 stanovnika po km². S obzirom na stopu depopulacije većom od 10% (Popis 2021.), evidentno je kako repopulacijski proces mora biti potpomognut izvana. Infrastrukturna izoliranost, lokalna vlast koja nije responzivna na neoendogeni pristup razvoju, pasivnost lokalnih zajednica, nastojanje Domovinskog rata, nedostatak obrazovnih mogućnosti, problemi s migrantima te lokalne zajednice koje stoljećima žive na „granici Europe“; – sve su to kritike i nalazi kvalitativnog istraživanja provedenog 2022. godine na RURALIKA projektu. S druge strane, glavni nalazi vezani uz razloge ostanka ili povratku u regiju uključuju samozapošljavanje, obitelj i vlasništvo nad nekretninama i zemljištem, geografski položaj regije, mogućnosti za digitalni nomadizam, mirno prirodno i ruralno okruženje te pozitivne međuljudske odnose u lokalnim zajednicama. Sela i mali gradovi kao sigurno mjesto i prilika za odgoj obitelji pokazali su se privlačnim faktorima za remigraciju mladih sugovornika. U međuvremenu ruralni prostor Like, uslijed spomenutih depopulacijskih procesa, to jest odsustvom vibrantnih društvenih mreža unutar i između lokalnih zajednica postaje poligon neodrživih ekoloških praksi, kao što je odlaganje opasnoga otpada na deponije ličkih gradova i općina, odnosno u napuštena industrijska postrojenja. Premda su gotovo svi sugovornici tijekom istraživanja istaknuli potencijal za revitalizaciju Like u očuvanom prirodnom okolišu, evidentno je kako zadovoljenje kratkoročnih interesa određenih društvenih skupina degradira ruralni i prostor (malih) hrvatskih gradova i (ruralnih) regija u smislu resursa. Tako se ovim prostorima oduzima (posljednja) prilika za revitalizaciju.

Ključne riječi: depopulacija, neoendogeni razvoj, odlaganje opasnoga otpada, prirodni resursi, repopulacija

Ivan Čipin

Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Katedra za demografiju

FERTILITETNI IDEALI I NAMJERE U HRVATSKOJ: UVID IZ ISTRAŽIVAČKE INFRASTRUKTURE GGP (GENERATIONS AND GENDER PROGRAMME)

Fertilitetni ideali i namjere važni su prediktori reproduktivnog ponašanja. Idealna veličina obitelji tema je demografskih i socioloških istraživanja, no u Hrvatskoj je slabo istražena zbognedostatka podataka o fertilitetnim idealima i namjerama. Istraživačka infrastruktura GGP (Generations & Gender Programme) i anketno istraživanje provedeno 2023. godine omogućuju međunarodno usporedivoj uvid u percepcije punoljetnih građana Hrvatske reproduktivne dobi o idealnom broju djece te razlikama između društvenih i osobnih idealja i stvarnih reproduktivnih namjera. Rezultati pokazuju da norma o dvoje djece kao idealnom broju dominira, dok značajan

dio ispitanika preferira troje djece. Osobni fertilitetni ideal u projektu je nešto niži od društvenog. Međutim, stvarne reproduktivne namjere niže su od fertilitetnih ideaala – dio ispitanika neće imati djecu, dok dio planira imati samo jedno dijete. Ovi rezultati ukazuju na postojanje fertilitetnog jaza, karakterističnog za razvijene zemlje s niskom stopom fertiliteta. Analiza prema spolu i dobi pokazuje da muškarci izražavaju nešto više fertilitetne ideale od žena, dok mlađe generacije pokazuju veći optimizam u pogledu namjeravanog broja djece, pri čemu se uglavnom izjašnjavaju o svojim budućim planovima. S druge strane, u starijoj dobi, kada mnogi već imaju djecu, ta očekivanja se prilagođavaju realnim životnim okolnostima. Štoviše, kod ispitanika s troje ili više djece idealan broj djece u projektu je manji od stvarnog broja djece koje imaju. Dodatno, za ispitivanje povezanosti socioekonomskih čimbenika s idealnim brojem djece korištene su multivarijatne tehnike. Ovi nalazi doprinose razumijevanju obiteljskih normi u Hrvatskoj te mogu poslužiti kao temelj za razvoj populacijskih politika usmjerenih na smanjenje nesklada između fertilitetnih želja i ostvarenog broja djece.

Ključne riječi: fertilitet, idealan broj djece, reproduktivne namjere, veličina obitelji, GGP

Gordan Črpić

Hrvatsko katoličko sveučilište Zagreb, Sveučilišni odjel za sociologiju

Stjepan Balaban

Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet

Silvija Migles

Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet, Katedra socijalnog nauka Crkve

Ivan Balabanić

Institut za migracije i narodnosti

Josip Ježovita

Hrvatsko katoličko sveučilište Zagreb, Sveučilišni odjel za sociologiju

SOLIDARNOST U DRŽAVAMA SREDNJE EUROPE: KOMPARATIVNA ANALIZA REZULTATA EVS-A

Solidarnost je u suvremenim društвima postala posebno značajna u kontekstu kriza poput migrantskih valova, pandemije COVID-19, gospodarske krize i rata u Ukrajini. Ovo istraživanje analizira razlike u percepciji solidarnosti među građanima deset srednjoeuropskih država koristeći podatke iz European Values Study (EVS) iz 2017. godine. Solidarnost se razmatra kroz tri dimenzije: lokalnu (prema bližim zajednicama), globalnu (prema Evropljanima, migrantima i ljudima u svijetu) i socijalnu (prema ranjivim skupinama poput starijih, bolesnih i nezaposlenih). Rezultati pokazuju nisku razinu zabrinutosti građana Srednje Europe za životne uvjete na lokalnoj i globalnoj razini, dok je solidarnost najizraženija u socijalnoj dimenziji, posebno prema starijima i nemoćima. Analiza otkriva jasne razlike između država: građani Njemačke, Austrije i Švicarske pokazuju veću razinu solidarnosti, osobito prema migrantima, dok države bivšeg socijalističkog bloka (npr. Mađarska, Poljska, Hrvatska) iskazuju nižu solidarnost u globalnom kontekstu. Posebnost Hrvatske očituje se u visokoj zabrinutosti za nezaposlene, što je odstupanje od ostalih analiziranih zemalja. Istraživanje potvrđuje postojanje statistički značajnih razlika u razinama solidarnosti između zemalja te upućuje na potrebu za interdisciplinarnim pristupom u analizi fenomena solidarnosti, koji nadilazi pojedinačne znanstvene discipline i zahtijeva širu društvenu i političku refleksiju.

Ključne riječi: solidarnost; Srednja Europa; European Values Study; društvene krize; socijalna dimenzija

Augustin Derado

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Kristina Dobra

Udruga Tatavaka

MLADI, AKTIVIZAM I DRUŠTVENA PARTICIPACIJA U ODRŽIVOM RAZVOJU OTOKA ZLARINA: PERSPEKTIVA KAPITALA, TRANSLOKALNOSTI I KULTURNE ODRŽIVOSTI

Aktivizam i društvena participacija mladih na otocima oblikovani su nizom međusobno povezanih faktora, među kojima se u ovome radu posebice tematiziraju specifičnosti otočnog konteksta, kapaciteti translokalnih mreža te kulturni i socijalni kapitali mladih. Istraživanje se bavi sudjelovanjem mladih u ekološkom aktivizmu i inicijativama održivog razvoja na otoku Zlarinu, analizirajući ulogu njihovih kapitala, baštine i resursa otočne zajednice te značaj translokalnih veza. Teorijski okvir istraživanja oslanja se na koncept kulturne održivosti i višesimenzionalni pristup kulturnom kapitalu u oblikovanju održivih praksi (Soini; Birkeland, 2014; Meireis; Rippl, 2019). Također, istraživanje tematizira različite oblike socijalnog kapitala u oblikovanju aktivnosti održivog razvoja te važnost translokalnih odnosa koji povezuju otočne inicijative sa širim društvenim kontekstima, omogućujući različite prakse koje inače ne bi bile moguće (Rydin; Holman, 2004; Newman; Dale, 2005; Greiner; Sakdapolrak, 2013). Metodološki okvir istraživanja temelji se na kvalitativnom pristupu, primarno etnografskom terenskom istraživanju i polustrukturiranim intervjuima, uz korištenje sekundarnih izvora (dokumenti, internetske informacije i fotografije) za dodatnu kontekstualizaciju inicijativa održivosti i djelovanja razvojnih aktera na Zlarinu. Analizom narativa sudionika istražuju se motivacije, resursi, prepreke i percepcije mladih u ekološkom aktivizmu, pri čemu se uzimaju u obzir i specifičnosti otočne zajednice. U kontekstu širih društvenih transformacija, istraživanje razmatra generacijske promjene angažmana mladih na otoku Zlarinu kroz translokalizaciju, inovativne strategije, digitalne tehnologije i međugeneracijsku suradnju.

Ključne riječi: mladi, kapitali, otoci, održivost, aktivizam

Augustin Derado

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Matija Krizmanić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

MLADI, RODNE IDEOLOGIJE I FEMINIZAM: POZICIONIRANJA U RODNO-POLITIČKIM DISKURSIMA U HRVATSKOJ

Načini na koje mladi percipiraju rodnu ravnopravnost i različite rodno-političke diskurse ključni su za razumijevanje promjena rodnih identiteta i uloga u suvremenom društvu. U tom kontekstu, pojam rodne ideologije koristi se u dva različita značenja: kao akademski koncept za analizu pozicioniranja prema idejama o rodu, pravima i očekivanjima te kao politički konstrukt kojim se osporavaju feminističke i rodno progresivne politike. Ove razlike odražavaju dublje

društvene podjele oko roda, unutar kojih mlade generacije oblikuju svoje stavove u dinamičnom prostoru političkih, ideooloških i kulturnih sukoba. Cilj rada je istražiti perspektive mlađih prema rodnoj ravnopravnosti, feminizmu i drugim rodno- političkim idejama. Istraživanje se temelji na tematskoj i diskurzivnoj analizi 20 polustrukturiranih intervjua provedenih 2024. i 2025. godine s mlađim muškarcima i ženama iz milenijalne generacije i generacije Z. Rezultati upućuju na različite pozicije i generacijske razlike – dok neki mlađi podržavaju feminističke i rodno progresivne vrijednosti, drugi im pružaju otpor ili ih percipiraju kao dio nametnutih narativa. Prisutne su i hibridne perspektive koje kombiniraju elemente progresivnih i tradicionalnih pozicija, što upućuje na slojevitu prirodu rodnih fenomena. Muškarci su skloniji skepticizmu prema rodnoj ravnopravnosti i feminizmu, dok su žene, iako generalno otvorenije prema tim politikama, također podijeljene – neke ih zagovaraju, dok druge zauzimaju tradicionalnije rodne pozicije. Rad analizira različite tipove rodnih ideologija kao okvire unutar kojih se mlađi pozicioniraju u suprotstavljenim rodno-političkim diskursima.

Ključne riječi: *rodne ideologije, rodno-politički diskursi, feminizam, rodne razlike, mlađi*

Augustin Derado

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar – područni centar Split

Iva Žunić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar - područni centar Split

OD HEGEMONIJE DO FLEKSIBILNOSTI: KAKO MLAĐI MUŠKARCI PREGOVARAJU MUŠKOST U FOKUS GRUPAMA

Procesi globalnih promjena u rodnim diskursima djelomično su transformirali očekivanja i izražavanje muškosti, otvarajući prostor za fleksibilnije i hibridne oblike rodnih identiteta. Ipak, hegemonijska muškost i dalje oblikuje identitetske prakse mlađih muškaraca, stvarajući napetost između novih mogućnosti izvođenja roda i otpora promjenama. Ovaj rad istražuje kako mlađi muškarci u Hrvatskoj pregovaraju između hegemonijskih i alternativnih oblika muškosti kroz interakcije u fokus grupama provedenima 2024. godine sa studentima u Zagrebu i Splitu. Fokus grupe se pritom ne promatraju kao neutralni prostori za prikupljanje podataka, već kao performativne arene u kojima se muškost izvodi i oblikuje kroz diskurzivne strategije. U radu su primijenjene tematska analiza, koja je omogućila identifikaciju obrazaca muškosti, i diskurzivna analiza, usmjerena na načine na koje se muškost izražava, pregovara i izvodi u interakcijama. Nalazi pokazuju da se muškost oblikuje u dinamičnom odnosu između tradicionalnih normi i suvremenih rodnih očekivanja. Sudionici kroz govor, humor i interakcije balansiraju između hegemonijskih i fleksibilnijih pozicija. Iako diskurs hegemonijske muškosti i dalje (su)oblikuje izvođenje roda među mlađim muškarcima, njegova se rigidnost smanjuje kroz pregovaranje i prilagodbu alternativnim oblicima izražavanja i izvođenja muškosti.

Ključne riječi: *hegemonijska muškost, hibridne muškosti, identitetski rad, mlađi muškarci, fokus grupe*

Vanja Dergić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

NEZAINTERESIRANI ILI NEPREPOZNATI: OBLICI POLITIČNOSTI MLADIH NA PUNK SCENI U ZAGREBU

Kada bi se odnos mladih prema politici istraživao samo na primjeru klasičnih indikatora kao što su izlasci na izbore i sudjelovanja u političkim strankama, lako bi se moglo zaključiti kako mladi nisu dovoljno zainteresirani za politiku. Nalazi istraživanja mladih i politike često govore o nepovjerenju i nezainteresiranosti mladih. No, ponekad se političnost može prepoznati u vrlo različitim oblicima i primjerima. U ovom istraživanju željelo se istražiti kako mladi ljudi akteri punk scene gledaju na politiku, te koje oblike političnosti prakticiraju ili prepoznaju među drugim akterima punk scene u Zagrebu. Kroz intervjuje sa sudionicima istraživanja došli smo do 39 različitih aktivnosti, praksi i političkih ideja koje mladi opisuju. Na temelju analize nalazi istraživanja u prezentaciji ćemo predstaviti 7 oblika političnosti mladih aktera scene na primjeru kojih možemo vidjeti koliko je mladim ljudima politika važna, kako ju prakticiraju i prepoznaju među drugima. Ovi nalazi također nam mogu pomoći da promijenimo pogled na mlađe kao na neaktivne, odnosno da prepoznamo razne oblike političke aktivnosti mladih. U ovoj prezentaciji predstaviti ćemo nalaze etnografskog istraživanja koje je provedeno kao dio doktorske disertacije obranjene 2024. godine na Sveučilištu u Zadru. Istraživanje je realizirano u periodu od 15 mjeseci unutar kojih je provedeno 28 polustrukturiranih intervjuja s akterima punk scene u Zagrebu.

Ključne riječi: političnost, punk, subkultura, neformalna političnost, etnografija

Vanja Dergić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Marko Mustapić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Renata Franc

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

KAKO HRVATSKI GRAĐANI RAZUMIJU KONCEPTE DRUŠTVENE PRAVDE I DRUŠTVENE NEPRAVDE TE KAKO TO UTJEĆE NA NJIHOVO KOLEKTIVNO DJELOVANJE?

Kada se o konceptima društvene pravde i nepravde govori u kontekstu sudjelovanja u različitim oblicima kolektivnih akcija, možemo vidjeti kako se ponekad navode i kao motivatori i kao prepreke. Drugim riječima, ponekad je prepoznata nepravda u društvu spomenuta kao motivacija da se bude aktivan, dok se nekad spominje kao prepreka za daljnjim djelovanjem. Prepoznavanje i razumijevanje društvene pravde također nekad utječe na to smatra li osoba da je potrebno biti aktivan ili misli kako je pravda u društvu prisutna i za aktivnosti nema potrebe. U okviru projekta 'Motivacije i prepreke za kolektivne akcije' koji financira Hrvatska zaklada za znanost, proveli smo 60 polustrukturiranih intervjuja s građanima aktivnim u različitim udruženjima, inicijativama i aktivističkim grupama te građanima koji nisu aktivni. U ovom radu cilj nam je bio istražiti koja značenja aktivni i manje aktivni hrvatski građani općenito pripisuju konceptima društvene pravde i društvene nepravde, u kojim dijelovima društva ih prepoznaju i kako

to utječe na njihovu motivaciju za ili pak nesklonost kolektivnom djelovanju. Individualni polustrukturirani intervjuvi provedeni su od svibnja do listopada 2024. godine. Nakon transkripcije i anonimizacije podaci su analizirani pomoći programa za kvalitativnu obradu podataka NVivo.

Ključne riječi: *društveni aktivizam, društvena pravda, društvena nepravda, kolektivne akcije*

Ivana Dobrotić

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

Anja Ivezović Martinis

Institut za antropologiju

Merve Uzunalioğlu

Sveučilište u Oxfordu

KAKO OBITELJI S NISKIM PRIMANJIMA I ODGOVORNOSTIMA SKRBI U HRVATSKOJ GRADE OTPORNOST

Polazeći od razumijevanja koncepta otpornosti, koje se udaljava od isključivo individualnih sposobnosti pojedinca te naglasak stavlja na obiteljske prakse i odnose i osobito na socioekonomске uvjete i nejednakosti u pristupu resursima i izvorima (ne)formalne podrške, ovaj rad istražuje kako obitelji s niskim primanjima u Hrvatskoj usklađuju zaposlenje i obiteljske odgovornosti. Analiza se temelji na podacima prikupljenima u okviru rEUsilience projekta, kroz osam fokus grupe provedenih od veljače do svibnja 2023. s obiteljima niskih primanja diljem Hrvatske, odnosno onima koje su se samoidentificirale kako teško spajaju kraj s krajem. Istražuju se rizici vezani uz skrb i zaposlenje s kojima se obitelji danas suočavaju – osobito u kontekstu rastuće prekarizacije tržišta rada – te formalni i neformalni resursi na koje se oslanjaju i načini njihova korištenja. Posebna se pozornost pridaje strukturnim te institucionalnim preprekama koje otežavaju njihovu dobrobit, pri čemu se naglašavaju okolnosti koje „zarobljavaju“ obitelji niskih primanja u nepovoljnim socioekonomskim uvjetima. Izazovi s kojima se ove obitelji suočavaju brojni su, uključujući nesigurnost prihoda i stanovanja, nesigurnosti na tržištu rada, visoke i stalno rastuće troškove života, nedostatak adekvatnih usluga skrbi te ograničene mehanizme podrške unutar sustava socijalne skrbi. U tom se kontekstu posebno ističe fragmentiranost socijalnih naknada i potpora te njihov slabi kapacitet za omogućavanje tranzicije između skrbi i zaposlenja, što u kombinaciji s prekarnim uvjetima rada dodatno povećava rizik od dugotrajnog siromaštva. Obitelji ukazuju i na nedostatak jasnih i transparentnih informacija o dostupnim oblicima pomoći te snažan osjećaj nepravde i nepovjerenja u sustav, ali i predrasude prema različitim marginaliziranim skupinama. Iako su njihove strategije suočavanja često kreativne, u većini slučajeva predstavljaju samo prilagodbu nepovoljnim uvjetima te ne vode jačanju njihove otpornosti, čime se ugrožava njihova dugoročna dobrobit.

Ključne riječi: *otpornost, obitelji, zaposlenje, skrb, prekarni uvjeti na tržištu rada, siromaštvo, sustav socijalne skrbi, dugotrajna skrb, rani i predškolski odgoj i obrazovanje*

Branka Galić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Maja Gergorić

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

Antonija Petričušić

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za sociologiju

IZOSTANAK PODRŠKE GRAĐANA JAVNIM MOLITVAMA „VITEZOVA SRCA MARIJINA“ PO HRVATSKIM GRADOVIMA

Izlaganje se odnosi na pojavu „Vitezova srca Marijina“, odnosno grupno održavanje javnih „molitvi“ muškaraca na trgovima hrvatskih gradova, koji se okupljaju već više od godinu i pol dana, kao politički čin i pokret unutar šireg dijapazona aktivnosti antirodnog pokreta u europskim okvirima, pri čemu koriste mobilizacijske strategije različitih organizacija antirodnih pokreta te nastoje zadobiti široku podršku građana. Pokazuje se kako se ta „molitvena bdijenja“ koriste kao sredstvo političke instrumentalizacije i izvaninstitucionalne prakse za promociju patrijarhalnih vrijednosti i mizoginije te za osporavanje reproduktivnih prava žena. Korištenjem metode ankete, fokusira se na ponudu i potražnju političke participacije navedenog pokreta i nastoji se pokazati kako građani gledaju na te aktivnosti javnih „molitvi“. Rezultati istraživanja pokazali su da većina građana Hrvatske (70%) ne podržava javne molitve muškaraca po hrvatskim gradovima, dok im samo 10% daje podršku, što ukazuje na značajan raskorak između stavova javnosti, aktivnosti antirodnih pokreta i podrške vladajućih takvim pokretima.

Ključne riječi: *antirodni pokret, aktivizam, molitve, pobačaj, podrška*

Otto Gerdina

University of Ljubljana, Faculty of Social Sciences

EXPLORING POVERTY AMONG OLDER MEN IN SLOVENIA

The scientific literature on old-age poverty has mostly focused on experiences of older women living in poverty. By shifting the focus to older men, this presentation aims to address the question of how cumulative disadvantages throughout men's life course shape the risk of poverty in old age. It examines how structural inequalities such as precarious employment, limited access to education, and health challenges intersect with traditional gender norms to produce unique vulnerabilities for older men, whose experiences have often been largely overlooked in discussions of old-age poverty. Based on 13 in-depth interviews with men aged 65 and older conducted as part of the larger ARIS-funded project J5-4587 Everyday life and life course of older people living in poverty, the study sheds light on gendered patterns of disadvantage that accumulate over the life course and lead to poverty in later life. The findings shed light on how gendered expectations, cultural norms and socio-economic structures influence the accumulation of disadvantage over the life course of men who were born in the early stages of socialism and experienced the transition from socialism to capitalism. By highlighting the role of different welfare (and political) systems as well as critical life events - such as job loss, divorce, or health deterioration - in exacerbating financial insecurity in later years, this research fills an important gap in the understanding of old-age poverty and calls for a more comprehensive approach to studying and addressing economic inequalities among ageing populations.

Keywords: *old-age poverty, gender, life course, cumulative disadvantage, transition from socialism to capitalism*

Maja Gergorić

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

MEDIJSKO UOKVIRIVANJE PITANJE POBAČAJA: ANALIZA PORTALA NAROD.HR

Pitanje dostupnosti pobačaja postala je ključna antirodna tema u javnom diskursu od 2014. godine, tijekom i nakon referendumskog kampanje o ustavnoj definiciji braka. Iako je pobačaj bio relevantna tema antirodne mobilizacije od osnutka udruge GROZD 2006. godine, od 2014. bježi se njegovo intenzivnije isticanje kroz različite oblike djelovanja: prosvjedne akcije (40 dana za život i Hod za život), pravne inicijative (zahtjev za ocjenu ustavnosti Zakona o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece), zakonodavne prijedloge (Zakon o zaštiti života) te izborne strategije (mobilizacija birača oko teme ograničavanja pristupa pobačaju). Analize pokazuju da je, suočen s početnom medijskom nezastupljenošću u mainstream medijima, hrvatski antirodni pokret razvio vlastitu medijsku infrastrukturu kako bi osigurao vidljivost, pri čemu se portal Narod.hr istaknuo kao jedan od najčitanijih antirodnih portala. Ovo izlaganje predstavlja rezultate analize okvira o pobačaju na temelju članaka o pobačaju objavljenih na portalu Narod.hr u razdoblju od 2014. do 2024. godine. Cilj je istraživanja produbiti razumijevanje antirodnog uokvirivanja pitanja pobačaja u Hrvatskoj te time doprinjeti širem korpusu znanja o načinima oblikovanja ovog pitanja u hrvatskom društvenom i političkom kontekstu.

Ključne riječi: pobačaj, analiza okvira, antirodni mediji

Margareta Gregurović

Institut za migracije i narodnosti

Simona Kuti

Institut za migracije i narodnosti

Snježana Gregurović

Institut za migracije i narodnosti

Sonja Podgorelec

Institut za migracije i narodnosti

Sanja Klempić Bogadi

Institut za migracije i narodnosti

Saša Božić

Sveučilište u Zadru, Odjel za sociologiju

KVALITETA ŽIVOTA STRANIH RADNIKA U HRVATSKOJ – ANALIZA ODABRANIH INDIKATORA DRUŠTVENO-EKONOMSKE INTEGRACIJE

Povećanje broja useljenika u Hrvatskoj donjelo je niz strateških i operativnih izazova vezano za njihovu integraciju. Izazovnjima se pokazuju društveno-ekonomska integracija i strukturna inkorporacija (Penninx i Garcés-Mascareñas, 2016) stranaca iz kulturno različitih okruženja, a poglavito u kontekstu brojnosti useljenika iz azijskih zemalja koji čine više od četvrtine useljeničkog korpusa u Hrvatskoj 2023. godine. Oslanjajući se na temeljne dimenzije modela integracije migranata R. Penninxa, cilj je ovoga rada analizirati integracijske izazove stranih radnika

u Hrvatskoj. Njihova integracijska iskustva povezuju se s odabranim pokazateljima objektivne dimenzije kvalitete života s posebnim fokusom na materijalne uvjete (zapošljavanje i primanja) i rezidencijalnu integraciju (stanovanje). U radu se koriste podaci prikupljeni kvalitativnim (polustrukturiranim) intervjuiima s dionicima sustava zapošljavanja stranih radnika – predstavnicima državne i javne uprave, poslodavcima, agencijama za zapošljavanje, strukovnim udruženjima i sindikatima te sa samim stranim radnicima u sklopu projekta „Hrvatska kao imigracijska zemљa: povjesne i suvremene perspektive“ Instituta za istraživanje migracija. Preliminarni rezultati ukazuju na nekoliko značajnih izazova u procesu zapošljavanja i rada koji uključuju nedostatak nadzora nad poslodavcima i agencijama za zapošljavanje stranih radnika, antagonizme s domaćim radnicima zbog njihove percepcije boljih radnih uvjeta za strane radnike, oblike diskriminacije na radnom mjestu, financijske probleme stranih radnika i sl. Stambeni uvjeti stranih radnika uvelike variraju – u rasponu od organiziranog, plaćenog kolektivnog smještaja do individualnih stambenih aranžmana, pri čemu neki radnici žive u zadovoljavajućim, a drugi u nepovoljnijim stambenim uvjetima. Rezultati istraživanja se dodatno interpretiraju u kontekstu nedovoljno razvijenih migracijskih i integracijskih politika čije se donošenje i implementacija u Hrvatskoj tek očekuju.

Ključne riječi: *migrantski radnici, integracija, kvaliteta života, stanovanje, Hrvatska*

Margareta Gregurović

Institut za migracije i narodnosti

Snježana Gregurović

Institut za migracije i narodnosti

Simona Kuti

Institut za migracije i narodnosti

STARE I NOVE IZBJEGLICE U ZAGREBU – INTEGRACIJSKA ISKUSTVA NA LOKALNOJ RAZINI

Osim pojedinih inicijativa i projekata koji se bave integracijom stranaca, u Hrvatskoj ne postoji strategija integracije niti model koji bi dugoročno planirao uključivanje imigranata u hrvatsko društvo. Grad Zagreb stoga je relevantan primjer upravljanja migracijama na lokalnoj razini jer se radi o jedinici lokalne samouprave u RH u kojoj su mjere integracije imigranata najrazvijenije. Oslanjajući se na definiciju integracije kao procesa u kojem imigranti postaju prihvaćeni dio društva useljenja, u radu se analiziraju iskustva integracije dvije kategorije migranata: osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom i osoba s odobrenom privremenom zaštitom. Analiziraju se podaci iz dviju fokusnih skupina i 12 polustrukturiranih intervjua s korisnicima međunarodne i privremene zaštite te predstavnicima organizacija civilnog društva s naglaskom na pravno-političku dimenziju integracije. Podaci su prikupljeni 2024. u kvalitativnom participativnom istraživanju u okviru projekta Evaluacije integracijskih mjera Grada Zagreba. Rezultati ukazuju na stanovite sličnosti integracijskih iskustava dviju analiziranih skupina u pojedinim dimenzijama integracije (ponajprije u društveno-ekonomskoj dimenziji), ali i na razlike. Iako pripadnici obje skupine imaju odobrenu zaštitu u RH, rezultati istraživanja pokazuju općenito povoljniji položaj osoba s odobrenom privremenom zaštitom u odnosu na osobe s odobrenom međunarodnom zaštitom, posebice kada je riječ o angažmanu (dionika) na državnoj razini i osiguravanju statusa u okviru pravno-političke dimenzije integracije kao i

pristupu informacijama o zajamčenim pravima.

Ključne riječi: *integracija migranata, međunarodna zaštita, privremena zaštita, Grad Zagreb, kvalitativno istraživanje*

Anja Gvozdanović

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Dragan Stanojević

Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet

ODREDNICE POLITIČKOG POVJERENJA MLADIH U JUGOISTOČNOJ EUROPI

Ovaj se rad bavi analizom odrednica političkog povjerenja mladih u deset zemalja Jugoistočne Europe, pri čemu se primjenjuje konceptualni okvir koji razlikuje unutarnje (endogene) i vanjske (egzogene) izvore povjerenja (Mishler i Rose, 2001). Unutarnji izvor političkog povjerenja, povezan s institucionalnim pristupom, uključuje procjenu rada i učinkovitosti demokratskih institucija, prisutnost neformalnih praksi, vanjske efikasnosti i procjenu ekonomske dobrobiti u društvu. S druge strane, vanjski izvor političkog povjerenja, utemeljen u sociokulturnom pristupu, obuhvaća interes mladih za politiku, postmaterijalističku vrijednosnu orientaciju i odnos prema budućnosti. Posebna pažnja posvećena je nedovoljno istraženom potencijalnom izvoru političkog povjerenja - odnosu prema društvenoj budućnosti, koji se promatra kao element vanjskog izvora povjerenja. Polazi se od hipoteze da se političko povjerenje mladih oblikuje kombinacijom procjene načina na koji funkcioniraju institucije i sociokulturalnim faktorima. Prijmjenom multiple regresijske analize na deset nacionalnih uzoraka mladih nastojalo se utvrditi u kojoj se mjeri varijacije u političkom povjerenju mogu objasniti korelacijom s dvama prethodno navedenim skupovima prediktora uz kontrolu sociodemografskih varijabli. Općenito, nalazi ukazuju da unutarnji odnosno endogeni faktori u nešto većoj mjeri doprinose oblikovanju političkog povjerenja, dok vanjski, odnosno egzogeni, iako slabijeg doprinosa varijaciji političkog povjerenja, također pokazuju statističku značajnost. Analiza se temelji na podacima istraživanja mladih provedenog 2018. godine u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Bugarskoj, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Kosovu, Rumunjskoj, S. Makedoniji, Sloveniji i Srbiji, na nacionalno reprezentativnim uzorcima mladih u dobi od 14 do 29 godina.

Ključne riječi: *mladi, političko povjerenje, politika, institucije, socijalizacija, Jugoistočna*

Europa

Caroline Hornstein-Tomić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Janine Pinkow-Läpple

Sveučilište Humboldt, Leibniz Institut za razvoj poljoprivrede u tranzicijskim ekonomijama

Ana Budimir

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, Odsjek za javne politike i političku ekonomiju

MJERA BIRAM HRVATSKU: POVRATNE MIGRACIJE I RAZVOJ U SLABIJE RAZVIJENIM PODRUČJIMA

Hrvatska je doživjela značajan pad broja stanovnika zbog starenja i emigracije, pri čemu su slabije razvijena, često ruralna područja posebno pogodjena. Kao odgovor na ovaj izazov, hrvatska vlada je uvela mjeru Biram Hrvatsku, inicijativu usmjerenu na poticanje povratne migracije i ulaganja u zapostavljene regije na periferiji Hrvatske. U skladu s ciljevima mjeru, studije o povratnoj migraciji ističu da povratnici često donose različite materijalne i nematerijalne doprinose u svoje zemlje porijekla, uključujući finansijske resurse, poslovne ideje i društvene inovacije, koje doprinose razvoju ovih područja. Međutim, većina istraživanja fokusirala se na urbana područja, uglavnom zanemarujući ruralne regije, koje su često najviše pogodjene ekonomskim padom, iseljavanjem i demografskim smanjenjem. Ova ruralna područja također mogu predstavljati jedinstvene izazove za povratnike koji se žele vratiti i uključiti u poduzetničke aktivnosti. Naše istraživanje ima za cilj adresirati ovaj nedostatak, ispitivanjem povezanosti između povratne migracije i razvoja u perifernim regijama Hrvatske. Na temelju kvalitativnih dubinskih intervjua s 20 korisnika programa Biram Hrvatsku koji su se vratili u manje razvijena područja Hrvatske, kao i stručnih intervjua, ispitujemo migracijska i povratna iskustva hrvatskih povratnika. Istražujemo resurse koje donose sa sobom, njihove učinke na slabije razvijena područja, ulogu koju je program igrao u njihovoj odluci da se vrate i prilike koje je stvorio. Dodatno, analiziramo izazove s kojima su se korisnici susreli u vezi s programom. Na kraju, pokazujemo da mjeru politike poput Biram Hrvatsku mogu pružiti značajne poticaje za poticanje povratne migracije u periferne regije, koje mogu značajno profitirati od resursa koje ovi migranti donose.

Ključne riječi: *Biram Hrvatsku, ruralna/periferna područja, povratna migracija, Hrvatska*

Marko Horvat

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

Gojko Bežovan

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

KOMPARATIVNA ANALIZA POLITIKA SOCIJALNOG NAJMA STANOVA U SLOVENIJI I HRVATSKOJ KORISTEĆI OKVIR OVISNOSTI O PRIJEĐENOM PUTU

Teorijski okvir ovisnosti o putu (path dependency) pokazao se kao vrijedan alat za kvalitativnu i kvantitativnu usporedbu stambenih sustava u postsocijalističkim zemljama. Međutim, i dalje nedostaju empirijski dokazi o specifičnim mehanizmima ovisnosti o putu koji oblikuju sustav socijalnog najma stanova u Sloveniji i Hrvatskoj te o opsegu njihova utjecaja. Nakon pada komunizma, obje su zemlje prošle kroz slične institucionalne transformacije, pri čemu su ukinute stare institucije i strukture, dok je kognitivno naslijede prethodnog sustava u velikoj mjeri zadržano. Unatoč tim sličnostima, stambeno zbrinjavanje ostalo je jedan od ključnih izvora društvene nejednakosti. Nakon privatizacije, Slovenija i Hrvatska donijele su znatno različite politike i pristupe razvoju priuštivog stanovanja. Cilj ovog rada jest pružiti kvalitativni komparativni okvir za analizu uloge mehanizama ovisnosti o prijeđenom putu u oblikovanju politika socijalnog stanovanja u ovim dvjema zemljama. Prepoznavanjem tih mehanizama nastoji se razjasniti složene čimbenike koji su pridonijeli divergentnim politikama nakon privatizacije javnog stambenog fonda. Ovim istraživačkim pristupom nastoji se odgovoriti na ključno pitanje: kako i zašto su različiti mehanizmi ovisnosti o prijeđenom putu utjecali na razvoj socijalnog stanovanja u Sloveniji i Hrvatskoj? Rezultati ovog istraživanja pružit će korisne uvide istraživačima stambene politike i

kreatorima javnih politika, te im omogućujući prepoznavanje ključnih prepreka za uspješnu provedbu sustava socijalnog najma. Poseban naglasak stavlja se na zemlje pod snažnim utjecajem povijesnih promjena u odnosima moći i institucionalnih transformacija, čime se pridonosi širem razumijevanju učinaka postsocijalističke tranzicije na stambene politike.

Ključne riječi: *ovisnost o prijeđenom putu, stambena politika, privatizacija, socijalni najam*

Vladimir Ivanović

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Bruno Šimac

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Tijana Trako Poljak

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

David Brajković

Student na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Nina Čorić

Studentica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Anamarija Lovrić

Studentica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Nina Šeparović

Studentica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

PROTUURBANIZACIJA - JE LI MOGUĆE OBRTANJE TREND DERURALIZACIJE U HRVATSKOJ? PRELIMINARNI REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Pri istraživanju migracija u ruralnoj sociologiji dominira tema iseljavanja ruralnog stanovništva u gradove, međutim, recentna medijska izvještavanja i statistički podaci upućuju na prisutnost mnogo rjeđeg, no važnog trenda protuurbanizacije kao procesa preseljenja stanovništva iz urbanih u ruralna područja. Ovo se istraživanje usredotočilo na proces protuurbanizacije iz glavnog grada Zagreba i obližnjih urbanih naselja u ruralna naselja susjednih županija (Zagrebačka i Krapinsko-zagorska). Ukupno je provedeno 15 polustrukturiranih intervjua sa stanovnicima koji su urbani život zamijenili ruralnim. Preliminarni rezultati ukazuju na nekoliko ključnih tema koje opisuju razloge i proces donošenja odluke o preseljenju. Kao potisne čimbenike sugovornici ističu stambenu nesigurnost, osjećaj prenapučenosti i onečišćenje okoliša u urbanim sredinama. S druge strane, kao privlačni čimbenici ističu se povoljni stambeni uvjeti i priuštivost nekretnina te dostupnost čistog i prostranog ruralnog okoliša koji doprinosi njihovom zdravstvenom boljiku. Svakodnevni ruralni život obilježen je osjećajem mira i slobode, povezanosti s prirodnim okolišem te prisnjim međuljudskim odnosima (koja prepoznajemo kao obilježja sociološkog koncepta ruralne idile). S druge strane, glavni su izazovi i u ranijim istraživanjima prepoznati infrastrukturni nedostaci. Unatoč tome, gotovo svi sugovornici istaknuli su kako nemaju namjeru povratka u grad. Rad je nastao u sklopu znanstvenog projekta „Protuurbanizacija – je li moguće obrtanje trenda deruralizacije u Hrvatskoj?“ (11-935-1065), Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.

Ključne riječi: *protuurbanizacija, deruralizacija, migracije, ruralna idila, ruralno stanovništvo*

Vladimir Ivanović

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Krešimir Žažar

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Maggie O'Neill

University College Cork, Irska, Odsjek za sociologiju i kriminologiju

Agnieszka Golczyńska-Grondas

University of Łódź, Polska, Odsjek za sociologiju kulture

Aleksandra Sobańska

University of Łódź, Polska, Odsjek za sociologiju kulture

Conach Gibson-Feinblum

University College Cork, Irska, Odsjek za sociologiju i kriminologiju, ISS21 i UCC Futures: Collective Social Futures

KONCEPTUALNI I METODOLOŠKI IZAZOVI ISTRAŽIVANJA POGRANIČNIH PODRUČJA - PRIMJER GRANICE HRVATSKE I BiH

Granice i pogranična područja Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine prostori su od iznimne znanstvene, političke, društvene i ekološke važnosti. Od ulaska u EU, migracijskih kretanja, te ulaska Hrvatske u Eurozonu, granica s BiH mijenjala se značajno svakom od spomenutih geopolitičkih transformacija. Upravo se na promjenjiv karakter granica i pograničnih područja fokusira i ovaj rad. Njegov glavni cilj postavljanje je temelja za provedbu istraživanja sa stanovnicima pograničnih područja i preispitivanje metodoloških i konceptualnih dilema oko provedbe socio-loškog istraživanja u tim specifičnim prostorima. Problematiziranje kretanja preko i oko granica i pograničnih područja, odnosno rasprava o pravdi u vezi pokretljivosti (engl. mobility justice), predstavlja ključno znanstveno, političko i etičko pitanje, pogotovo uvezvi u obzir sve veću se-kuritizaciju i kontrolu tih prostora. Unatoč otvrđnjivanju granica s BiH, rad gleda na granice kao eminentno promjenjive društvene konstrukte, a ne kao čvrste i nepromjenjive strukture. Kako bi zahvatili dinamički karakter granica (i njezinih definicija) istraživanju se pristupa „odozdo prema gore“, tj. induktivno, oslanjajući se na biografske metode istraživanja te odabirom pograničnih područja različite „strogoće“ – područja oko Slavonskog Broda, Bihaća te Neuma/Dubrovačko-neretvanske županije. Odabir ovih područja predstavlja ključan dio ovog istraživačkog poduhvata koji iziskuje adekvatne odgovore na složene epistemološke i metodološke izazove. Rad je nastao u sklopu IRC Advanced Laureate projekta „EuroBorderWalks: Walking Borders, Risk and Belonging: Advances in Ethno-mimetic Research in the Making and Re-making of Three European Borders“.

Ključne riječi: pogranična područja, studije granica, migracije, pravda u vezi pokretljivosti, kvalitativna metodologija

Antea Jezidžić

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Marko Čavlina

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Pero Ivanko

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Karlo Pintarić

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Ivan Pristaš

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

ULOGA OMOP CDM-A U JAVNOM ZDRAVSTVU - HRVATSKO ISKUSTVO U ISTRAŽIVAČKIM PARTNERSTVIMA

Početkom 2023. godine Hrvatski zavod za javno zdravstvo implementirao je Observational Medical Outcomes Partnership (OMOP) Common Data Model (CDM), čime je značajno unaprijedio svoje kapacitete za provođenje opsežnih zdravstvenih istraživanja. Ovaj standardizirani pristup omogućio je HZJZ-u da zdravstvene podatke iz stvarnog svijeta (RWD) strukturira na način koji olakšava suradnju s europskim partnerima u istraživanjima kroničnih bolesti, obrazaca korištenja lijekova te zdravlju ranjivih skupina. Rad analizira trogodišnje iskustvo implementacije OMOP standarda u hrvatskom kontekstu, s posebnim naglaskom na tri ključna aspekta: kompetencije potrebne za uspješno formiranje interdisciplinarnog tima, izazove u uspostavljanju međunarodnih istraživačkih partnerstava te važnost sustava povratnih informacija za kontinuirano poboljšanje kvalitete podataka. Rezultati pokazuju da je standardizacija podataka kroz OMOP model omogućila HZJZ-u ravnopravno sudjelovanje u europskim istraživačkim inicijativama, što je rezultiralo boljim razumijevanjem zdravstvenih trendova i učinkovitijom evaluacijom zdravstvenih intervencija. Najveći izazovi odnosili su se na inicijalno mapiranje postojećih podataka prema OMOP standardu te na usklađivanje s različitim regulatornim okvirima za razmjenu zdravstvenih podataka. Iskustvo HZJZ-a demonstrira kako i zdravstveni sustavi u manjim zemljama mogu implementirati napredne standarde za upravljanje zdravstvenim podacima, te tako osnažiti donošenje odluka temeljenih na dokazima. Standardizacija kroz OMOP omogućila je ne samo bolju usporedivost rezultata na međunarodnoj razini, već i precizniju analizu lokalnih zdravstvenih prioriteta, čime je postavljen temelj za podatkovnu transformaciju hrvatskog javnozdravstvenog sustava.

Ključne riječi: *javno zdravstvo, OMOP CDM, RWD, medicinski standardi*

Luka Jurković

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

“TEŠKO JE ŽIVJETI U KRAJU U KOJEM SU VEZE S BOLNICAMA DALEKO” - INTERSEKCIJALNI PRISTUP ANALIZI ULOGE DRUŠTVENOG I FIZIČKOG KONTEKSTA U STVARANJU ZDRAVSTVENIH NEJEDNAKOSTI

Jedan od važnih trendova u istraživanju stvaranja, reprodukcije i održavanja društvenih nejednakosti u zdravlju jest primjena interseksionalnog pristupa u analizi. Ispitivanjem istovremenih i međusobno povezanih utjecaja različitih osi nejednakosti – poput klase, rodnog identiteta i dobi – možemo bolje razumjeti kako različite kombinacije društvenih karakteristika, u specifičnim kontekstima, mogu dovesti do nepovoljnih zdravstvenih ishoda. Jedan od važnih karakteristika za razumijevanje društvenih nejednakosti u zdravlju su i obilježja mesta stanovanja. Naime, sve je više dokaza da fizički i društveni kontekst u kojem ljudi žive značajno utječe na njihovo zdravlje i dobrobit, neovisno o individualnim čimbenicima rizika. Međutim, manje je poznato kako ti kontekstualni čimbenici mogu imati doprinos u razumijevanju zdravlja i na koje se načine isprepliću s drugim društvenim karakteristikama ključnim za razumijevanje zdravstvenih nejednakosti. Oslanjajući se na 33 provedenih biografskih i narativnih intervjeta, u ovoj studiji primjenjujem interseksionalni pristup kako istražio kako se mjesto stanovanja isprepliće s drugim društvenim karakteristikama u stvaranju i reprodukciji zdravstvenih nejednakosti. Nalazi ukazuju na složene veze između individualnih životnih iskustava i šireg društvenog i fizičkog okruženja, naglašavajući važnost uloge ekonomskog i društvenog kapitala pojedinca u navigaciji različitih ograničenja koja proizlaze iz obilježja mesta stanovanja.

Ključne riječi: zdravstvene nejednakosti, interseksionalnost, kontekstualni čimbenici zdravlja

Luka Jurković

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Jelena Ostojić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

ROD I RAD: VIŠE RAZINA NEJEDNAKOSTI

Dosadašnja istraživanja rodnih nejednakosti u području rada u Hrvatskoj većinom su bavila načinima na koji žene bivaju izložene riziku od nepovoljnog tretmana na radnom mjestu, neovisno o drugim društvenim karakteristikama. Međutim, rodna diskriminacija na radnom mjestu oblikuje se kroz međudjelovanje različitih obilježja pojedinca, pri čemu se efekti roda isprepliću s drugim društvenim karakteristikama kao što su dob, obrazovanje i klasna pripadnost. U ovom istraživanju koristimo interseksionalnu višerazinsku analizu kako bismo dobili uvid u složene načine na koje kombinacije ovih karakteristika mogu dovesti iskusiti različiti tretman po pitanju nepravednog postupanja kod zapošljavanja, određivanja plaće ili napredovanja, naglašavajući da diskriminacija nije jednoliko distribuirana među svim skupinama žena i muškaraca. Analiza se temelji na podacima iz 11. kruga Europske društvenog istraživanja (ESS) za Hrvatsku, koji uključuje modul o rodnim nejednakostima. Rezultati ukazuju na važnost razmatranje međupo vezanosti više različitih i isprepletenih društvenih karakteristika pri istraživanju rodne diskriminacije na radnom mjestu.

Ključne riječi: rodne nejednakosti, rad, interseksionalni pristup, višerazinska analiza

Tomasz Kasprzak

University of Silesia, Katowice

SYMBOLIC BOUNDARIES AND THE CONSTRUCTION OF SEPARATE WORLDS: MEDICAL INTERVENTIONS, COCHLEAR IMPLANTS AND DEAF IDENTITY

The study explores the symbolic boundaries between the worlds of the Deaf and the Hearing, focusing on the contrasting approaches to defining deafness. On one hand, the medical perspective emphasizes intervention through technological solutions, such as cochlear implants, which aim to “normalize”; hearing and integrate Deaf individuals into the hearing society. On the other hand, the social perspective of Deaf culture emphasizes the value of Deaf identity, highlighting the importance of sign language, community, and the lived experiences of Deaf individuals as a unique cultural group. This research examines the construction of these separate worlds, exploring how both medical and social models contribute to the understanding of deafness. The study aims to shed light on the symbolic boundaries that define and separate these two perspectives, and the implications of these boundaries for the Deaf community's identity and social inclusion. By analyzing the intersection of medical interventions and Deaf cultural practices, this work seeks to uncover the complexities and tensions in defining and experiencing deafness in contemporary society.

Ključne riječi: deaf culture, cochlear implants, Deaf identity, medical perspective, symbolic boundaries

Ksenija Klasnić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Đurđica Degač

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Anita Dremel

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

DIGITALNO MAJČINSTVO - UPOTREBA ALATA UMJETNE INTELIGENCIJE U PRIVATNOJ SFERI I ŠTO PATRIJARHAT IMA S TIME?

Iako donekle valja njegovati tehnootimističnu nadu da će nam razvoj tehnologije pomoći rješiti društvene probleme, uključujući i rodnu nejednakost, potreban je izražen kritički oprez pred redukcionizmom tehnodeterminističke sklonosti ignoriranju dubokih struktura nejednakosti poput patrijarhata. U ovom istraživanju oslanjamо se na feminističke i kritičke pristupe tehnologiji (npr. Wajcman, Noble, Castells) koji upozoravaju da se i tehnološki razvoj događa u društvenom kontekstu i naslanja se na njega te može sudjelovati u reprodukciji postojećih odnosa moći. Posebno nas zanima kako alati umjetne inteligencije (UI) oblikuju iskustvo majčinstva, pri čemu mogu istovremeno nuditi olakšanja ženama u privatnoj sferi, ali i učvršćivati nevidljivi rad žena. U našem istraživanju iz 2024. godine analiziramo kako alati umjetne inteligencije mogu utjecati na smanjenje rodnih nejednakosti u privatnoj sferi, konkretno među zaposlenim majkama. Dva ključna istraživačka pitanja vode našu analizu: 1) Mogu li alati temeljeni na umjetnoj inteligenciji

djelovati na smanjivanje rodnih nejednakosti u obavljanju kućanskog rada i povećati kvalitetu života zaposlenih majki? 2) Perpetuira li upotreba alata umjetne inteligencije postojeće te stvara li nove oblike rodnih nejednakosti? Metodološki pristup uključuje mješovitu metodologiju s podacima iz intervjeta sa stručnjacima iz područja UI u Hrvatskoj, kvantitativnim anketnim podacima te kvalitativnim kvazi-eksperimentalnim istraživanjem dvotjednog korištenja alata UI u privatne svrhe među visokoobrazovanim zaposlenim majkama. Ova studija ne samo da istražuje potencijale UI za poboljšanje života zaposlenih majki, već također kritički osvjetljava kako postojeće patrijarhalne strukture mogu utjecati na razvoj, efikasnost i primjenu ovih tehnologija, potičući na dublje razmišljanje o kompleksnosti i kontradikcijama koje tehnologija nosi u kontekstu rodnih uloga i očekivanja.

Ključne riječi: *rodne nejednakosti, patrijarhat, privatna sfera, umjetna inteligencija, tehnološki optimizam*

Ksenija Klasnić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Branka Galić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

PODRŽANE ILI POKORENE? SOCIOLOŠKA ANALIZA STAVOVA O POBAČAJU U HRVATSKOJ U PERIODU OD 1997. DO 2023. GODINE

Ova studija analizira trendove stavova hrvatske populacije o pobačaju kroz pet mjernih točaka (1997., 2004., 2009., 2020., 2023.), uspoređujući podršku zabrani pobačaja i pravu žene na autonomno odlučivanje. Podaci pokazuju dugoročan porast podrške pro-choice opciji, koja se u posljednjih 15-ak godina stabilizirala na oko 75%, dok podrška zabrani pobačaja opada (s 30% na 15-20%). Istraživanje se bavi i metodološkim aspektima mjerjenja stavova – indirektnim pristupom (slaganje s tvrdnjama) i direktnim pristupom (eksplicitno svrstavanje u pro-choice ili pro-life opciju). Nalazi pokazuju da je 2020. godine manje ispitanika bilo spremno eksplisitno zauzeti stranu, dok je 2023. podrška pro-choice opciji porasla i postala gotovo identična bez obzira na način mjerjenja. Također, direktno mjerjenje bilježi nešto manji udio pro-life odgovora, što može upućivati na efekt društveno poželjnog odgovaranja. I muškarci i žene većinski podržavaju pravo žene na izbor, a razlike među spolovima su kroz vrijeme nestale jer je među muškarcima podrška porasla, dok je kod žena ostala stabilna. Ovi rezultati pokazuju nesklad između stavova javnosti i regresivne politike reproduktivnih prava i zdravlja u Hrvatskoj. Posljednjih godina dolazi do uskraćivanja reproduktivne samodeterminacije žena i parova, diskriminacije te ograničenja stečenih prava, osobito pristupa pobačaju na zahtjev. Unatoč tim restrikcijama, istraživanja ne pokazuju jačanje podrške zabrani pobačaja u stavovima građana, što otvara pitanje u kojoj mjeri aktualna politika reflektira volju građana. Zaključno, analiza naglašava potrebu za praćenjem trendova stavova populacije i preispitivanjem zakonskih okvira kako bi se uskladili s društvenim stavovima.

Ključne riječi: *analiza trenda, mjerjenje stavova o pobačaju, pro-choice vs. pro-life, reproduktivna prava žena, stavovi o pobačaju*

Ksenija Klasnić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Tea Vidović Dalipi

Udruga za ljudska prava i građansku participaciju PaRiter, Rijeka

Marija Trcol

Udruga za ljudska prava i građansku participaciju PaRiter, Rijeka

DOSTUPNOST POBAČAJA I PREPREKE U OSTVARIVANJU SEKSUALNIH I REPRODUKTIVNIH PRAVA - RECENTNA ISKUSTVA ŽENA U HRVATSKOJ

Udruga PaRiter od listopada 2024. do ožujka 2025., prikupila je podatke o iskustvima žena u Hrvatskoj vezanim uz kontracepciju i pobačaj na zahtjev. Upitnik je razvijen u okviru projekta Catalyst of Change: Supporting a Vibrant Civil Society, s ciljem doprinosa izradi monitoring alata za seksualna i reproduktivna prava i zdravlje žena organizacija civilnog društva. U istraživanju je sudjelovalo 829 žena, prosječne dobi 30 godina, najviše iz urbanih centara poput Zagreba i Rijeke. U posljednjih godinu dana 32 ispitane žene napravile su pobačaj na zahtjev, dok ih je šest željelo napraviti pobačaj, ali nisu uspjele. Primarni izvori za dobivanje pomoći, savjeta i informacija vezanih za prekid trudnoće ženama su ginekološke ambulante i pretraživanje interneta. Rezultati ukazuju na zabrinjavajuću nedostupnost pobačaja i značajne prepreke, uključujući visoke cijene, priziv savjesti, stigmatizaciju, nedostatak informacija, emocionalnu manipulaciju, nagovaranje na zadržavanje trudnoće te neugodan tretman zdravstvenog osoblja. Medikamenski pobačaj se najčešće koristi, ali dio žena prijavljuje komplikacije i dodatne zahvate (kiretažu). Poseban problem su i građani koji se okupljaju ispred javnih bolnica i mole protiv pobačaja, što stvara dodatni društveni pritisak i stigmu. Iskustva ukazuju i na praksu obavljanja pobačaja u privatnim ordinacijama za visoku cijenu (koju često vrše isti liječnici koji pobačaj odbijaju raditi u javnim bolnicama), često bez evidencije. Oko 80% ispitanica smatra da pobačaj na zahtjev u Hrvatskoj nije u potpunosti dostupan. Uz nedovoljno dostupnu kontracepciju i diskriminatorska ponašanja zdravstvenih i farmaceutskih djelatnika, sustavne prepreke ograničavaju ženama pristup zakonom zajamčenoj zdravstvenoj skrbi.

Ključne riječi: *pobačaj, seksualna i reproduktivna prava, dostupnost zdravstvene skrbi, priziv savjesti u medicini*

Olgica Klepač

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

DEMOGRAFSKA SLIKA RURALNIH PROSTORA HRVATSKE U RAZDOBLJU OD 2011.-2023.

Zadnjih nekoliko desetljeća Hrvatsku obilježava govor o demografskom slomu, oslikano podacima o padu broja stanovnika, negativnoj stopi prirodnog prirasta, smanjivanju udjela mladih uz istodobno povećanje udjela starih u populaciji te negativnom migracijskom saldu. Ipak, 2023. godine statistički se pokazalo zaustavljanje nekih od negativnih procesa, dajući nadu u mogućnost pozitivnih preokreta. Navedeni negativni procesi posebno se ističu za ruralna područja Hrvatske, pri čemu treba imati u vidu i regionalne razlike. Cilj rada je analizom podataka Državnog zavoda za statistiku ocrtati demografske trendove u razdoblju od 2011. do 2023. godine u

ruralnim, nasuprot urbanim područjima Hrvatske, na razini države, šest regija te županija. Analizirani pokazatelji tiču se broja i udjela, spolno-dobne strukture, vitalnih obilježja te migracija stanovništva po općinama i gradovima. Opisuju se i raspravljaju zanimljiva odstupanja od općih generalizacija na različitim razinama. Rezultati potvrđuju depopulaciju Hrvatske s ukupnim padom broja stanovnika koji se zaustavio u posljednjim godinama analiziranog razdoblja, ali samo za metropolitansko stanovništvo). Ipak, relativno, jedino udio ruralnog stanovništva opada (s regionalnim izuzetkom Primorja). Opstaje negativna stopa prirodnog prirasta na svim razinama, a istaknuto u ruralnim područjima. Nasuprot prevlasti žena nacionalno, omjer muškaraca i žena je već ujednačen u ruralnim područjima Hrvatske i pojedinih regija, a ruralna područja pojedinih županija već bilježe prevlast muškaraca. Najpogubniji su podaci o starenju hrvatskog stanovništva, pri čemu su dvije regije već dosegle indeks starenja od 200%, jedna ruralnih, a druga urbanih područja. Konačno, emigracija koja dugi niz godina karakterizira Hrvatsku, u posljednjim godinama promatranog razdoblja je zaustavljena, ali ne i za ruralna područja Slavonije.

Ključne riječi: *ruralna područja Hrvatske, ruralno stanovništvo, demografski trendovi, starenje, iseljavanje*

Emma Kovačević

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Željko Pavić

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Adrijana Šuljok

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

OKLJEVANJE PREMA CJEPIVIMA - RAT PROTIV ZNANOSTI ILI?

Okljevanje prema cjepivima složen je javnozdravstveni problem kojim se između ostalog manifestira odnos znanosti i društva, čime se ističe da ova tema nije samo medicinski relevantna. Proliferacija informacija i dezinformacija, (ne)povjerenje u znanost i percepција znanstvenog autoriteta igraju važnu ulogu u formiranju stavova o znanstvenim temama poput cjepiva. Sociološkim pristupom, utemeljenim na pretpostavkama javnog razumijevanja znanosti, se fenomen okljevanja prema cjepivima može objasniti kroz narative koji nadilaze ideju da su negativni stavovi o znanosti (ili cjepivima općenito) posljedica „neinformiranih građana“. Predstaviti će se glavni nalazi disertacijskog istraživanja u kojem su se testirala dva teorijska okvira javnog razumijevanja znanosti – model deficit-a i kontekstualni model – u objašnjenju okljevanja prema cjepivima. Temeljem online panel istraživanja provedenog u Hrvatskoj na stratificiranom probabilističkom uzorku ($N = 1306$), analizirani su odnosi između individualnih obilježja poput spola i dobi, znanstvene i zdravstvene pismenosti, vjerovanja u teorije zavjera o cjepivima, ne-povjerenja u zdravstveni sustav te sklonosti okljevanju prema dječjim i COVID-19 cjepivima. Rezultati pokazuju da je vjerovanje u teorije zavjera o cjepivima najjači prediktor okljevanja, dok znanstvena i zdravstvena pismenost imaju značajnu, ali ograničenu ulogu, posebno u slučaju novog COVID-19 cjepiva. Ovo ukazuje na to da razumijevanje znanstvenih činjenica nije dovoljno za oblikovanje pozitivnih stavova prema cjepivima te da je okljevanje prema cjepivima snažno uvjetovano društvenim kontekstom koji uključuje kombinaciju niza individualnih i kontekstualnih varijabli. Istraživanje naglašava važnost socioloških pristupa u istraživanjima jav-

nog zdravlja i potrebu za redefiniranjem strategija znanstvene komunikacije i javnozdravstvenih kampanja, s naglaskom na odmicanje od ideje „rata protiv znanosti“ i narativa o „neinformiranim građanima“.

Ključne riječi: oklijevanje prema cjepivima, javno razumijevanje znanosti, sociologija zdravlja i bolesti, sociologija znanosti i znanja, modeliranje strukturnim jednadžbama

Sara Lalić

Centar za mirovne studije

Drago Župarić-Iljić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

NUŽNA PRISUTNOST, ALI BEZ PRIHVAĆANJA? STAVOVI GRAĐANA PREMA STRANCIMA I NJIHOVIM PRAVIMA

U situaciji sve više izraženje anti-migrantske retorike te sve restriktivnijih migracijskih režima u brojnim evropskim društvima uključujući i hrvatsko, kao i s trendom sve značajnijeg useljavanja stranaca iz vaneuropskih država u Hrvatsku, posebice nakon pristupanja Šengenskom prostoru, pitamo se kako navedena promjena društveno-političke klime i sve vidljivija etnička i kulturna raznolikost koju svjedočimo na našim ulicama utječe na prihvatanje novih doseljenika od strane domaćeg stanovništva. Na temelju anketnog istraživanja na nacionalno reprezentativnom uzorku (N=978) nastojalo se ispitati stavove punoljetnih hrvatskih građana prema strancima i odabranim kategorijama manjinskih društvenih skupina u hrvatskome društvu kao i to jesu li se, i kako, ti stavovi mijenjali u longitudinalnoj perspektivi sukladno prethodnim ciklusima istraživanja iz 2013. i 2017. U ovom radu iznosimo neke od glavnih rezultata tog istraživanja koji se tiču stavova o postupanju prema različitim kategorijama stranaca, o pristupu stranih doseljenika pojedinim pravima, te o ekonomskom utjecaju doseljenika i interakciji domicilnog stanovništva sa stranim radnicima. Rezultati upućuju kako premda je Hrvatska kroz proteklo desetljeće postala kulturno raznolikije društvo, njeni su građani postali zatvoreniiji za susret s različitošću. U odnosu na prethodne cikluse istraživanja može se uočiti pad iskazane podrške građana pojedinim pravima stranih doseljenika, veći zazor od moguće interakcije sa strancima, a u izlaganju ćemo raspraviti i neke manje očekivane nalaze poput onog da ispitanici koji prijavljuju da imaju češće kontakte sa strancima generalno iskazuju negativnije stavove. Naposljeku, propituјemo društvene implikacije ovih rezultata tj. sagledavamo preduvjete i mjere kojima se moguće suprotstaviti zamjećenim praksama društvenog isključivanja, marginalizacije i diskriminacije.

Ključne riječi: stavovi prema strancima, različitost, migracijska politika, integracija, nejednakost

Ivan Landripet

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Azra Tafro

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Goran Koletić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Aleksandar Štulhofer

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

KULTURNE SPECIFIČNOSTI USPJEŠNOG STARENJA - MREŽNA ANALIZA PODATAKA IZ TRI EUROPSKE ZEMLJE

Seksualnost u trećoj životnoj dobi sve je češće predmet istraživačkog interesa u društvenim znanostima. Taj je trend dobrom dijelom zrcalio rast važnosti seksualnosti i seksualne eksprese među novijim generacijama starijih žena i muškaraca. U izlaganju se predstavlja novi konceptualni model koji nastoji osvijetliti psihosocijalne procese koji leže u pozadini pozitivnog seksualnog starenja. Model uspješnog seksualnog starenja oslanja se na socijalnogerontološku paradigmu uspješnog starenja te njegovu dinamičku elaboraciju (teorija selektivne optimizacije s kompenzacijom). Kulturne specifičnosti uspješnog seksualnog starenja žena i muškaraca u dobi od 65 godina i naviše analiziraju se upotrebom podataka prikupljenih u tri europske zemlje, u Hrvatskoj, Njemačkoj i Portugalu. Za usporedbu se koristi mrežna analiza strukture uvjerenja (belief network analysis), koja omogućuje testiranje razlika u konfiguraciji odnosa među česticama koje čine Skalu uspješnog seksualnog starenja. Razlike u strukturi (topologiji) mreže „simptoma“ uspješnog seksualnog staranja u tri zemlje analiziraju se uporabom niza testova, poput indeksa gustoće mreže, usporednog mrežnog testa, analize moderacijskog efekta te backbone i minimal spanning tree analiza. Ispitivanje razlika u trima psihosocijalnim procesima koji čine model uspješnog seksualnog starenja (prilagodba promjenama uzrokovanih starenjem i njihovo prihvaćanje te postojanje prilike za seksualnu ekspresiju) temelji se na prepostavci o kulturno specifičnom utjecaju okoline (dominantne društvene norme i vrijednosti vezane uz seksualnost u starijoj dobi te stavovi važnih drugih u osobnim društvenim mrežama) na percepciju i ponašanje sudionika istraživanja. Uz analitičku relevantnost za sociologiju starenja te sociologiju zdravlja i bolesti, nalazi studije nude uvide korisne za edukaciju te savjetodavni rad sa starijom populacijom.

Ključne riječi: starenje, seksualnost, teorija uspješnog seksualnog starenja, kulturne razlike, mrežna analiza

Teuta Marušić

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za sociologiju

MLADI I VJERSKE SLOBODE: KOMPARATIVNA ANALIZA PERCEPCIJE STUDENATA U HRVATSKOJ I ITALIJI

Današnje rasprave o vjerskim slobodama reflektiraju izazove modernog društva, dualni karakter ovoga temeljnog ljudskog prava i važnost razumijevanja okvira vjerskih sloboda. Vjerske slobode, kao koncept čije definiranje predstavlja izazov, i dalje ne zauzimaju značajno mjesto u

okviru empirijskih analiza. Ovaj se rad temelji na istraživanju percepcije vjerskih sloboda mladih studenata u Hrvatskoj i Italiji na uzorku od 1317 ispitanika, provedenoga 2021. i 2022. godine. Istraživanje stavlja fokus na tri glavna aspekta: Koji su faktori utjecaja na percepcije mladih o stavovima o vjerskim slobodama?; U kojim se dimenzijama vjerskih sloboda i na koji način razlikuju mladi u Hrvatskoj i Italiji?; Koje su specifičnosti percipirane zaštite vjerskih sloboda u Hrvatskoj i Italiji? Rezultati istraživanja pokazuju da postoje statistički značajne razlike u percepcijama vjerskih sloboda između studenata iz Hrvatske i Italije, naglašavajući pritom da određeni aspekti identiteta i socio-kulturnih stavova prema religiji imaju značajan utjecaj na stavove o vjerskim slobodama te utječu na percipiranu razinu zaštite vjerskih sloboda u društvu. Rad će ujedno prikazati i razlike u stavovima prema vjerskim slobodama na temelju vjerske pripadnosti kroz perspektivu dominantne religijske pripadnosti i ne-religioznih, ukazujući na razlike između Hrvatske i Italije. Ovo istraživanje pridonosi razumijevanju načina na koje su vjerske slobode u današnjem društvu percipirane, te svojim komparativnim pristupom nadopunjuje empirijski razvoj istraživanja u području vjerskih sloboda.

Ključne riječi: *vjerske slobode, mladi, Hrvatska, Italija, komparativna analiza*

Petra Međimurec

Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Katedra za demografiju

ULOGA INTERNETA U DEMOGRAFIJI PARTNERSTAVA: KOMPARATIVNA ANALIZA PODATAKA IZ GGS-A

Načini na koje se parovi upoznaju s vremenom se mijenjaju, a u posljednjim desetljećima tehnologija i digitalne interakcije igraju sve važniju ulogu. Sve više parova upoznaje se preko interneta, iako taj porast nije posvuda ujednačen. Literatura ujedno sugerira da je upoznavanje online selektivno (tj. da nije podjednako zastupljeno u svim sociodemografskim podskupinama) te da može imati i šire učinke (npr. na sličnost među partnerima, stabilnost veza, formiranje obitelji). Pritom postoje različite teorijske perspektive o tome tko je skloniji upoznavanju preko interneta i o tome kakve su implikacije upoznavanja online. Unatoč naznakama da trendovi, odrednice i posljedice upoznavanja preko interneta variraju među zemljama, ova tema u postojećim istraživanjima rijetko je obrađivana iz komparativne perspektive. Koristeći se međunarodno usporedivim podacima iz druge runde ankete Generations and Gender Survey – GGS-II, ovaj rad istražuje: (1) trendove u načinima na koje se parovi upoznaju u europskim zemljama, s fokusom na upoznavanju preko interneta, (2) korelate upoznavanja preko interneta te (3) implikacije upoznavanja preko interneta, posebno u pogledu dobne i obrazovne strukture parova, te učinke na zadovoljstvo vezom, namjere vezane uz brak i roditeljstvo. U radu se primjenjuju metode deskriptivne i regresijske analize za usporedbu ispitanika koji su svoje partner(ic)e upoznali online i offline. U modelima se upoznavanje preko interneta tretira kao zavisna varijabla (za analizu čimbenika povezanih s upoznavanjem online), a zatim kao nezavisna varijabla (za analizu učinaka upoznavanja online na odabrane ishode). Rezultati se interpretiraju s obzirom na relevantne teorije i dosadašnje empirijske nalaze, a posebna pažnja usmjerena je na razlike među zemljama.

Ključne riječi: *formiranje partnerstava, upoznavanje preko interneta, komparativna analiza, GGS-II*

Tanya Merchant

University of California, Music Department and Feminist Studies Department

GENERATIONAL INTEGRATION, LGBTQ+ INCLUSIVITY, AND CULTURAL SUSTAINABILITY IN NORTH AMERICAN CONTRADANCE COMMUNITIES

Contradance, a participatory social dance style that came to North America via British colonization in the 17th and 18th centuries, has adapted to evolving aesthetic and kinesthetic preferences, as well as social norms and pressures. Contradancers value joyful participation, inclusion, and generational integration, and recent changes in the dance form reflect those priorities. Currently, event organizers seek to attract and support younger dancers by making dance events explicitly inclusive to queer and trans community members and by working to make contradance events safer spaces for women and femmes. These efforts include de-gendering dance roles and decentering heterosexual courtship as an underlying metaphor and motivator for the dance event. Further strategies include explicitly stating previously explicit community norms (such as switching partners for each dance, asking for consent for flourishes, and being mindful of others' mobility) via stage announcements, signage, and codes of conduct. Though there has been significant positive response to these changes, organizations have faced challenges: backlash against "wokeism," concerns about deviation from tradition, and reluctance to cease courtship behavior on the dance floor. Organizers have addressed this resistance through discussion, polling, and incremental change, in service of keeping the community dancing together. Based on eight years of ethnographic data and autoethnographic insight from urban contradance groups across the United States, this work takes up ethnomusicologist Huib Schippers charge to better understand musical sustainability through analysis of particularly successful case studies. The result is a set of practices that can be applied broadly throughout social dance organizations.

Keywords: *Generational Integration, LGBTQ+ Inclusivity, Cultural Sustainability, Contradance Communities*

Josipa Meštrović Špoljar

MENTALNO ZDRAVLJE ŽENA NA RADNOM MJESTU: STVARANJE POSLOVNOG OKRUŽENJA PO MJERI ŽENE

Mentalno zdravlje zaposlenih žena ključan je faktor produktivnosti, zadovoljstva poslom i ukupne dobrobiti. Iako žene čine gotovo polovicu radne snage u Hrvatskoj (46,6%), istraživanja pokazuju da žene na radnom mjestu često doživljavaju više stresa zbog višestrukih uloga koje nose, rodnih nejednakosti i težnje za usklađivanjem poslovnog i privatnog života. Također, žene se često suočavaju s izazovima poput sporijeg napredovanja, diskriminacije, nejednakih plaća (prosječno 14% manje od muškaraca), te većeg tereta obiteljskih obaveza. Sve to povećava stres i iscrpljenost, te negativno utječe na njihovo mentalno zdravlje i opću dobrobit. Kako bi se poboljšalo mentalno zdravlje zaposlenih žena, nužno je osigurati uvjete rada koji omogućuju fleksibilnost, jednakost u plaćama i prilikama za napredovanje, kao i osiguranje programa mentalne i emocionalne podrške. Organizacije koje potiču inkluzivnu kulturu i njeguju ženske principe liderstva stvaraju radno okruženje u kojem se žene mogu razvijati i napredovati. Ključni elementi takvog liderstva uključuju empatiju i suradnju, autentičnost i samopouzdanje, ot-

pornost i prilagodljivost, mentorstvo i umrežavanje te dugoročno planiranje karijere. Stvaranje podržavajućeg i radno poticajnog okruženja ne samo da poboljšava mentalno zdravlje žena, već doprinosi i dugoročnoj uspješnosti organizacija. Uvođenjem strategija koje jačaju ravnopravnost i žensko liderstvo, organizacije mogu povećati angažman zaposlenica, smanjiti sindrom sagorijevanja te potaknuti inovacije i produktivnost.

Ključne riječi: *mentalno zdravlje, zaposlene žene, radno mjesto, ravnopravnost, liderstvo*

Marko Mrakovčić

Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet u Rijeci, Katedra za sociologiju

Margareta Gregurović

Institut za migracije i narodnosti

Marko Miočić

Sveučilište u Rijeci, Pravni fakultet u Rijeci, Katedra za sociologiju

DRUŠTVENA DISTANCA STUDENTA PRAVA PREMA MIGRANTIMA U HRVATSKOJ, USPOREDBA 2019. I 2024. GODINE

U kontekstu znatnog povećanja broja stranih radnika koji zadnjih nekoliko godina u Hrvatsku dolaze iz kulturno distinkтивnijih okruženja i pojačanog svakodnevног kontakta hrvatskih građana s ljudima koje se po rasnoj, kulturnoj i religijskoj osnovi prikazuje/doživljava kao „druge i drugačije“, svjedočimo negativnim promjenama u stavovima prema migrantima. Navedenom pridonose i neki politički i društveni akteri koji u svojim javnim istupima i raspravama sve učestalije migrante i njihove različitosti prikazuju kao stvarnu i simboličnu prijetnju za hrvatsko društvo. Cilj je ovoga rada ispitati je li došlo do sličnih promjena stavovima studenata prava prema migrantima te jesu li spomenuti procesi imali učinka na iskazanu društvenu distancu prema različitim skupinama migranata. U 2024. ponovljeno je istraživanje provedeno 2019. o stavovima studenata na četiri pravna fakulteta u Hrvatskoj prema migrantima, stranim radnicima, tražiteljima azila i azilantima. Analize su pokazale statistički značajno povećanje društvene distance prema svim skupinama potencijalnih imigranta, osim prema doseljenicima iz zemalja bivše Jugoslavije. U oba istraživanja ispitanici su iskazali veću spremnost za „bliskost“ s potencijalnim „poželjnim doseljenicima: iz zapadnoeuropejskih zemalja, SAD-a, Kanade te zemalja bivše Jugoslavije. S druge strane, ispitanici su u obje točke mjerjenja nešto veću društvenu „udaljenost“ iskazali prema tražiteljima azila, azilantima Romima i doseljenicima s Bliskog istoka. Uz navedeno danas, za razliku od 2019. godine, ispitanici strane radnike doživljavaju kao „nepoželjne“ Vrijednosne orientacije ponovo su se pokazale kao najsnažniji prediktori iskazane društvene distance prema migrantima. Ipak, uočena je i jedna bitna razlika, 2019. godine prihvatanje etnonacionalizma i odbacivanje multikulturalizma imalo je najsnažniji učinak na društvenu distancu prema svim skupinama migrantima, a prihvatanje klerikalizma bilo je povezano samo s religijskom distancicom. 2024. godine faktori klerikalizma s prihvatanje etnonacionalizma i multikulturalizma s obijanjem etnonacionalizma najsnažniji su prediktor društvene distance u svim modelima (prema „poželjnima“, prema „nepoželjnima“ i prema religijskim „drugima“).

Ključne riječi: *društvena distanca, migranti, studenti prava, Hrvatska*

Marko Mustapić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

VATERPOLO I DRUŠTVENO SUDJELOVANJE MLADIH U KORČULI

Cotta (1979) ističe da koncept sudjelovanja ima dva značenja: (1) 'sudjelovanje' u nečemu; (2) 'biti dio' nečega ili biti 'uključen' u nešto. Pitti i sur. (2021) smatraju da je u istraživanju sudjelovanja mladih nužno rabiti koncept 'liminalnosti' radi krhkikh granica u definiranju društvenog sudjelovanja. Hrvatskim otocima su naši sociolozi primarno pristupali s fokusom na proces iseđavanja i starenje stanovništva te posljedice razvoja masovnog turizma. Ovim radom nastojat će se dati doprinos znanstvenim spoznajama o društvenom sudjelovanju mladih na otocima. To se posebice odnosi na njihovo sudjelovanje u sportskim organizacijama. Vaterpolo u Hrvatskoj je lišen značajnijeg sociološkog i istraživačkog interesa, izuzev provedbe jedne etnografije o mladima u klubu iz malog mjesta na našoj obali (Mustapić i sur., 2019). Korčulanski plivački klub (KPK) Korčula je osnovan 1930. godine te se tijekom vremena profilirao u važnu društvenu i sportsku organizaciju u najmanjem europskom gradu s osvojenim kontinentalnim trofejom u vaterpolu (1978. Kupa Pobjednika Kupova), koja ujedno okuplja najveći broj djece i mladih na otoku Korčuli. U ovom radu cilj nam je utvrditi ključne odrednice iskustava sudjelovanja mladih u vaterpolo klubu i oblikovanja njihova odnosa prema društvenoj zbilji i položaju mladih te njihovog društvenog sudjelovanja u lokalnoj zajednici. U izlaganju se koristimo podatcima prikupljenim etnografskim istraživanjem započetim u lipnju 2024. u okviru NextGenerationEU projekta TYPeS. Do sada smo prikupili više od 70 dnevničkih zapisa, koji uključuju odlaske na domaće i gostujuće utakmice, treninge, druženja s navijačima i članovima kluba, medijske prijave te brojne aktivnosti u Korčuli koje su vezane uz vaterpolo.

Ključne riječi: *vaterpolo, mladi, društveno sudjelovanje, otok*

Marija Neralić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Marina Maglić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Igor Mikloušić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Tomislav Pavlović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Renata Franc

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

RAZVOJ DEZINFORMACIJSKIH VIDEA NA TEMU KLIMATSKIH PROMJENA UZ POMOĆ UMJETNE INTELIGENCIJE

Na internetu je dostupan širok spektar portala i web mjesta koji stvaraju i dijele dezinformacije u kontekstu klimatskih promjena. Iznimka nije ni Hrvatska, pri čemu Eurobarometar (2024) pokazuje kako većina Hrvata percipira da je često izložena dezinformacijama na internetu te da su takve vijesti problem u Hrvatskoj. Analize pokazuju kako brojni portali dijele dezinformacije vezane uz klimatske promjene te se one mogu razvrstati u različite kategorije (vezano za realnost,

uzrok, posljedice, relevantnost klimatske znanosti...). Projekt DISINFO klima (Next generation EU 2024-2027) za cilj ima istražiti ulogu dispozicija, individualnih obilježja i izloženosti dezinformacijama na stavove i ponašanja u kontekstu klimatskih promjena. Ovi ciljevi bit će realizirani kroz dva online istraživanja, prvo od kojih će ispitivati učinak izloženosti dezinformacijama na relevantne stavove i ponašanja. Drugi dio istraživanja usmjerit će se na učinak tehnika ublažavanja dezinformacija s obzirom na različite profile sudionika na stavove i ponašanja vezana uz klimatske promjene (stavove o realnosti klimatskih promjena uzrokovanih ljudskim djelovanjem, efekte i posljedice klimatskih promjena te prookolišna ponašanja). S ciljem izrade eksperimentalne manipulacije, pripremna faza istraživanja temelji se na određivanju i selektiranju dezinformacija o klimatskim promjenama u Hrvatskoj te razvoju kratkih, dezinformacijskih videoa u obliku objava na društvenim mrežama uz pomoć umjetne inteligencije. Na ovom izlaganju bit će predstavljeni primjeri izrađenih dezinformacijskih videoa te kategorije i primjeri najčešćih dezinformacija vezanih uz klimatske promjene u Hrvatskoj.

Ključne riječi: *dezinformacije, klimatske promjene, prookolišna ponašanja, umjetna inteligencija*

Krunoslav Nikodem

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Gordan Črpić

Hrvatsko katoličko sveučilište Zagreb, Sveučilišni odjel za sociologiju

„ZNATI DA BI SE PREDVIDJELO, PREDVIDJETI DA BI SE DJELOVALO“? POLITIČKA AUTORITARNOST I MILITARIZAM U EUROPI IZMEĐU 1999. I 2018. GODINE

Recentni društveno politički procesi i promjene u Europi i u svijetu iznenađujući su za mnoge, ne samo u općim populacijama, već i unutar vladajućih političkih elita koje su, barem u Europi, te promjene dočekale potpuno nespremne. Jesu li uopće postojala rana upozorenja da se „nešto događa“ i da diskrepancija između javno proglašanoga, medijski poželjnoga i društveno realnog gibanja i procesa postaje sve veća. Rezultati međunarodnih empirijskih istraživanja, koja se u Europi i u svijetu provode desetljećima, ukazuju na predvidljivost recentnih društveno političkih promjena i procesa. U tom kontekstu u ovom radu analiziramo političku autoritarnost i militarizam u Europi između 1999. i 2018. godine. Analiza se temelji na podacima međunarodnog istraživačkog projekta European Values Study (Europsko istraživanje vrijednosti) unutar kojeg se terenska istraživanja, počevši od 1981. godine, provode svakih devet godina. U projektu sudjeluje većina europskih zemalja, a Hrvatska se u projekt uključuje 1999. godine. U analizu je uključena ukupno dvadeset i jedna europska zemlja, a uključene zemlje su podijeljene u dvije skupine – zemlje razvijene demokracije i poslijekomunističke zemlje. Politička autoritarnost je mjerena stavom da je „dobro imati moćnog vođu koji se ne osvrće na vladu i izbore“, a militarizam je mjerena stavom da je „dobro da vojska upravlja državom“. Rezultati na osnovnoj razini pokazuju porast političke autoritarnosti u gotovo svim poslijekomunističkim zemljama, te u dijelu europskih zemalja razvijene demokracije koje su uključene u ovu analizu. Također, rezultati pokazuju porast militarizma u gotovo svim zemljama u obje skupine. Očekivano, porast političke autoritarnosti i militarizma znatno je jačeg intenziteta u poslijekomunističkim zemljama. Rezultati daljnje analize pokazuju da su neki od važnih prediktora političke autoritarnosti i militarizma desna politička orijentacija, niži stupanj obrazovanja i nepovjerenje u lude.

Ključne riječi: *politička autoritarnost, militarizam, Europa, predvidljivost*

Krunoslav Nikodem

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Silvija Bunjevac Nikodem

Osnovna škola Dragutina Tadijanovića Zagreb

POŽELJNE VRIJEDNOSTI KUĆNOG ODGOJA U EUROPI IZMEĐU 1990. I 2018. GODINE

U ovom radu analiziramo koje vrijednosti građani Europe smatraju poželjnima da ih djeca

mogu naučiti kod kuće. Teorijski okvir rada čini teorijski pristup Zygmunta Baumana o prijelazu iz „tvrdog“ u „tekući“ modernitet koji, između ostalog, donosi i promjene u procesu obiteljskog odgoja i socijalizacije. U empirijskom smislu rad se temelji na analizi podataka međunarodnog istraživačkog projekta European Values Study (Europsko istraživanje vrijednosti) koje se, od 1981. godine, u Europi provodi svake devete godine. Do sada je u sklopu ovog projekta provedeno pet terenskih istraživanja, a Hrvatska se u projekt uključila 1999. godine. U projektu sudjeluje više od četrdeset zemalja, a za potrebe ovoga rada uključili smo četrnaest zemalja u analizu. U skladu s teorijskim okvirom analiziramo šest vrijednosti kućnog odgoja, tri koje sadržajno pripadaju „tvrdom“ modernitetu (zalaganje, poslušnost, pobožnost) i tri koje sadržajno pripadaju „tekućem“ modernitetu (neovisnost, maštovitost, tolerancija i poštivanje drugih). Polazna pretpostavka rada je da između 1990. i 2018. godine u tom smislu dolazi do smanjivanja poželjnosti vrijednosti „tvrdog“ modernitetata i povećanja poželjnosti vrijednosti „tekućeg“ modernitetata. Dobiveni rezultati na osnovnoj razini potvrđuju tu pretpostavku. U daljnjoj analizi kao važni prediktori navedenih vrijednosti kućnog odgoja, u gotovo svim zemljama uključenim u analizu, ističu se stupanj obrazovanja, dobna struktura, veličina naselja, te mjesecni prihodi kućanstava. U sjevernim zemljama kao važan prediktor javlja se i spol ispitanika. U manjem broju zemalja, uglavnom s izraženom katoličkom tradicijom, kao važan prediktor vrijednosti kućnog odgoja ističe se i individualizam.

Ključne riječi: *vrijednosti kućnog odgoja, modernitet, Europa, obrazovanje, individualizam*

Iva Odak

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Jelena Matić Bojić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

DRUŠTVENO SUDJELOVANJE MLADIH U POGRANIČNOM PODRUČJU I SIMBOLIČKE GRANICE - STUDIJA SLUČAJA GRADA ILOKA

U radu se istražuje društveno sudjelovanje mladih u pograničnom području, s naglaskom na simboličke granice i transformaciju gradova u udaljenim područjima. Fokus istraživanja je na iskustvima odrastanja mladih u Iloku u kontekstu društvenih promjena te opadanja povjerenja u demokraciju na nacionalnoj i europskoj razini. Rad se temelji na podacima prikupljenima 2024. godine u sklopu istraživanja na projektu Critical ChangeLab. Analiziraju se stavovi mladih prema demokraciji i njihova iskustva odrastanja u pograničnom području, kao i percepcije osoba koje rade s mladima. Provedeno je kvalitativno istraživanje koje je obuhvaćalo fokus grupu sa 7 učenika srednjih škola (učenici gimnazije i strukovne škole) i 5 intervjuja s osobama koje rade s mladima u formalnom i neformalnom obrazovanju. Na temelju podataka iz fokus grupe i intervjuja, provedena je tematska analiza, te je napravljena mini-etnografska analiza kontekstualnih

podataka specifičnih za pogranično područje Iloka. Rezultati pokazuju da su mladi generalno zadovoljni životom i mjestom odrastanja, a nešto manje zadovoljni mogućnošću svog utjecaja na lokalni ili obrazovni kontekst. Također, prepoznaju i izazove života u geografski dislociranom području, posebice u pogledu ograničene dostupnosti sadržaja. Neki mladi imaju aspiracije za odlaskom iz Iloka, dok ostali ne namjeravaju otići zbog emotivne vezanosti za zavičaj. Identitet mladih više je oblikovan iskustvom života u manjoj i udaljenoj sredini nego lokacijom u pograničnom području. Granicu percipiraju kao simbolički propusnu te su vezani praktično i pragmatično za odlazak preko granice. Osobe koje rade s mladima potvrđuju slične izazove i iznose prijedloge za poboljšanje životnih prilika mladih kroz veću dostupnost resursa i jačanje njihovog demokratskog angažmana.

Ključne riječi: *mladi, društveno sudjelovanje, demokracija, studija slučaja, simboličke granice*

Benjamin Perasović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

PROCES SUBKULTURALIZACIJE/TRIBALIZACIJE U UVJETIMA OTOKA

Za razliku od uobičajenih podjela u akademskoj zajednici, gdje istraživači u jednom taboru koriste pojam subkulture da bi naglasili pojam društvene klase, društvenih nejednakosti i artikulacije klasne pozicije, a u drugom taboru koriste pojam (neo)plemena da bi naglasili privremene, fluidne, promjenjive oblike okupljanja nevezane uz pojam društvene klase, ovdje polazimo od teze da je subkulturalizacija i tribalizacija zapravo isti društveni proces. Suprotno podjeli na subkulturaliste i postsubkulturaliste, želimo zadržati dio nasleđa Birminghamske škole, ali bez klasnog determinizma, uz nasljeđe koje je u ovom području inspirirano djelom Michela Maffesolia i sve većom ulogom emocionalnog, afektivnog, simboličkog elementa u području socijalnih asocijacija, afilijacija i širih socijalnih pokreta. Ovaj teorijski okvir, nastao na osnovi dugogodišnjih istraživanja procesa subkulturalizacije/tribalizacije, propitujemo u sklopu istraživačkog projekta TYPeS, gdje istražujemo oblike participacije mladih na otoku Visu. Otok kao prostor jasno definiranih granica predstavlja izazov u društvenom istraživanju, posebno u uvjetima malih brojeva cjelokupne populacije i još manjih brojeva mladih koji stalno borave na otoku. Ovi objektivni, materijalni (prostorni) uvjeti nalažu i propitivanje značenja pojmove poput „mainstream“ i „supkultura“, koji su oduvijek prisutni unutar (auto)definiranja i (auto)percepcije društvenih aktera u ovom području. Etnografsko istraživanje je u tijeku, ali na osnovi dosadašnjih spoznaja želimo u formi prethodnog priopćenja razmotriti probleme i daljnje smjerove istraživačkog djelovanja na otoku.

Ključne riječi: *subkulturalizacija, tribalizacija, participacija, otok Vis*

Mirko Petrić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar - područni centar Split

DRUŠTVENE POSLJEDICE EKSTRAKCIJSKIH MEHANIZAMA U SUVRIMENOM TURIZMU

Izlaganje je teorijska kontekstualizacija ekstrakcijskih mehanizama koji su u upotrebi u turizmu na istočnojadranskom prostoru. Teorijski okvir predstavljaju različite tipologije kolonijalnih praksi te Castellsovo (1998.) razlikovanje prostora tokova i prostora mjesta. Raspravlja se o društvenim i urbanim posljedicama primjene modela „resorta“ (zasnovanog na deteritorializaciji realno postojećeg prostora), modela brodova na kružnim putovanjima (zasnovanog na ekstrakciji financija lokalne zajednice kroz njezinu ulaganja u infrastrukturu i otklanjanje ekoloških posljedica), te modela platformskog ekstraktivizma (koji stvara zavisnost kroz kompleksan ‘partnerski odnos’, s utjecajem na identitetske odrednice). Posebna pozornost posvećuje se digitalnim ekstrakcijskim mehanizmima kao dijelu neokolonijalne „neizravne kontrole resursa“. Također se razmatra „sinergija negativnih eksternalija“, do koje dolazi kad se u prostoru mjesta susretu negativne eksternalije platformskog ekstraktivizma i one povezane s eksploatacijom prostora na temelju mehanizama uobičajenih u razdoblju „postsocijalističke tranzicije“.

Ključne riječi: *ekstrakcijski mehanizmi, turizam, istočnojadranski prostor, Hrvatska*

Mirko Petrić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar - područni centar Split

Inga Tomić-Koludrović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar - područni centar Split

Predrag Cvetičanin

Univerzitet u Nišu, Fakultet umetnosti

Adrian Leguina

Loughborough University, School of Social Sciences and Humanities

PROMJENE KLASNE STRUKTURE U POSTTRANZICIJSKOJ HRVATSKOJ

U priopćenju se razmatraju promjene klasne strukture u Hrvatskoj, u razdoblju nakon normativnog dovršetka procesa tranzicije uključenjem u Europsku uniju 2013. godine. Analizirani primarni podaci potječu iz anketnih ispitivanja provedenih 2015., 2021. i 2024. godine na nacionalno reprezentativnim uzorcima. Upotrijebljen je model klasne analize razvijen u Cvetičanin i sur. (2021.) i Petrić i sur. (2022.), a analitički postupci uključili su analizu višestrukih podudarnosti (MCA), hijerarhijsku aglomerativnu klastersku analizu (HAC), meku (fuzzy) klastersku analizu i analizu omjera izgleda (OR). U izlaganju se najprije objašnjava model analize klase u hibridnim društвima, zasnovanima i na mehanizmima tržišne eksploatacije i na mehanizmima društvenog zatvaranja, kao i upotrijebljeni indikatori i analitički postupci. Zatim se, na temelju prikazanih rezultata, raspravlja o promjenama klasne strukture zabilježenima u promatranom razdoblju. Zaključno se navodi da je u posttranzicijskom razdoblju došlo do važnih promjena u mehanizmima generiranja nejednakosti i poretku kapitala koji ih omogууje.

Ključne riječi: *klasa, posttranzicijska društva, društvena transformacija, Hrvatska*

Igor Petričević

Institut za etnologiju i folkloristiku

HETEROGENI KRAJOLIK TEMPORALNOSTI MIGRACIJA NA BALKANSKOJ RUTI: ETNOGRAFSKO ISTRAŽIVANJE (PRODUŽENOG) TRANZITA I PREKARNOG SMJEŠTANJA U ZAGREBU

Iako je Republika Hrvatska pretežito tranzitna zemlja, iregularizirani migranti provode različito vrijeme na njezinom teritoriju. Uz to, sve je više odobrenih zahtjeva za međunarodnom zaštitom i trajnjeg naseljavanja. Na temelju etnografskog istraživanja provedenom u prihvatnom centru za tražitelje azila i zagrebačkom naselju Dugave (2017-2020), izlaganje tematizira heterogeni krajolik temporalnosti migracija na Balkanskoj ruti. Kratkoročni boravitelji, oni koji su „zaglavljeni“ ili u stanju produžene privremenosti, oni koji aktivno čekaju, oni koji pragmatično ostaju „za sada“ i „dugoročni boravatelji“ čine spektar isprepletenih analitičkih kategorija migranata s varirajućim duljinama boravka i aspiracijama za ostajanjem u Hrvatskoj. Granice između temporalnih kategorija su često nejasne, dok suptilne razlike i promjene planova pod pritiscima europskog graničnog režima u kontekstu sekuritizacije i deportacija, ali i razvijanje društvenih i afektivnih odnosa tijekom vremena provedenog u čekanju, ukazuju na dinamičnost i neizvjesnost migrantskog iskustva.

Ključne riječi: *migracije, azil, temporalnost, tranzit, boravak*

Nikola Petrović

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Lana Peternel

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Filip Fila

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Josip Bilić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

DRUŠTVENE POSLJEDICE ULASKA U SCHENGENSKI PROSTOR NA HRVATSKA POGRANIČNA PODRUČJA

Hrvatska je u schengenski prostor ušla 1. siječnja 2023. nakon 10 godina članstva u EU. Iako nedovoljno raspravljan u hrvatskoj javnosti, ulazak u schengenski prostor je donio značajne promjene u pograničnim područjima. Prvenstveno je naglašeno olakšavanje prometa prema Europskoj uniji na zapadnim i sjevernim granicama. No, ulazak Hrvatske u schengenski prostor koincidirao je s intenzivnom politizacijom migracija i ponovnim uvođenjem graničnih kontrola u zapadnim članicama EU. Istočne su granice, pak, nakon uvođenja schengenskog režima suočene s pitanjima prometnih gužvi, otežavanja prekogranične opskrbe, sekuritizacije migracija, te posljedično smanjenja intenziteta prekogranične komunikacije. Prema Schimmelfennigu (2021), učinkovitu europsku integraciju karakterizira kombinacija „micanja unutarnjih granica i jačanja vanjskih granica“, a ulazak Hrvatske u schengenski prostor trebao je biti primjer učinkovite integracije. Međutim, povijesni i suvremeni konteksti hrvatskog ulaska u schengenski prostor doveli su do specifičnog tipa integracije, te zahtijevaju sagledavanje ne samo kroz političke i

institucionalne okvire, već i kroz iskustva, strategije i svakodnevne prakse ljudi koji žive uz granice. Posebno se bavimo pograničnim područjima koja su tijekom ratova u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1990-ih bila područja konflikta i prisilnih migracija, a nakon rata postale su mjesta mekih granica i povećane komunikacije. Na temelju kvalitativnog istraživanja odabralih pograničnih regija na granicama s Bosnom i Hercegovinom, Srbijom, Crnom Gorom, Slovenijom i Mađarskom analiziramo društvene posljedice procesa slabljenja i jačanja hrvatskih granica. Istraživanje se bazira na intervjuiima s obje strane granice s lokalnim akterima iz političke, gospodarske i sigurnosne sfere, kao i s lokalnim stanovništvom na koje su utjecali ovi procesi.

Ključne riječi: *pogranična područja, lokalni akteri, schengenski prostor, dinamika i struktura granica*

Sonja Podgorelec

Institut za migracije i narodnosti

Sanja Klempić Bogadi

Institut za migracije i narodnosti

Margareta Gregurović

Institut za migracije i narodnosti

Dubravka Spevec

Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Geografski odsjek

STARENJE U VLASTITOM DOMU U URBANOJ SREDINI: ZAGREB I VINKOVCI

Promatra li se starenje u Hrvatsko prostorno, zamjetne su velike razlike u dostupnosti različitih oblika usluga i skrbi za starije između urbanih i ruralnih područja. Dostupnost i kvalitetu usluga koje omogućavaju uspješno starenje (Kahn, 2003) određuje stupanj ekonomске razvijenosti pojedine sredine, promjene koje doživljava suvremena obitelj (još uвijek glavni pružatelj skrbi starijim članovima), ali i stavovi (i očekivanja) pojedinca i društva o životu u starosti. Razvojem usluga (izvaninstitucijski oblici skrbi) usmјerenih na omogućavanje pojedincima da što duže ostanu živjeti u vlastitom domu, ali i poticanje njihova aktivna sudjelovanja u životu lokalnih zajednica moguće je znatno unaprijediti pojedinačnu i društvenu kvalitetu života. Istovremeno, potrebna je bolja organizacija i povećanja smještajnih kapaciteta u ustanovama za starije, kojima je ovakav oblik srbi nužan. Cilj rada je analizirati prednosti i nedostatke života starijih stanovnika koji stare u vlastitom domu (ageing in place) u hrvatskim gradovima. Pritom će biti analizirani objektivni uvjeti (gospodarska razvijenost grada, organizacija zdravstvenih ustanova i ustanova socijalne skrbi za starije, javni prijevoz, sigurnost, komunalna i društvena infrastruktura) i subjektivne procjene dobivene provedbom dvaju kvalitativnih istraživanja u okviru projekta Kako se stari u Hrvatskoj?. Tako će biti analiziran dio rezultata 41 provedenog intervjua na uzorku stanovnika starih 65 i više godina, koji žive u vlastitom domu, u dva hrvatska grada – Zagrebu i Vinkovcima. Zanimljiva je usporedba dvaju urbanih prostora koji se znatno razlikuju po većem broju objektivnih karakteristika, dok istovremeno sugovornici iskazuju znatno manje razlike u samoprocjeni kvalitete života.

Ključne riječi: *grad, starenje u vlastitom domu, kvaliteta života, skrb za starije*

Nenad Pokos

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Juraj Pokos

Doktorand na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

PROMJENE U BROJU TREĆE I VIŠE PO REDU ROĐENJA ŽIVOROĐENE DJECE U HRVATSKOJ 2009. - 2023.

Republika Hrvatska suočena je posljednjih godina s drastičnim smanjenjem broja živorođenih, a to pogotovo vrijedi za razdoblje 2022. - 2024. kada je iz godine u godinu živorođeno najmanje djece od kada se prati vitalna statistika. Razmatrajući broj živorođenih posljednjih petnaest godina, proizlazi kako je 2009. njihov broj iznosio 43 361, a 2024. samo 31 858 što je smanjenje od čak 26,5 %. U radu se analizira kretanje broja treće i više po redu rođenja živorođene djece na razini Hrvatske i njenih županija između 2009. i 2023. budući da za 2024. još nisu dostupni ti podatci. Premda je broj te djece u promatranom razdoblju smanjen 18,2 % odnosno nešto manje nego broj ukupno živorođene djece koje je 2023. bilo 25,8 % manje nego 2009., posljednjih pet godina uočen je obrnuti trend. Između 2019. i 2023. broj treće i više po redu rođenja živorođene djece smanjen je 15,6 % dok je ukupan broj živorođene djece između te dvije godine manji za 11 %. To je rezultiralo i smanjenjem udjela treće i više po redu rođenja živorođene djece u ukupnom broju živorođene djece. Dok je sve tri godine između 2019. i 2021. njihov udio iznosio 20,8 % te bio najviši u čitavom petnaestogodišnjem promatranom razdoblju, iduće dvije godine dolazi do smanjenja njihovog udjela na 19,8 % u ukupnom broju živorođenih. Na razini županija posljednjih pet godina najveće smanjenje broja te djece zabilježeno je u Varaždinskoj županiji (-32,2 %) te u Gradu Zagrebu (-25,2 %) dok su 2023. najmanje udjele treće i više po redu rođenja živorođene djece imale Primorsko – goranska (11,6 %) i Istarska županija (14,8 %).

Ključne riječi: živorođeni, red rođenja, stanovništvo, Hrvatska, županije

Helena Popović

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Branka Galić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

MEDIJSKE REPREZENTACIJE POBAČAJA U RH

Sadržaj ove prezentacije rezultat je dijela istraživanja provedenog 2021. godine u okviru institucijskog projekta Filozofskog fakulteta u Zagrebu pod naslovom „Podržane ili pokorene - kvalitativne analize društvenih aspekata zaštite reproduktivnih prava u Republici Hrvatskoj“. Ženska reproduktivna prava kontinuirano su predmet „pregovaranja“ između različito ideološki pozicioniranih aktera koji djeluju unutar društvenih institucija, pri čemu u Hrvatskoj svjedočimo regresiji reproduktivnih prava kao dio šireg trenda dominacije konzervativnih vrijednosti. U tim procesima „pregovaranja“ mediji imaju važnu ulogu, budući da sudjeluju u konstrukciji i reprodukciji dominantnih društvenih vrijednosti, služeći kao oblik javne arene unutar koje se odvijaju diskurzivne borbe za značenja. Stoga je cilj ovoga segmenta istraživanja bio analizirati medijske reprezentacije pobačaja u hrvatskim medijima različitim ideološkim orientacijama. Primijenjena je kvantitativna i kvalitativna analiza sadržaja hrvatskih tiskovina i internetskih portala. Analiza je pokazala da mediji uglavnom konzistentno, u skladu sa ideološkom orientacijom, izvještavaju

o pobačaju: kod konzervativnih medija prevladava negativna orijentacija, dok kod liberalno i lijevo pozicioniranih medija prevladava pozitivna orijentacija prema pravu na pobačaj. No, postoje i odstupanja koja se djelomično mogu objasniti obilježjima online medijske produkcije. Na agregatnoj razini prevladava vrijednosna orijentacija koja podržava pravo na pobačaj (56,9 %), no iako analizirani mediji u većem postotku podržavaju pravo na pobačaj, primjetno je da su više skloni reprezentirati raznovrsne aktere koji su protivnici prava na pobačaj (zagovarački ili kritički) čime doprinose njihovoj vidljivosti. Pobačaj je u medijskim reprezentacijama inkorporiran u nekoliko tipova diskursa: politički, pravni, religijski i znanstveni, pri čemu dominira politički diskurs.

Ključne riječi: *ideologija, mediji, pobačaj, reproduktivna prava, žene*

Dunja Potočnik

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Gordana Kuterovac Jagodić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju

Rudi Klanjšek

Univerza v Mariboru, Filozofska Fakulteta, Oddelek za sociologijo

PSIHOLOŠKA DOBROBIT MLADIH RAZLIČITOG SOCIOEKONOMSKOG STATUSA TIJEKOM PANDEMIJE COVID-19: MEDIJACIJSKA ULOGA NESLAGANJA S RODITELJIMA I OBRAZACA KORIŠTENJA MEDIJA

Oslanjujući se Bronfenbrennerov ekološki model (1979) razvoja i na njegovo proširenje kroz ideju ekološko-tehnološkog podsustava (Johnson i Puplampu, 2008) kao novog mikrosustava koji uz obitelj i ostale mikrosustave utječe na razvoj pojedinca, rad analizira empirijske nalaze projekta Dobrobit mladih i strukture potpore prije, tijekom i nakon COVID-19 pandemije. Istraživanje je provedeno na uzorku mladih u dobi 16-29 u Hrvatskoj i Sloveniji (NHR=1.216 i NSI=1.287). Cilj rada bio je ispitati na koji su način neslaganje s roditeljima, različiti obrasci korištenja interneta i društvenih mreža te socioekonomski status utjecali na dobrobit mladih tijekom pandemije. Pretpostavili smo kako ekonomski nepovoljniji položaj može povećati neslaganje s roditeljima, što potom može potaknuti eskapističku upotrebu digitalnih tehnologija odnosno problematične obrasce angažmana na internetu i društvenim mrežama (kako intenzivne, tako i učestale), što u konačnici može utjecati na psihološku dobrobit mladih. Ispitivanjem ovih odnosa tijekom pandemije COVID-19, naš rad pruža uvide u međudjelovanje odnosa u obitelji i korištenja društvenih mreža kao mehanizama suočavanja sa stresom tijekom razdoblja zdravstvene i društvene krize. Također, istražujemo subjektivne percepcije obrazaca korištenja interneta i društvenih mreža tijekom kriznih razdoblja. Nalazi sekvensialne medijacijske analize ukazuju kako su mladi iz obitelji nižeg socioekonomskog statusa i u lošijim odnosima s roditeljima skloniji eskapističkom korištenju interneta i društvenih mreža, što je povezano s lošijom psihološkom dobrobiti. Rezultati sugeriraju kako bi intervencije usmjerene na poboljšanje psihološke dobrobiti mladih mogle imati koristi od adresiranja ne samo individualnih praksi korištenja interneta, već i šireg obiteljskog i socioekonomskog konteksta.

Ključne riječi: *mladi, Covid-19, psihološka dobrobit, društvene mreže, neslaganje s roditeljima*

Saša Puzić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Margareta Gregurović

Institut za migracije i narodnosti

Iva Odak

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

STAVOVI UČENIKA PREMA IMIGRANTIMA: UČINAK OBITELJSKE SOCIJALIZACIJE, MEĐUGRUPNOG KONTAKTA I INTERKULTURNOG OBRAZOVANJA

Ovaj rad istražuje stavove učenika prema imigrantima te ispituje ulogu obiteljske socijalizacije, međugrupnog kontakta i izloženosti interkulturnom obrazovanju u oblikovanju tih stavova. Analiza se temelji na podacima iz PISA istraživanja provedenog 2018. godine, koristeći hrvatski poduzorak učenika (N = 6609) i njihovih roditelja (N = 5703). Teorijski okvir istraživanja temelji se na Bourdieuvovoj (1977) teoriji kulturne reprodukcije, teoriji socijalizacije Bergera i Luckmanna (1992) i Allportovoj (1954) teoriji međugrupnog kontakta. Provedena je regresijska analiza koristeći complex samples proceduru u programu SPSS, pri čemu je kao zavisna varijabla korišten indeks stavova prema imigrantima, dok su nezavisne varijable uključivale roditeljske stavove prema imigrantima, kulturne prakse učenika (učestalost čitanja novina i online vijesti), socioekonomski status obitelji, međugrupni kontakt i izloženost interkulturnom obrazovanju. Rezultati pokazuju da se stavovi prema imigrantima u značajnoj mjeri prenose putem obiteljske socijalizacije budući da je učinak stavova roditelja stabilan i nakon uključivanja pokazatelja informiranosti, međugrupnog kontakta i izloženosti interkulturnom obrazovanju. Nadalje, rezultati pokazuju značajan učinak informiranosti putem online izvora te međugrupnog kontakta, iako su relevantni samo kontakti ostvareni u susjedstvu i među vršnjacima dok oni u školi nisu statistički značajni. Izloženost interkulturnom obrazovanju supresira učinak informiranosti putem online izvora pri čemu je jedini statistički značajan prediktor izloženosti interkulturnom obrazovanju tvrdnja da učenici u školi uče o drugim kulturama. Ovi rezultati upućuju na važnost obrazovnih i društvenih intervencija usmjerenih na promicanje pozitivnih međugrupnih interakcija i razvijanje interkulturnih kompetencija učenika kao relevantnih izvora informacija o kulturnim različitostima.

Ključne riječi: stavovi učenika prema imigrantima, obiteljska socijalizacija, međugrupni kontakt, interkulturno obrazovanje, PISA istraživanje

Šime Smolić

Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Katedra za makroekonomiju i gospodarski razvoj

SOCIOEKONOMSKI ČIMBENICI I POSLJEDICE OGRANIČENOG PRISTUPA ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI U UVJETIMA PANDEMIJE – NALAZI IZ ISTRAŽIVAČKE INFRASTRUKTURE SHARE (SURVEY OF HEALTH, AGEING AND RETIREMENT IN EUROPE)

Opće je poznato da kontinuirani pristup zdravstvenoj zaštiti donosi brojne pozitivne učinke. Primjerice, omogućuje rano otkrivanje zdravstvenih problema, poboljšava ishode liječenja, sma-

njuje troškove zdravstvene zaštite te doprinosi smanjenju zdravstvenih nejednakosti u društvu. Međutim, tijekom nedavne pandemije bolesti COVID-19, kontinuitet pristupa zdravstvenoj zaštiti bio je ozbiljno ugrožen. Istraživačka infrastruktura SHARE i anketna istraživanja provedena tijekom pandemije (2020. i 2021. godine) pružaju jasan uvid u izazove s kojima su se osobe starije od 50 godina suočavale u pristupu zdravstvenoj zaštiti u 27 europskih zemalja i Izraelu. Rezultati pokazuju da je pandemija znatno otežala pristup zdravstvenoj zaštiti starijim osobama u Europi. Odustajanje od zdravstvene skrbi zbog straha od zaraze i odgoda ranije zakazanih pregleda postali su uobičajeni, dok su preopterećeni zdravstveni sustavi prioritet davali lječenju pacijenata oboljelih od bolesti COVID-19. Kronični bolesnici bili su posebno pogodjeni, suočeni s pogoršanjem zdravstvenog stanja i zakašnjelim dijagnozama. Osim strukturnih izazova zdravstvenih sustava, pristup zdravstvenoj zaštiti ovisio je i o socioekonomskim, zdravstvenim i demografskim čimbenicima. Veće poteškoće u ostvarivanju zdravstvene skrbi imale su žene, osobe lošijeg općeg zdravlja, pacijenti s povećanom potrebom za medicinskom skrbi te oni koji su se suočavali s ekonomskim poteškoćama. Ograničen pristup zdravstvenim uslugama, u kombinaciji s mjerama socijalne izolacije, dodatno je pogoršao mentalno zdravlje, pridonoseći porastu anksioznosti, depresije i osjećaja usamljenosti. Ovi nalazi naglašavaju potrebu jačanja otpornosti zdravstvenih sustava kako bi se osigurao neprekidan pristup zdravstvenim uslugama u kriznim situacijama. Pandemija je dodatno produbila nejednakosti među europskim zemljama, pri čemu su zdravstvena infrastruktura i strategije odgovora bile presudne za dostupnost medicinske skrbi.

Ključne riječi: *zdravstvena zaštita, pristup, pandemija, Europa, SHARE*

Andelina Svirčić Gotovac

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Jelena Zlatar Gamberožić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Sara Ursić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Jana Vukić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Anamaria Klasić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

NACIONALNA I LOKALNA RAZINA PROSTORA U KONTEKSTU POST-POTRESNE I URBANE OBNOVE

Od ulaska Hrvatske u EU i političkog top-down okvira kojima se promoviraju europska načela u području kvalitete života i urbane održivosti u hrvatskim urbanim, suburbanim te ruralnim naseljima, vidljive su značajne promjene u prihvaćanju proklamiranih EU politika. Međutim, na razini prakse u hrvatskom je prostoru vidljiva velika neravnomjernost u implementaciji urbanih i održivih ciljeva (EK, 2024.). U kontekstu Zagreba i zagrebačkih prigradskih naselja Čučerja i Markuševca, ali i drugih područja pogodenih potresom iz 2020., Petrinji i Glini, obnova od potresa nesumnjivo je usporila urbanu i zelenu obnovu te jaču primjenu europeizacijskih načela urbane održivosti i zelene tranzicije. Istraživanjem kvalitativnog tipa i metodom polustruktur-

riranih intervjua sa stanovnicima i ekspertima (ukupno N=40, 15 eksperata) koji su provedeni 2024. i 2025. u istraživanim naseljima i gradovima analizirani su aspekti postpotresne obnove (prvenstveno konstruktivne i samoobnove), gradnje zamjenskih kuća i stanova te povratak stanovnika u svoja naselja. S druge strane pratilo se koliko su uznapredovali demografski procesi negativnog predznaka poput depopulacije, starenja i iseljavanja stanovništva koji utječe na kvalitetu života u lokalnoj zajednici, a posebno u područjima stradalima od potresa. U kontekstu postojećih, a od potresa i uznapredovanih pojava slabljenja human capitala (Svirčić Gotovac i dr., 2022.) može se istaći da hrvatski prostor kontinuirano pati od neravnomjernog razvoja. Postojeća centralizacija i hijerarhizacija s jedne strane te periferizacija s druge, stoga i dalje jačaju top-down procese na nacionalnoj razini koji se zatim neravnomjerno prelijevaju na subnacionalnu i lokalnu razinu.

Ključne riječi: *urbana održivost, postpotresna obnova, samoobnova, Čučerje i Markuševac, Petrinja i Glika, negativni demografski trendovi*

Anđelina Svirčić Gotovac

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Jelena Zlatar Gamberožić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Anamaria Klasić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

EUROPEIZACIJSKI PROCES U HRVATSKOM PROSTORU NA PRIMJERIMA POST-POTRESNE TE URBANE I ZELENE OBNOVE

Od ulaska u EU Hrvatsku je karakterizirala „spora i kasna europeizacija u usporedbi s drugim zemljama srednje i istočne Europe“ (Stubbs i Zrinščak, 2016.). Danas se može konstatirati da je došlo do određenih pozitivnih pomaka kako na deklarativnoj razini tako i kroz primjenu tzv. europskih politika koje se oslanjaju na Integrativni održivi urbani razvoj koji se odnosi na različite dimenzije urbanog života – ekološku, ekonomsku, društvenu i kulturnu (EK, 2024.). Na nacionalnoj razini provedba je često politički instrumentalizirana, a u kontekstu postsocijalističkih zemalja i Hrvatske europeizacijski proces kritiziran je upravo na subnacionalnoj razini (Jakli i Stenberg, 2021.). Istraživanjem kvalitativnog tipa kroz provedbu polustrukturiranih intervjua sa stanovnicima i stručnjacima (N=40) tijekom 2024. i 2025. godine u odabranim gradovima (Zagreb, Velika Gorica, Varaždin) analizira se kako se europska načela u području kvalitete života i urbane održivosti promiču iz nadnacionalnog političkog okvira EU-a na nacionalnu i subnacionalnu razinu. Istražilo se kako se načela urbane održivosti i zelene tranzicije primjenjuju u istraživanim gradovima, te u odnosu na obnovu od potresa iz 2020. godine u zagrebačkim naseljima, Markuševcu i Čučerju, te Petrinji i Glini. U kontekstu slabljenja ljudskog kapitala nakon potresa (Svirčić Gotovac i sur., 2022.) te centralizacije s jedne i periferizacije s druge strane dolazi do jačanja procesa odozgo prema dolje, ali i dihotomnog odnosa između razine države i gradova. Istraživanjem se pokazalo da postoje „alternativni putovi“ (Carpenter i dr., 2020.) i određene „slijepе točke“ europeizacije u hrvatskom prostoru koje zanemaruju određena naseљa i slabe ravnomjerniju provedbu ovog procesa.

Ključne riječi: *europeizacijski proces, polustrukturirani intervjui, urbana i post-potresna obnova, zelena tranzicija, Hrvatska*

Gordana Šimunković

Sveučilište u Rijeci, Medicinski fakultet, Katedra za društvene i humanističke znanosti u medicini, Katedra za socijalnu medicinu i epidemiologiju

DOPRINOS VOLONTIRANJA I DONIRANJA RAZVOJU KOMBINIRANOGA MODEL ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U REPUBLICI HRVATSKOJ

Noseći se s izazovima rastuće potražnje i ograničenih resursa, države su se okrenule dostupnim resursima: suradnja s različitim dionicima, volontiranju i doniranju. S ciljem procijene doprinosa volontiranja i doniranja razvoju kombiniranoga modela zdravstvene zaštite, istražila su se obilježja kombiniranoga modela zdravstvene zaštite u aspektima financiranja i pluralizma pružatelja usluga kroz analizu zakona i strategija. Kapaciteti i praksa zdravstvenih ustanova u implementaciji volontiranja i prikupljanju donacija odredili su se anketnim istraživanjem zdravstvenih ustanova i polustrukturiranim intervjuiima (vodstvo i djelatnici zdravstvenih ustanova, volonteri, donatori). Kroz promatrane dimenzije na makro razini (financiranje, pružanje usluga, regulacija), zdravstvena zaštita kontinuirano nosi obilježje kombinirane socijalne politike. Ujedno postoji dobar okvir za doprinos volontiranja i doniranja razvoju kombiniranoga modela zdravstvene zaštite kroz postojeću regulaciju zdravstvene zaštite, volontiranja i doniranja. No, rezultati na mikro razini ograničavaju mogući utjecaj obje pojave na razvoj kombiniranoga modela zdravstvene zaštite: a) volontiranje je izolirana praksa za razliku od prikupljanja donacija koje, iako je raširenije, ima mali udio u ukupnim prihodima; b) kapaciteti i praksa za implementaciju volontiranja promatrani kroz standarde kvalitete volonterskih programa te kapaciteti i praksa za prikupljanje donacija promatrani kroz SMART model planiranja, procijenjeni su niskim srednjim vrijednostima; c) kapaciteti promatrani kroz model spremnosti zajednice za obje pojave, ukazuju da se zdravstvene ustanove nalaze tek na trećoj ili četvrtoj od devet razina spremnosti.

Ključne riječi: *kombinirani model zdravstvene zaštite, filantropija, spremnost za volontiranje, spremnost za prikupljanje donacija*

Vesna Štefančić Martić

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Maja Vajagić

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Željka Draušnik

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Ana Ivičević Uhernik

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

ISKUSTVA STARIJIH PACIJENATA KORIŠTENJEM OPĆE/OBITELJSKE MEDICINE U HRVATSKOJ - JESU LI STARJI PACIJENTI MANJE ZADOVOLJNI?

Cilj: Analiza samoprocijenjenog zadovoljstva starijih pacijenata (u dobi 65 i više godina) korištenjem ambulantne zdravstvene zaštite u djelatnosti opće/obiteljske medicine (AZZ-OOM) u odnosu na pacijente u dobi od 15 do 64 godine.

Metode: Korišteni su podaci iz Europske zdravstvene ankete val 3 provedene 2019. godine na 5461 ispitaniku na nacionalno reprezentativnom uzorku. Analizirani su odgovori na pitanja o iskustvima i zadovoljstvu korištenjem AZZ-OOM pri zadnjoj posjeti: zadovoljstvo trajanjem pregleda, razumljivost komunikacije, mogućnost postavljanja pitanja i iskazivanja zabrinutosti, uključivanje u donošenje odluka o liječenju te ocjena kvalitete konzultacije.

Rezultati: Presječno istraživanje pokazalo je kako su stariji pacijenti manje zadovoljni korištenjem AZZ-OOM u odnosu na pacijente u dobi 15 do 64 godine za dio pokazatelja. Statistički značajna razlika postoji u pokazateljima mogućnosti postavljanja pitanja o liječenju, uključivanja u odlučivanje i općenito ocjeni kvalitete konzultacije (AM3C do AM3E). Kvalitetu konzultacije pacijenti u dobi 15 do 64 godine su ocijenili jako dobrom 61,7%, a 29,6% dobrom, dok je u dobnoj skupini starijih od 65 godina 50,9% pacijenata kvalitetu konzultacije ocijenilo kao jako dobru, a 32,7% kao dobru. Za pokazatelje procjene dovoljno provedenog vremena i razumljivosti objašnjenja (AM3A i AM3B) nije bilo statistički značajne razlike u zadovoljstvu između navedene dvije skupine.

Zaključak: Rezultati ovog istraživanja ukazuju na potrebu za provođenjem kontinuiranih analiza samoprocjene zadovoljstva pacijenata u hrvatskom zdravstvenom sustavu s naglaskom na starije osobe, a sve u svrhu poboljšanja pristupa zdravstvenoj zaštiti. Analiza individualnih pristupa u pružanju zdravstvene zaštite može doprinjeti osiguravanju pravedne zdravstvene skrbi za sve pojedince i poboljšanju ukupnih zdravstvenih ishoda.

Ključne riječi: *starije osobe, zadovoljstvo pacijenata, samoprocjena*

Zoran Šućur

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada

SOCIOEKONOMSKI POLOŽAJ I SIROMAŠTVO U STAROSTI: PRILOG RASPRAVI O MEĐUGENERACIJSKOJ PRAVEDNOSTI

Mnoge studije iz prošlosti sugeriraju da odnos između rizika siromaštva i dobi ima oblik slova U: najveći rizik je u najmlađoj i najstarijoj dobnoj skupini. Međutim, u zadnjih 50 do 70 godina, zahvaljujući prvenstveno razvoju javnih mirovinskih sustava, svjedočimo trendu smanjenja rizika siromaštva među starijim osobama i približavanju stopa siromaštva starije i radne populacije. Stoga je cilj rada istražiti distribuciju dohotka i rizika siromaštva u životnom ciklusu u Hrvatskoj te utvrditi trendove apsolutnog i relativnog siromaštva među starijom populacijom. S druge strane, uzimajući u obzir razlike u procesima starenja i životnom očekivanju muškaraca i žena, cilj je istražiti eventualne razlike između spolova u pogledu izloženosti siromaštву tijekom razdoblja starosti. Naposlijetu, cilj je istražiti povezanost između mjera socijalne politike i međugeneracijske pravednosti u europskim društвima koja stare. U analizi su korišteni podaci iz standardnog EU-SILC istraživanja. Rezultati analize pokazuju da se u Hrvatskoj u zadnjih petnaest godina povećava jaz u stopama relativnog siromaštva između starije i radne populacije te između starijih osoba i djece. Došlo je do koncentracije relativnog siromaštva među starijom populacijom (starije osobe čine oko 22% stanovništva i 40% svih relativno siromašnih). S druge strane, pokazatelji materijalne deprivacije ukazuju na trend smanjenja materijalne deprivacije kako među osobama radno aktivne dobi tako i među starijim osobama. Feminizacija siromaštva u Hrvatskoj karakteristična je gotovo isključivo za razdoblje starosti. Analiza socijalne dimenzije

međugeneracijske pravde ukazuje na narušenu ravnotežu u međugeneracijskoj pravdi na štetu starije populacije kada su u pitanju pokazatelji relativnog siromaštva i naklonjenost sustava socijalne zaštite starijim osobama. Ovo zahtijeva promjene u sferi mirovinskog sustava i naknada za starije, tj. usklađivanje mirovina s produženjem životnog vijeka, ali i s razinom ekonomskog prosperiteta u društvu.

Ključne riječi: *siromaštvo, materijalna deprivacija, starost, feminizacija siromaštva, međugeneracijska pravednost*

Adrijana Šuljok

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Marija Brajdić Vuković

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

POVJERENJE U ZNANOST U VREMENU GLOBALNIH IZAZOVA: STAVOVI GRAĐANA I ZNANSTVENIKA U HRVATSKOJ

Brojna istraživanja odnosa javnosti i znanosti u svijetu započela su u drugoj polovici prošlog stoljeća. Iako su takva istraživanja na globalnoj razini već dobro razvijena, u Hrvatskoj su i dalje slabo zastupljena (Prpić, 2005., 2007.; Brajdić Vuković i Šuljok, 2005.; Šuljok, 2020.). U suvremenom kontekstu globalnih izazova, poput klimatskih promjena i pandemije COVID-19, kada se aktualiziraju pitanja javnog povjerenja u znanost i erozije znanstvenog autoriteta, istraživanja stavova javnosti o znanosti postaju još relevantnija. Ona su ključna za oblikovanje javnih politika i bolje razumijevanje odnosa između znanosti i društva. Ovaj rad temelji se na dva istraživanja provedena tijekom 2024. u sklopu projekta „Društvena odgovornost i profesionalna etika hrvatskih istraživača (RESETH)“, koji financira HRZZ. Prvo istraživanje, provedeno na reprezentativnom uzorku od 1000 građana Hrvatske, imalo je cilj utvrditi njihove stavove o znanosti. Drugo istraživanje, provedeno među 902 znanstvenika iz svih disciplina, ispitivalo je njihove stavove o društvenoj odgovornosti u istraživačkom radu te njihovu percepciju odnosa s građanima i javnosti. Cilj ovog rada jest usporediti stavove javnosti, uzimajući u obzir njihovu socio-demografsku strukturu i moguće diferencijacije, o društvenoj odgovornosti i ulozi znanosti sa stavovima znanstvenika iz različitih disciplina. Na taj način razmatramo društvenu odgovornost znanosti i njezinu ulogu kao sinergijski dio njezina svakodnevnog funkcioniranja i doprinosa hrvatskom društvu.

Ključne riječi: *društvena odgovornost znanosti, odnos znanosti i javnosti, znanost i društvene krize*

Adrijana Šuljok

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Željko Pavić

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

EVALUACIJA ZNANOSTI I OBJAVLJIVAČKO-ISTRAŽIVAČKE STRATEGIJE: IZAZOVI I PERSPEKTIVE

Novi sustavi evaluacije istraživanja i znanstvenog rada pojavljuju se od 1980-ih, a njihovi korijeni

povezani su s načelima novog javnog menadžmenta, globalnom konkurentnošću u znanosti i ekonomijom znanja (Hicks, 2012). Suvremena znanost percipira se ne samo kao institucija primarno usmjerena znanju, već i kao pokretač gospodarskog razvoja, i kao takva balansira između temeljитог и sporog istraživačkog rada te društvenih, ekonomskih i političkih pritisaka da se producira što više i što brže (publish or perish). Pritisak na povećanje produktivnosti i metrizacija evaluacijskog sustava izazivaju različite reakcije u znanstvenoj zajednici, a sami sustavi evaluacije posjeduju značajnu transformativnu moć (Kulczycki, 2023). Dok neki istraživači smatraju da se metrizacijom sustava evaluacije smanjuje kvaliteta i inovativnost znanstvenog rada, drugi drže da su korisni za postavljanje ciljeva i poboljšanje performansi znanstvenika/znanstvenih institucija. Ovim istraživanjem htjeli smo ustanoviti učinke sve intenzivnijih promjena u evaluaciji znanstveno-istraživačkog rada (usmjerenje na uvođenje metričkih pokazatelja uspješnosti) na istraživačke i objavljivačke strategije znanstvenika u društvenim i prirodnim znanostima, kako one pozitivne, tako i one negativne. On-line istraživanjem obuhvatit ćemo znanstvenike iz društvenih i prirodnih znanosti na dva sveučilišta (osječko i zagrebačko) te institute koji djeluju na tom području, uzimajući u obzir disciplinarne razlike. Time nastojimo utvrditi sličnosti i razlike u istraživačkim i objavljivačkim strategijama znanstvenika, koliko su one uvjetovane modelom vrednovanja (playing the academic game), te njihove percepcije različitih aspekata znanstvene evaluacije.

Ključne riječi: *znanstvenici, evaluacija, metrizacija, publish or perish*

Marija Švajda

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Marko Čavlina

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Anamaria Jurčević

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Filip Ćorić

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Ljubica Hrnjkaš

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Vesna Štefančić Martić

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

ZDRAVSTVENO STANJE ROMSKE POPULACIJE U HRVATSKOJ: ANALIZA REGISTARSKIH PODATAKA I USPOREDBA S PROSJEKOM NEROMSKE POPULACIJE

U Hrvatskoj je do danas provedeno nekoliko anketnih istraživanja o različitim društvenim aspektima života Roma, uključujući i njihovo zdravlje. Rezultati tih studija pokazuju kako Romi imaju lošije zdravstvene ishode od prosjeka neromske populacije. Ključni čimbenici koji tome pridonose su nepovoljniji socioekonomski status, niža razina obrazovanja, otežan pristup zdravstvenoj zaštiti, slabija pokrivenost zdravstvenim osiguranjem te neadekvatni stambeni uvjeti. Hrvatski zavod za javno zdravstvo 2020. godine proveo je prvo istraživanje zdravstvenog stanja romske populacije koristeći tzv. podatke iz stvarnog svijeta (eng. real-world data), spajajući

baze i registre s podacima Ministarstva unutarnjih poslova o osobama koje su se izjasnile kao pripadnici romske nacionalne manjine. Analiza podataka identificirala je najugroženije podskupine i ukazala na potrebu kreiranja javnih politika u smjeru zaštite zdravila djece i žena, prevencije ovisnosti, suzbijanja zaraznih bolesti te unapređenja zdravstvene pismenosti. U ovom radu fokusirat ćemo se na komparativnu analizu karakteristika romske populacije u odnosu na projektnu neromsku populaciju u Hrvatskoj, s naglaskom na korištenje zdravstvene zaštite, učestalost kroničnih i mentalnih bolesti, mortalitet i cijepni status. Koristit ćemo podatke iz stvarnog svijeta, uključujući baze i registre Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, dok će nam podaci Ministarstva unutarnjih poslova poslužiti kao izvor informacija o pripadnosti romskoj nacionalnoj manjini. Rezultati ove analize omogućit će prepoznavanje zdravstvenih nejednakosti, ključnih izazova i specifičnih potreba romske zajednice te će poslužiti kao podloga za kreiranje javnih politika utemeljenih na dokazima i usmjerenih na višestruko ranjive skupine.

Ključne riječi: romska populacija, zdravstvena zaštita, zdravstvene nejednakosti

Inga Tomić-Koludrović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar - područni centar Split

Mirko Petrić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar - područni centar Split

Iva Žunić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar - područni centar Split

Predrag Cvetičanin

Univerzitet u Nišu, Fakultet umetnosti u Nišu

KLASNA DIMENZIJA RODNE PODJELE BRIGE O DJECI U HRVATSKOJ

U članku se analizira klasna dimenzija rodne podjele u obavljanju aktivnosti povezanih s brigom o djeci, kao dio rodnih nejednakosti u podjeli kućanskog rada u Hrvatskoj. Primarni podaci prikupljeni su anketnim ispitivanjem provedenim 2024. godine (slučajni probabilistički KnowledgePanel). Za analizu klase preuzeli smo model razvijen u Cvetičanin i sur. (2021.) i Petrić i sur. (2022.). Na mapu klasnih klastera dobivenu analizom višestrukih podudarnosti (MCA) i hijerarhijskom klasterskom analizom (HCA) projicirali smo, kao dopunske varijable, indikatore brige o djeci. Rezultati su pokazali da postoji razlike u sudjelovanju žena i muškaraca u brizi o djeci s obzirom na njihovu klasnu pripadnost. Muškarce koji u partnerskom odnosu češće od žena obavljaju pojedine aktivnosti povezane s brigom o djeci nalazimo samo u klasnim frakcijama hrvatskog društva s visokim i srednjim obujmom ukupnog kapitala (ekonomsko-političkoj, kulturnoj i socijalnoj), dok je u frakcijama siromašnim kapitalima (prekarnoj i agrarnoj) takva podjela poslova rijetko zastupljena. Trend tzv. „novog očinstva“, vidljiv u aktivnostima koje spajaju brigu muškaraca o učenju i zdravlju djece, prisutan je samo u ekonomsko-političkoj frakciji.

Ključne riječi: briga o djeci, klasa, podjela kućanskog rada, novo očinstvo, Hrvatska

Ivan Tranfić

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Marija Brajdić Vuković

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

ANTICIPACIJA, ETIKA I ODGOVORNOST KAO KOGNITIVNI I EPISTEMOLOŠKI TEMELJ ZNANSTVENIH DISCIPLINA

Ovaj rad ispituje kako hrvatski znanstvenici iz različitih disciplina konstruiraju i pripovijedaju o odgovornoj budućnosti u znanosti i tehnologiji na osobnoj, disciplinarnoj i društvenoj razini. Uokvireno unutar sociologije očekivanja (Borup et al. 2006), ističemo kako su očekivanja ključna za povezivanje unutarnjeg i vanjskog svijeta tehnico-znanstvenih zajednica, djelujući kao "karika koja nedostaje" u razumijevanju njihove dinamike. U našoj analizi također se oslanjamo na pristupe studija budućnosti (Fuller et al., 2024), držeći da je (a) osjećaj budućnosti neophodan za odgovorno djelovanje u sadašnjosti; (b) slike budućnosti sadrže naznake o tome što znači biti odgovoran; i (c) ove slike vode sadašnje radnje. Studija koristi dubinsko, fenomenološki utemeljeno intervjuiranje (Seidman, 2006.). Ova metoda kombinira intervjuiranje o životnoj povijesti (Bertaux, 1981) s fokusiranim intervjuiranjem utemeljenim na fenomenološkim pretpostavkama, posebice onima Alfreda Schutza (1967). Provedeni u tri dijela, intervjuji (a) smještaju iskušta sudionika u kontekst, (b) rekonstruiraju detalje tih iskustava i (c) istražuju značenja koja im se pripisuju. Polustrukturirani intervjuji provedeni su s 48 hrvatskih znanstvenika iz prirodnih, društvenih, tehničkih i biomedicinskih disciplina, s fokusom na prošla i sadašnja iskustva s društvenom odgovornošću i etikom, zajedno s promišljanjem o budućim očekivanjima. Na temelju njihovih narativa, pokazujemo kako disciplinarna pozadina oblikuje kognitivne i epistemološke okvire za predviđanje budućnosti. Ključne teme uključuju vremenske perspektive, pitanja razmjera, složenost i međusobnu povezanost društveno-tehničkih problema te izazove suučesništva i nečistoće. Raspravljamo o tome kako specifične disciplinarne navike utječu na sposobnost odgovornog razmišljanja, ističući jedinstvene izazove i prilike za poticanje etičke i društveno odgovorne znanosti u širem kontekstu društvenih transformacija.

Ključne riječi: kognitivni i epistemološki temelji, studije budućnosti, sociologija očekivanja, fenomenološki utemeljeno intervjuiranje

Marita Ukić Zeman

Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, Zavod za kineziologiju sporta

Sunčica Bartoluci

Sveučilište u Zagrebu, Kineziološki fakultet, Katedra za kineziološku psihologiju, sociologiju i metodologiju

FREESTYLE BMX I RODNA DINAMIKA: POMIĆU LI SE GRANICE MUŠKE DOMINACIJE?

Unutar sporta i tjelesne aktivnosti, rod je tradicionalno konstruiran kroz binarne kategorije muškosti i ženskosti, te čvrsto vezan uz biološke markere spolne razlike. Proliferacija lifestyle sportova posljednjih desetljeća potaknula je preispitivanje temeljnih pretpostavki o prirodi sporta i rodnim odnosima unutar njega. Istraživanja sugeriraju da lifestyle sportovi nude prostor za progresivnije rodne odnose u usporedbi s tradicionalnim, institucionaliziranim sportovima. Međutim, ostaje pitanje dovodi li njihova navodna alternativnost do stvarne promjene

paradigme u percepciji rodnih, rasnih i klasnih razlika. Oslanjajući se na istraživanje hrvatske freestyle BMX scene, ovaj rad analizira položaj žena unutar ove sportske kulture te uloge muškaraca u poticanju kulturnih promjena. Cilj rada je doprinijeti kritičkoj literaturi koja evaluira tvrdnje o inkluzivnosti lifestyle sportova, osobito u kontekstu rodne ravnopravnosti i osnaživanja žena kroz sport. Budući da jezgri lifestyle sportova čine pretežno muški vozači, njihova dominacija u definiranju sportskog izričaja, stila i žargona proizlazi iz akumuliranog supkulturnalnog i fizičkog kapitala. Ipak, potrebno je dodatno istražiti složenost iskustava, mogućnosti i ograničenja s kojima se suočavaju sportašice. Uzimajući u obzir perspektive sportaša i njihove stavove prema ženskim sudionicama, moguće je dopuniti razumijevanje dinamike rodnih odnosa u lifestyle sportovima.

Ključne riječi: *freestyle BMX, rodni odnosi, sportske subkulture, sport i identitet*

Mirna Varga

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Studijski centar socijalnog rada

NOVI PAKT, A NIŠTA NOVA: MIGRACIJSKE POLITIKE EUROPSKE UNIJE U HRVATSKOM KONTEKSTU

Recentne reforme europskih migracijskih politika postavljaju nove standarde za prava migrantskih radnika unutar Europske unije. Cilj im je osigurati pravednije uvjete rada, lakšu mobilnost i dugoročniju integraciju. No, kako će se ove promjene odraziti na hrvatski kontekst, u kojem su migrantski radnici već sada potisnuti u prekarne i pravno nesigurne uvjete rada, dok institucionalni okvir integracije zapravo ne postoji? Ovaj rad istražuje nesklad između formalnog usklađivanja s EU zakonodavstvom i stvarne implementacije migracijskih politika u Hrvatskoj. Analizirajući dosadašnje iskustvo europeizacije migracijskih politika postavlja se pitanje hoće li novi Pakt o migracijama i azilu, te direktive vezane uz njega, dovesti do suštinskih promjena ili će, kao i prethodne regulative, ostati na razini formalnog zakonodavnog usklađivanja bez jačanja integracijskih mjera. Dok direktiva o jedinstvenoj dozvoli nastoji smanjiti administrativne prepreke za radnike iz ne-EU zemalja i osigurati pravednije uvjete rada, hrvatska praksa zapošljavanja migranata pokazuje tendenciju institucionalne pasivnosti i prepuštanja regulacije tržištu, što povećava rizik od eksploatacije kroz sistemsku prekarizaciju rada. S druge strane, prijedlog izmjene direktive o statusu državljana ne-EU zemalja s dugotrajnim boravkom, koja nastoji olakšati put ka trajnom naseljavanju, dolazi u kontekst u kojem hrvatske migracijske politike počivaju na logici privremenosti. Kroz koncepte birokratskih granica, šovinizma blagostanja i strukturnog rasizma, rad analizira kako se migrantski radnici u Hrvatskoj sistemski drže u nesigurnom statusu, unatoč formalnim poboljšanjima zakonodavnog okvira. Zaključno, rad doprinosi razumijevanju ograničenja europeizacije migracijskih politika, analizirajući kako nacionalni politički akteri koriste EU zakonodavstvo selektivno, u skladu s dominantnim ekonomskim i političkim interesima, a na štetu dugoročne inkluzije stranih radnika.

Ključne riječi: *migracijske politike, europeizacija, prekarizacija rada*

Davorka Vidović

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti

Antonija Čuvalo

Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti

STARENJE, PARTICIPACIJA, TEHNOLOGIJA: ŠTO NAM GOVORE DRUŠTVENE INOVACIJE ZA STARIE U HRVATSKOJ?

Suvremeno društvo suočava se s nizom ubrzanih promjena, uzrokovanih nizom čimbenika, a prvenstveno enormnim porastom populacije, starenjem stanovništva i neslućenim tehnološkim razvojem i digitalizacijom. Starenje stanovništva je jedan od konstantnih trendova, a osobe starije od 65 godina su najbrže rastuća dobna skupina (UN, 2020), koje se suočavaju s nizom izazova, poput rizika od siromaštva i socijalne isključenosti, te posebno i digitalne isključenosti. Kako su digitalne tehnologije postale jedno od temeljni obilježja postmodernih društava, razni oblici digitalnih infrastruktura (poput mobitela, pametnih telefona, tableta, računala, aplikacija, pametnih satova, i drugih digitalnih uređaja) su postali integrirani u svakodnevnicu i starijih osoba (Wanka, Gallistl, 2018). Stoga su, posebno za neka područja poput zdravstvenih usluga, ili asistivnih tehnologija, starije osobe postale i jedna od glavnih ciljanih skupina za razvoj digitalnih inovacija (Rosales, Fernández-Ardèvol, 2016). Društvene inovacije su prepoznate kao jedan od modela za adresiranje izazova koji se tiču starenja populacije, jer je njihov fokus na kreiranje odgovora za socijalne probleme i potrebe (Guzman et al., 2024). Društvene inovacije podrazumijevaju razvoj i implementaciju novih rješenja za društvene probleme i potrebe (Mulgan, 2006, 2012), koje se temelje na participativnosti, suradnji, povjerenju i uključenosti (Murray, Caulier-Grice, Mulgan, 2010) te koje se ne moraju promatrati samo funkcionalistički već i transformativno, kao pokretač dubljih društvenih promjena (Nicholls, Murdock, 2012; Guzman et al., 2024). U području fokusa društvenih inovacija prema starijim osobama još uvjek dovoljno istraživanja, pogotovo ne u hrvatskom kontekstu. Rad se temelji na eksplorativnom istraživanju koje uključuje sustavni pregled literature, mapiranje i razvoj tipologije društvenih inovacija usmjerjenih na starije osobe. Cilj rada je identificirati postojeće društvene inovacije za starije osobe u Hrvatskoj i razumjeti kakva su njihova obilježja u okviru recentnih koncepata i tipologija poput društvenih inovacija, digitalnih socijalnih inovacija, socijalnih inovacija temeljenih u zajednici i drugih. Istraživačka pitanja kojima se studija vodi su: Kakva su obilježja društvenih inovacija za starije u Hrvatskoj? Tko su njihovi pokretači i nositelji? U kojoj su mjeri i na koje načine utemeljene u digitalnoj tehnologiji? Temelje li se na participativnom pristupu i na koje načine uključuju zajednicu? Potiču li razvoj uzajamnih (peer to peer) potpornih mehanizama? Kakav je njihov utjecaj (social impact)? Studija se temelji na desk top istraživanju i 10 polustrukturiranih intervjeta s nositeljima društvenih inovacija u Hrvatskoj. Svrha rada je premostiti jaz u postojećoj hrvatskoj literaturi o ovim temama, i nudeći uvide o trenutnom stanju društvenih inovacija za starije u Hrvatskoj otvoriti akademsku i širu raspravu te potaknuti kako daljnja istraživanja u ovim područjima tako i razvoj politika prema društvenim inovacijama za starije.

Ključne riječi: *društvene inovacije, starije osobe, starenje, digitalne tehnologije, participacija*

Tanja Vučković Juroš

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

KAKO GRAĐANI MLAĐE I STARIJE ŽIVOTNE DOBI RASPRAVLJAJU O POBAČAJU

Posljednjih godina pobačaj je sve učestalija tema u javnom diskursu. Barem jednom godišnje raspravlja se o Hodu za život koji nazivom propagira „za-život“; okvir (frejm) na kojem se još od 1970.-tih temelje mobilizacije protiv pobačaja. Raste i niz povremenih rasprava potaknutih do-gađajima na globalnoj i lokalnoj razini od rušenja ustavne zaštite pobačaja u SAD-u 2022. godine pa do slučaja Čavajde iz iste godine koji je, osim konkurentnog „za-izbor“ okvira, u raspravu uključio i pitanja o pobačaju i prizivu savjesti kao pitanju ugroze zdravlja žena. Ovi momenti i okviri početna su točka ovog rada koji u fokus svog interesa stavlja recepciju i propitivanja okvira o pobačaju među tzv. „običnim ljudima“ različitih dobi i životnih iskustava. Podaci su prikupljeni kroz šest fokusnih grupe s mlađim (<30) i starijim (60+) građanima u okviru projekta Kako obični ljudi tumače anti-rodne poruke (Sense AGENDA). U ovim grupnim raspravama skupine prijatelja i poznanika zajednički su razmatrale ponudene materijale (mrežnu stranicu Hoda za život, novinsku vijest o ustavnoj zaštiti pobačaja te novinski izvještaj o slučaju Čavajda). Analiza ovih fokusnih grupa usredotočuje se na grupnu i interakcijsku razinu rasprava u okviru koje nije važno samo kako građani mlađe i starije dobi razmatraju razne okvire pobačaja, već i kako svoja stajališta opravdavaju jedni drugima i kako reagiraju na možebitne izazove svom stajalištu u samoj grupi ili na zamišljenu protuargumentaciju dostupnu iz javnog diskursa. Ovom se analizom razmatra kako dostupni okviri o pobačaju i različita životna iskustva mlađih i starijih građana oblikuju njihove pozicije o pobačaju.

Ključne riječi: pobačaj, mlađi, stariji, okviri (frejmovi), recepcija

Tanja Vučković Juroš

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Maja Gergorić

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za socijalnu politiku

MOBILIZACIJE PROTIV POBAČAJA I INSTITUCIONALIZACIJA ANTIRODNOG POKRETA

Ovaj rad analizira transformacije aktivizma protiv pobačaja u hrvatskom društvu te kroz slučaj ovih transformacija pokazuje kako se razvio i etablrao antirodni pokret u Hrvatskoj u čijoj je srži aktivnosti upravo mobilizacija protivi pobačaja. U ovoj analizi pokazujemo kako su neuspjesi mobilizacija protiv pobačaja 1990.-tih doveli do promjene strategije religiozno-konzervativnih aktera sredinom 2000.-tih i početkom 2010.-tih koje u konačnici dovode i do novog tipa antirodnog aktivizma. Poučeni lekcijama iz prethodnog razdoblja, novi antirodni akteri – koje obilježava pseudo-demokratski diskurs i mobilizacijske strategije – privremeno napuštaju pitanje pobačaja kako bi se prvo usredotočili na lakše mete. No, nakon uspjeha mobilizacija protiv seksualnog obrazovanja 2012./2013.-te i referendumu o braku iz 2013.-te godine otvoren je put za rast i razvoj, a zatim i institucionalizaciju antirodnog pokreta. Iz te osnažene pozicije, antirodni akteri vraćaju pitanje pobačaja u javni prostor. To se vidi i iz nove faze povećanja prosvjednih i diskurzivnih aktivnosti protiv pobačaja nakon 2014. godine nakon čega i pozicioniranje protiv

pobačaja u sve većoj mjeri postaje oportuni politički alat određenih političkih opcija. U ovoj analizi posebnu pažnju posvećujemo nasljeđu i kontinuitetu mobilizacija protiv pobačaja od 1990.-tih, no također ukazujemo i na ključne promjene u mrežama aktera, diskursu i repertoaru aktivnosti koje su mobilizacije protiv pobačaja učinile aktualnim društveno- političkim pitanjem i doprinijele institucionalizaciji antirodnog pokreta u Hrvatskoj.

Ključne riječi: *pobačaj, mobilizacije, antirodni pokret, aktivizam*

Dino Vukušić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Andrej Ivan Nuredinović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

TRANSMISIJA SPORTA KAO ZALOG ZA KULTURNU TRANSMISIJU I INTEGRACIJU – ISTRAŽIVANJE KRIKET KLUBA „ZAGREB ASSASSINS“

U radu je prikazan dio rezultata etnografskog istraživanja kriket kluba Zagreb Assassins. Kriket je drugi najgledaniji sport na svijetu nakon nogometa. Govoreći o Europi, izuzimajući Ujedinjeno Kraljevstvo, kriket nikada nije stekao poseban status, a takva je situacija i u Hrvatskoj. Ipak, prve naznake pojavljivanja kriketa u Zagrebu dogodile su se 1990.-ih godina s doseljavanjem Hrvata iz Australije, Novog Zelanda i Ujedinjenog Kraljevstva. Posljednjih godina, klub Zagreb Assassins u svojim redovima ima igrače koji su u Hrvatsku došli kao inozemni radnici iz Indije i Pakistana, gdje se kriket smatra nacionalnim sportom. Nekoliko je različitih aspekata koje smo obuhvatili našim istraživanjem. Jedno istraživačko pitanje odnosilo se na inicijalne motivacije za osnivanjem ovog kluba. Nadalje, zanimalo nas je kako proces uključivanja igrača iz drugih zemalja utječe na njihovu integraciju u šire društvo te kako oni vide ulogu sporta u integraciji u hrvatsko društvo. Sa sugovornicima smo razgovarali i o potencijalu kriketa u Hrvatskoj, te na koji način sport može poslužiti kao kulturno-istički mediji i prostor inkluzivnog djelovanja. Istraživanju smo pristupili etnografski, metodom promatranja sa sudjelovanjem i polustrukturiranim intervjuiма (N=10) s članovima kluba, igračima, trenerima i samim osnivačima. Budući da je istraživanje još u tijeku, u radu prikazujemo samo dio rezultata, baziranih oko dnevničkih zapisa proizašlih iz promatranja te do sada obavljenim intervjuiма. Pri analizi zapisa i transkriptata intervjua, provedena je tematska analiza prikupljenog empirijskog materijala.

Ključne riječi: *kriket, Zagreb Assassins, inkluzija, imigracija, integracija*

Dino Vukušić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Andrej Ivan Nuredinović

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Marija Antić

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

„PRIČA O KARNEVALU JE PRIČA O NAMA“ – ISTRAŽIVANJE MLADIH U GRADU PAGU KROZ KARNEVALSKE AKTIVNOSTI

U radu je prikazan dio rezultata etnografskog istraživanja karnevala u gradu Pagu. Etnografsko istraživanje se provodi u sklopu projekta TYPeS (engl. Types of Youth Participation in Croatian Society) fokusiranog na različite oblike djelovanja mladih unutar otočkih zajednica, u ovom slučaju mladih u gradu Pagu. Paški karneval kao jedna od najvažnijih manifestacija u gradu (ljetni i zimski karneval) uz to što je kulturni, tradicijski, a u konačnici i turistički događaj u sebi sadrži i komponentu reflektiranja društvenih odnosa unutar lokalne sredine. Ovaj rad istražuje ulogu mladih u karnevalskim aktivnostima te analizira strukturu njihovih grupa, dinamiku odnosa i društvene mreže koje se formiraju tijekom priprema i sudjelovanja u manifestaciji. Uz društvenu dinamiku istraživanjem karnevalskih aktivnosti mladih možemo promatrati i različite odrednice identiteta kod grupa mladih u Pagu koje ponovno dovodimo u vezu sa karnevalom kao nedjeljivim dijelom identiteta grada Paga. Cilj istraživanja je utvrditi društveni značaj i važnost karnevala za mladu populaciju Paga te, s druge strane, koliko su mlađi ključni za očuvanje karnevalske tradicije. Uzimajući u obzir postojeća istraživanja o festivalima, promatramo karneval kroz prizmu njegovih društvenih funkcija za mlađe. Tijekom istraživanja korištene su kvalitativne metode, promatranje sa sudjelovanjem i polustrukturirani dubinski intervjuvi s mlađim stanovnicima Paga ($N=15$). Nakon prikupljanja podataka, provedena je tematska analiza. Iako je istraživanje još u tijeku, dosadašnji rezultati omogućavaju uvid u ključne faktore koji utječu na sudjelovanje mladih, njihov osjećaj pripadnosti te način na koji karneval oblikuje društvenu interakciju.

Ključne riječi: *Pag, karneval, mlađi, društvena participacija, tradicija*

Franka Zlatić

O.P. Jindal Global University, Haryana, India

THE OTHER ‘OTHER’: INDIAN LABOUR MIGRANTS AND MEDIA REPRESENTATIONS IN CROATIA

Migration is often driven by the pursuit of better living conditions, yet less attention has been given to cases where individuals relocate to regions with lower socio-economic standards and political volatility. While extensive research has focused on East-to-West migration—primarily to the UK, Germany, France, or Italy—recent trends suggest shifting dynamics within Central and Eastern Europe. The EU enlargements of 2004 and 2008 facilitated both emigration and immigration, as citizens of these countries sought work in Western EU states, while non-EU workers increasingly viewed them as viable employment destinations. Recent studies highlight growing immigration to Southeast Europe, with Croatia ranking as the fourth-largest issuer of

first residence permits for employment among EU nations. Rovny (2014) conceptualizes immigrants in Eastern Europe as the “other ‘Other’,” given that traditional national “others” in the region have historically been ethnic minorities. Furthermore, Eastern Europe—particularly the Balkans—has been framed as the “Other” in contrast to the West (Žižek, 1999). This paper explores how these shifting migration patterns are represented in Croatian media, using the “other ‘Other’” framework to examine portrayals of Indian labour migrants. Croatian media narratives reinforce a hierarchical distinction, depicting Asian migrants as non-assimilationist and unwelcome among host nationals. Online discourse surrounding migration reports further reveals racist, exclusionary, and discriminatory attitudes in both media content and public reactions. Through a critical media analysis, this study investigates how discourse shapes perceptions of new migrant communities in Croatia.

Keywords: *migration flows, indian labour migrants, media representations, Othering*

Drago Župarić-Ilijć

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

TVRDE GRANICE DUPLE PERIFERIJE: POSLJEDICE IREGULARIZACIJE MOBILNOSTI U HRVATSKOM POGRAĐIČNOM PROSTORU

Sekuritizacijske prakse koje dovode do iregularizacije mobilnosti otkrivaju se u kontroverznim i spornim mehanizmima upravljanja granicama i migracijama na periferiji EU- a i Schengena. Na temelju uvida iz transnacionalnog i multidisciplinarnog istraživačkog projekta Europski režim iregulariziranih migracija na periferiji EU: od etnografije do pojmovnika (ERIM), raspravljamo o restriktivnim i nasilnim graničnim režimima na Balkanskoj ruti koji ugrožavaju živote ljudi u pokretu, i koji društveno i politički konstruiraju neregularnost statusa migranata u regiji, vode do kriminalizacije migracija te rastakanja solidarnosti civilnih i humanitarnih aktera prema migrantima. Polazimo od koncepta „duplog tranzitnog prostora“ Caroline Leutloff-Grandits (2023) o hrvatsko-bosanskim i hrvatsko- srpskim pograničnim područjima kao demografski ispražnjenim, društveno zanemarenim i gospodarski osiromašenim prostorima koji su istovremeno periferija EU graničnog sustava. Kroz analizu postojećih dokumenata te uz pomoć uvida iz ERIM terenskog istraživanja, tvrdimo da migracijski i granični režim u pograničju/prekograničju, ali i u dubini teritorija, uključuje različite aktere koji aktivno provode taktike i tehnikе protiv određenih profila migranata, usmjerenе na fizičke mjere ograničavanja (odvraćanja, preusmjeravanja, udaljavanja, usporavanja ili zaustavljanja) njihove mobilnosti, te administrativne mjere degradiranja njihovih statusa. Utjecaj europeizacije se u ovom aspektu očituje i u praksama prisilnih povrataka putem Dublinske uredbe i readmisijskih sporazuma, kao i smještanjem tranzitnih prihvavnih centara u pogranična područja s nedostatnom infrastrukturom i upitnom funkcijom. Ovi procesi, zajedno sa zamjećenim jačanjem negativnih antimigrantskih raspoloženja u javnosti proizvode izravne i neizravne društveno-političke učinke u smislu daljnje iregularizacije migracija, što se reaktivira i iznova potvrđuje svake sezone, dodajući na kompleksnosti migracijskoj slici unutar državnog prostora i hrvatskog društva.

Ključne riječi: *iregularizacija migracija, EU granični režim, pogranični prostori, azil, ERIM*

Siniša Zrinščak

Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za sociologiju

RELIGIJA, DRUŠVENI ANGAŽMAN I LJUDSKA PRAVA - PROTESTANTI U HRVATSKOJ IZ PERSPEKTIVE KONGREGACIJSKOG ISTRAŽIVANJA

Rad se temelji na prvom empirijskom istraživanju protestanata u Hrvatskoj, provedenoga krajem 2022. i početkom 2023. godine, a po uzoru na tzv. kongregacijska istraživanja i temeljem adaptiranoga USA National Congregations Studies questionnaire (NCS). Rad je podijeljen u dva dijela. U prvome će biti prezentirana osnovna obilježja kongregacijskog tipa istraživanja u odnosu na standardna sociološka istraživanja religioznosti, te osobitosti njegove primjene u različitim kontekstima (SAD/Europa). Prikazat će se i dileme i opcije njegove primjene na vjerskoj manjini, kao što su protestanti u Hrvatskoj, od uzorkovanja do izgradnje povjerenja prema istraživanju. U drugom će dijelu biti prikazani najvažniji rezultati istraživanja, s obzirom na to (1) kojim se društvenim temama i na koji način bave pojedine protestantske zajednice te (2) kakav je njihov stav prema ulozi žena i osoba različitih seksualnih orijentacija. Ovi će se stavovi analizirati iz perspektive (1) različitih tradicija unutar protestantizma, (2) njihovoga teološkoga i etičkoga samopozicioniranja te (3) pogleda na religijsku (ne)inkluzivnost prema osobama različitih (ne)religijskih opredjeljenja.

Ključne riječi: protestanti, kongregacije, društvo, ljudska prava, Hrvatska

Anita Dremel, moderatorica

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Danijela Lucić

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za sociologiju

Lana Peternel

Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Jelena Puđak

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Iva Šverko

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Siniša Zrinščak

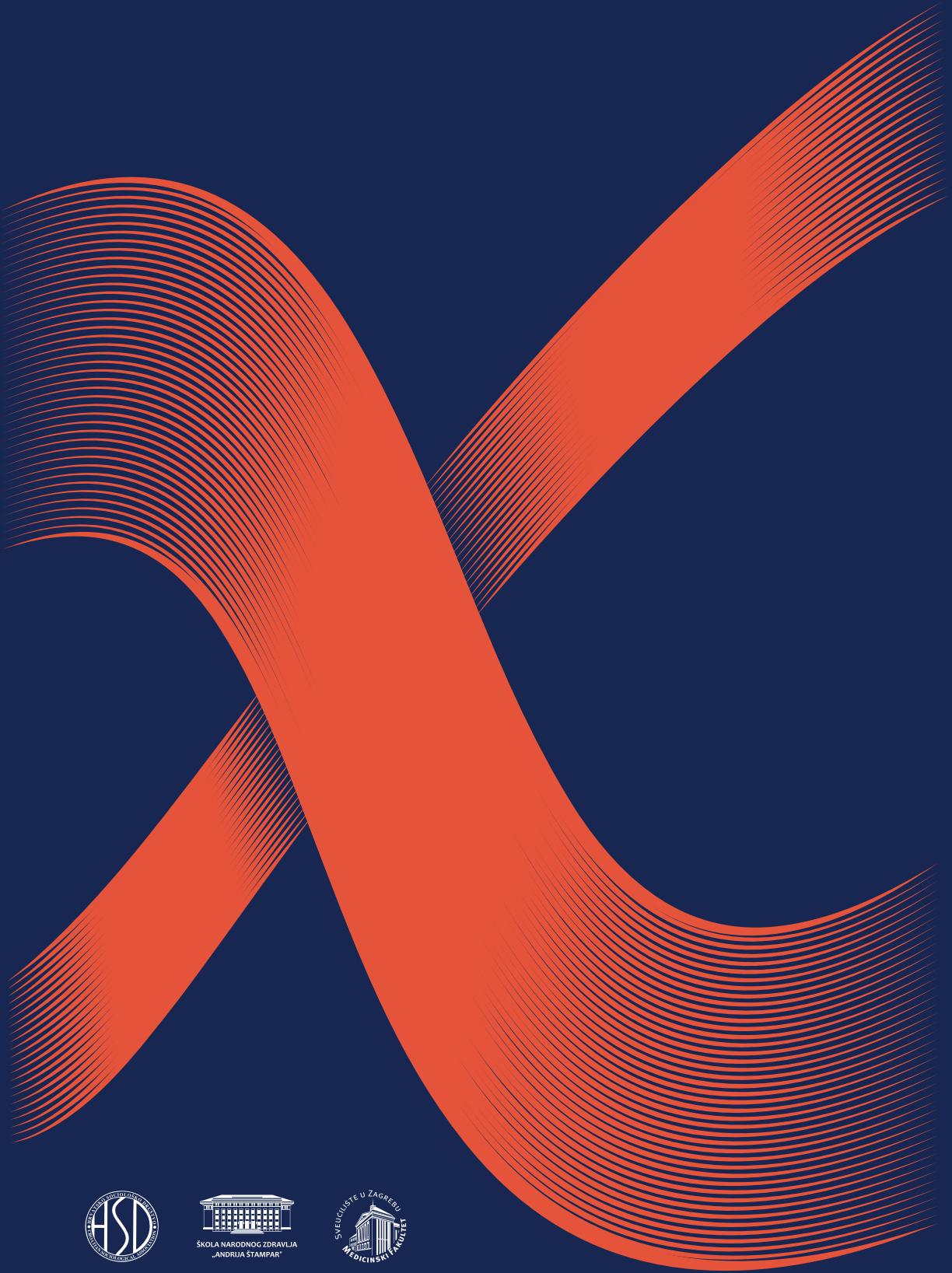
Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet, Katedra za sociologiju

OKRUGLI STOL : DOMAĆI SOCIOLOŠKI ČASOPISI: PROBLEMI I PERSPEKTIVE

Okrugli stol posvećen je izazovima i budućnosti domaćeg znanstvenog izdavaštva, posebno domaćih znanstvenih časopisa. U vremenu rastućih zahtjeva za internacionalizacijom te problema finansijske održivosti, uredništva hrvatskih znanstvenih časopisa suočavaju se s nizom strateških dilema. Kako osigurati prepoznatljivost i utjecaj domaćih časopisa u globalnom znanstvenom prostoru? Koji su ključni strukturni i finansijski izazovi za uredništva, a posebno kako se promjene politika znanstvene promocije i financiranja odražavaju na časopise? Kako oblikovati politike koje će omogućiti razvoj kvalitetnog i dugoročno održivog znanstvenog izdavaštva u Hrvatskoj? O ovim pitanjima raspravlјat će predstavnici znanstvene zajednice i

urednice časopisa. Cilj nam je otvoriti dijalog o mogućim rješenjima i potaknuti strategije za jačanje domaćih znanstvenih publikacija.

Ključne riječi: *domaći sociološki časopisi, problemi, perspektive*

ŠKOLA NARODNOG ZDRAVLJA
„ANDRIJA ŠTAMPAR“

